

Α Π Λ Η Κ Α Τ Η Χ Η Σ Η

«Μορφώστε τόν λαό ἐν σωτηρίᾳ. Αὐτός θίνα ὁ μοναχικός σας ἄθλος.
Γιατί αὐτός ὁ λαός εἶναι θεοφόρος» (Ντοστογιέφσκυ, ἀπό τίς διδαχές τοῦ σάραετς Ζωσιμᾶ)

Σεπτέμβριος 2008 – Ἄριθμ. 21

Συντάκτης: Ἐπίσκοπος Ἱερεμίας Φούντας, Μητροπολίτης Ἱ. Μ. Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως
Δημητσάνα Τ.Κ. 220 07 ἢ Μεγαλόπολη Τ.Κ. 222 00

Ἐκκλησιολογικά

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ!

(Ὁμιλία εἰς Ἱερατικόν Συνέδριον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας,
Παξῶν καί Διαποντίων Νήσων τήν 9ην Σεπτεμβρίου 2008)

Σεβασμιώτατε Δέσποτα, Μητροπολίτα
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας, Παξῶν
καί Διαποντίων νήσων,
κ.κ. Νεκτάριε,

Εὐχαριστῶ πολύ διά τήν περιποιούσα τιμή στό ταπεινό μου πρόσωπο νά μέ καλέσετε γιά δεύτερη ἤδη φορά στήν ωραία Σας καί πεφημισμένη Ἱερά Μητρόπολη, γιά νά ὁμιλήσω στούς Ἱερεῖς Σας, διά τῶν ὁποίων ἐξασκεῖτε τό θαυμαστό ποιμαντικό Σας ἔργο σ' αὐτήν.

Ἀδελφοί μου συμπρεσβύτεροι ἱερεῖς, τό θεωρῶ τολμηρό νά ὁμιλήσω πρός Σᾶς, ἐνώπιον μάλιστα τοῦ Ἐπισκόπου Σας καί δέν εἶναι μόνο τολμηρό αὐτό, ἀλλά εἶναι καί ἐπικίνδυνο· γιατί ἕνας ξένος ὁμιλητής μπορεῖ νά χαράξει λανθασμένως μία ἐναντία γραμμή πρός τή γραμμή τοῦ Ἐπισκόπου καί ἔτσι νά κάνει ζημιά στή Μητρόπολη. Γι' αὐτό καί παρακαλῶ ἀπό τήν ἀρχή, τά ὅσα ταπεινά θά πῶ, νά τά περάσετε ἀπό ἔλεγχο μέ βάση τή θεολογική καί ποιμαντική γραμμή τοῦ πεφωτισμένου Σας Ἐπισκόπου κ. Νεκταρίου καί ἔπειτα νά τά δεχθεῖτε.

1. Γιά νά εἰσέλθω σύντομα στό θέμα, γιατί δέν ὑπάρχει χρόνος γιά ἐκτενῆ ἀνάπτυξη, λέγω ὅτι καθημερινά καί πολλές φορές τήν ἡμέρα, πρέπει νά εὐχαριστοῦμε τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, πού μᾶς ἐλέησε νά γίνουμε Ἱερεῖς Του. Ἄς μή λέμε μᾶς «ἀξίωσε», γιατί ποιός εἶναι ἄξιος νά λειτουργεῖ τόν Κύριο; Ἄς τό λέμε καλύτερα, ὅπως τό εἶπα, «μᾶς ἐλέησε ὁ Κύριος»! Πραγματικά, κατά τά πολλά ἐλέη τοῦ Χριστοῦ καί ὄχι κατά τήν ἀξία μας εἴμαστε ἱερεῖς Του.

Γιά νά φανεῖ πόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἱερωσύνη μας, Σᾶς λέγω ὅτι παραλληλιζέ-
ται πρὸς τὴν Θεοτόκο! Ἔσ σκεφθοῦμε τό ἐξῆς: Ἐάν δέν ὑπῆρχε ἡ Θεοτόκος,
δέν θά ἐγεννᾶτο ὁ Χριστός. Ὁλη ἡ μακρά ἐποχή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀγω-
νίζεται νά φέρεי τὴν Παναγία, νά γεννηθεῖ ἡ ἄξια Γυναίκα Ἐκείνη, ἡ Ὅποια θά
γίνει Μητέρα τοῦ Μεσσία. Καί ὅταν γεννήθηκε – χθές γιορτάσαμε τό Γενέθλιό
Της! – παύει ἡ Παλαιά Διαθήκη. Τά ἔσχατα χρόνια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης
εἶναι τά χρόνια πού γεννήθηκε ἡ Παναγία, γι' αὐτό καί λέγουμε στήν Παναγία,
στόν Παρακλητικό Κανόνα, «...ἐπ' ἔσχατων τῶν ἡμερῶν τεκοῦσα...». Ὅπως,
λοιπόν, ἂν δέν ὑπῆρχε Παναγία δέν θά ἐγεννᾶτο ὁ Χριστός, ἔτσι, ἂν δέν ὑπῆρ-
χαμε ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς, δέν θά εἶχαν οἱ πιστοὶ τόν σεσαρκωμένο Υἱό τοῦ Θεοῦ νά
Τόν κοινωνήσουν!

2. Τὴν ἱερωσύνη μας, Πατέρες, τὴν γεύομαστε στή Θεία Λειτουργία. Ὅχι
στό διοικητικό ἢ καί σέ αὐτό τό κηρυκτικό, πού τό κάνουν καί λαϊκοί, ἀλλά στή
Θεία Λειτουργία. Ἡ Θεία Λειτουργία, πού τελοῦμε ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς, αὐτό εἶναι
ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ. Ἐνα Μυστήριο ὑπάρχει, ἀδελφοί μου: Ἡ Θεία Λειτουργία!
Ἡ Θεία Εὐχαριστία, ὅπως λέγεται διαφορετικά. Λανθασμένη εἶναι ἡ ἔννοια πού
γράφουν τά σχολικά ἐγχειρίδια περὶ ἑπτὰ Μυστηρίων. Ἡ Παράδοση δέν ἀνα-
φέρει ἀριθμὸ Μυστηρίων, μόλις δέ κατὰ τόν 13ο αἰῶνα ἀναφέρεται περὶ αὐτῶν
ὁ ἀριθμὸς 7.¹ Ἀλλά κυρίως ἓνα εἶναι τό Μυστήριο, ξαναλέω, ἡ Θεία Λειτουρ-
γία. Ἐπειδὴ ὅμως γιά νά μετέχει κανεῖς στή Θεία Λειτουργία, πρέπει νά εἶναι
βαπτισμένος καί χρισμένος, γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία μας, μαζί μέ τό ἓνα Μυστή-
ριο, τὴ Θεία Εὐχαριστία, ὁμιλεῖ καί γιά τά δύο Εἰσαγωγικά σ' αὐτὴν Μυστή-
ρια, τό Βάπτισμα καί τό Χρῖσμα.

3. Τὴ Θεία Λειτουργία, σεβαστοὶ Πατέρες, τὴν τελοῦσε πρῶτα ὁ Ἐπίσκοπος
καί μόνο ὁ Ἐπίσκοπος. Γι' αὐτό καί μόνο ὁ Ἐπίσκοπος τότε λεγόταν «ἱερεύς»,²
γιατί αὐτός μόνο τότε ἱεράτευε τόν Κύριο. Καί οἱ σημερινοὶ ἱερεῖς τί ἔκαναν; Οἱ
σημερινοὶ ἱερεῖς, πού λέγονταν «πρεσβύτεροι», ἦταν ἡ Σύνοδος τοῦ Ἐπισκόπου,
ἦταν τό Συνέδριο αὐτοῦ κατὰ τὴν τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί ἀσχο-
λοῦνταν μέ τὴν κατήχηση τῶν πορευομένων πρὸς τό Βάπτισμα. Ἀργότερα
ὅμως, γιά πρακτικούς λόγους, γιά λόγους ἀνάγκης, παραχωρήθηκε ἡ τέλεση
τῆς Θείας Λειτουργίας καί στοὺς ἱερεῖς. Ἦταν, γιά παράδειγμα, χρόνια τῶν
διωγμῶν ἦταν οἱ μακρυνές ἀποστάσεις καί τό γῆρας τῶν πολλῶν καί δέν τοὺς

1. Βλ. Ἀνδρούτσου, Δογματική, σελ. 314. 315.

2. Βλ. ἐπιστολή Κυπριανοῦ 66,5.

ἦταν, λοιπόν, εύκολο για να ἔρθουν στή μία Θεία Λειτουργία, πού τελούσε ὁ Ἐπισκόπος. Γι' αὐτό καί ὁ Ἀρχιερεύς παρεχώρησε σ' ἕναν πρεσβύτερο ἀπό τή Σύνοδό του να πορευθεῖ στήν τάδε περιοχή, να τελέσει ἐξ ὀνόματός του τή Θεία Λειτουργία. Καί παρεχώρησε πάλι καί σέ ἄλλον πρεσβύτερο τῆς Συνόδου του να πάει σέ ἄλλη περιοχή, να τελέσει καί ἐκεῖ πάλι ἐξ ὀνόματός του τή Θεία Λειτουργία.³ Ἔτσι, σιγά - σιγά, παραχωρήθηκε καί στους πρεσβυτέρους ἡ τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας, οἱ ὁποῖοι ἔλαβαν καί αὐτοί τώρα τήν ὀνομασία «ιερεύς» καί ἔγιναν οἱ ἑνορίες. Καί ὁ πρῶην ἱερεύς, δηλαδή ὁ Ἐπίσκοπος, λέγεται τώρα «Ἀρχιερεύς». Για να μή λησμονήσει δέ ὁ ἱερεύς τώρα, πού τελεῖ καί αὐτός ὁ ἴδιος του, σέ ἴδιο χῶρο, τή Θεία Εὐχαριστία, για μή λησμονήσει, λέγω, τήν ἐξάρτησή του ἀπό τόν Ἐπίσκοπο, ἡ Ἐκκλησία καθόρισε γι' αὐτόν αὐτά τά τρία: (α) Πρίν λάβει τόν «καιρό» για τήν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας ὁ ἱερεύς, ἐκεῖ στήν ἑνορία του πού εἶναι, να κάνει μετάνοια πρό τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου· ἡ μετάνοια δέ αὐτή θεωρεῖται προσκύνηση στόν Ἐπίσκοπο καί ἐνότητα λοιπόν μαζί του, καί δέν θεωρεῖται προσκύνηση στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ (γι' αὐτό καί ὁ ἱερεύς δέν κάνει τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ τήν ὥρα πού κάνει τήν μετάνοια αὐτή). (β) Να μνημονεύει τόν Ἐπίσκοπο κατά τήν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἡ μνημόνευση αὐτή τοῦ Ἐπισκόπου ἀπό τόν ἱερέα δέν ἔχει τήν ἔννοια ὅτι κάνει μία προσευχή ὑπέρ αὐτοῦ, για τήν ὑγεία του καί τήν προστασία του, για παράδειγμα, ἀλλά γίνεται για να δηλωθεῖ ἡ ἐνότητα μαζί του. (γ) Να τελεῖ τή Θεία Λειτουργία ἐπί Ἀντιμηνσίου, τό ὁποῖο θά φέρει τήν ὑπογραφή τοῦ Ἐπισκόπου του.

Δηλαδή ὁ ἱερεύς ἐκπροσωπεῖ στήν ἑνορία του τόν Ἐπίσκοπο, εἶναι σ' αὐτήν σέ τόπο καί θέση τοῦ Ἐπισκόπου. Ἔτσι τό «ἁγιαστικό» (τό ἱερατικό) καί «φωτιστικό» (διδασκτικό) ἔργο τοῦ ἱερέως στήν ἑνορία γίνεται ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἐπισκόπου. Γι' αὐτό καί λέγει ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης: «Ὁ ἱεράρχης διά τῶν αὐτοῦ ἱερέων καθαίρων ἢ φωτίζων αὐτός λέγεται καθαίρειν καί φωτίζειν» (MPG 3,305 C. Βλ. καί Συμεῶνος Θεσσαλονίκης, *Τά Ἄπαντα*, Ἔκδ. Ρηγοπούλου, σ. 104).

4. Ἀπό τά παραπάνω, σεβαστοί πατέρες, βλέπουμε τήν μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας για να διατηρηθεῖ ἡ ἐνότητα τῶν ἱερέων μέ τόν Ἐπίσκοπο. Ἀλλά καί ὁ λαός πρέπει να εἶναι δεμένος μέ τούς ἱερεῖς του. Να πῶς εἶναι τέλεια μία τοπική Ἐκκλησία: Ὁ λαός στήν ἑνορία να εἶναι ἐνωμένος μέ τόν ἱερέα του· καί οἱ ἱε-

3. Λέγει κάπου ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος: «Ἐκείνη βεβαία ἡ Εὐχαριστία ἠγείσθω, ἡ ὑπό Ἐπίσκοπον οὔσα, ἢ ᾧ ἄν αὐτός ἐπιτρέψῃ» (Ἐπιστ. Πρός Σμύρν. 8,1).

ρεῖς νά εἶναι ἐνωμένοι μέ τόν Ἐπίσκοπό τους, ὁ δέ Ἐπίσκοπος, ἀγκαλιάζοντας ὅλες τίς, οὕτω πως συνηρμοσμένες, ἐνορίες τῆς Ἐπισκοπῆς του, νά ἀναφέρει ταύτας εἰς τόν Ἀρχιεπίσκοπο Χριστόν! Τί ὠραῖος πού εἶναι αὐτός ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου: «Ἰποτάγητε τῷ Ἐπισκόπῳ καί ἀλλήλοις, ὡς Ἰησοῦς Χριστός τῷ Πατρὶ κατά σάρκα, καί οἱ Ἀπόστολοι τῷ Χριστῷ καί τῷ Πατρὶ καί τῷ Πνεύματι· ἵνα ἔνωσις ᾗ σαρκική τε καί πνευματική»! (Πρός Τραλλιανούς, MPG 5,673).

Δυστυχῶς τά πράγματα στήν Ἑλλαδική μας, τουλάχιστον, Ἐκκλησία δέν εἶναι ἔτσι. Δέν ὑπάρχει αὐτή ἡ ἀγαστή ἐνότητα οὔτε τοῦ λαοῦ μέ τούς ἱερεῖς, οὔτε τῶν ἱερέων καί τοῦ λαοῦ μέ τόν Ἐπίσκοπο. Ἐπέδρασαν στό χῶρο μας ἄλλα ἀκούσματα καί ἄλλα κινήματα, πού βρωμοῦν προτεσταντισμό καί χάλασαν αὐτή τήν ὠραία, τήν πέρα γιά πέρα ὀρθόδοξη ἀτμόσφαιρα, πού εἴχαμε στήν ἐποχή τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός – νᾶχουμε τήν εὐχή Του! –, ὅταν ἤθελε νά κηρύξει σ' ἕναν τόπο, δέν τοῦ ἔφτανε ἡ ἄδεια ἀπό τόν Πατριάρχη καί ἡ εὐλογία ἀπό τόν Ἡγούμενό του, ἀλλά ἤθελε νά πάρει καί τήν ἄδεια τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ τόπου. Καί ἂν δέν εὑρίσκε αὐτόν, φρόντιζε νά εὑρεῖ τόν Ἀρχιερατικό του, γιά νά λάβει ἀπ' αὐτόν τήν ἄδεια γιά τό κήρυγμα στήν τοπική Ἐκκλησία, πού εὑρίσκετο. Σῶζονται τέτοια κείμενα τοῦ Ἁγίου, πού μοσχοβολοῦν ἀπό τό ἐκκλησιαστικό του φρόνημα καί ἦθος!⁴

4. Παραθέτω ἕνα τέτοιο κείμενο:

**Πρός τόν τοποτηρητήν
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας
Γεώργιον Κλαδᾶν**

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καί ἔλλογιμωτάτῳ κ. κ. Γεωργίῳ Κλαδᾶ, μεγάλῳ οἰκονόμῳ καί ἀρχιδιδασκάλῳ Κεφαλληνίας, Κάστρον.

Σοφολογιώτατε, πανοσιώτατε, ἅγιε μέγα οἰκονόμε κύριε Γεώργιε, ἀσπαζόμενος σέ χαιρετῶ.

Ἐγώ, ἀδελφέ, εἶμαι ἄνθρωπος ἁμαρτωλός καί ἀμαθής, δούλος ἀνάξιος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· παρακινούμενος δέ ἀπό τούς πατριάρχας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀρχιερεῖς, ἡγουμένους καί μάλιστα ἀπό τόν κύριον Σωφρόνιον νά διδάξω τούς χριστιανούς κατά δύναμιν, εὑρισκόμενος ἐδῶ εἰς τό εὐλογημένον νησίον καί λαμβάνοντας τήν ἄδειαν τῶν ... καί τοῦ πρεβεδοῦρου εἰς τήν Ἄσσον, μοί ἐφάνη εὐλογον καί νόμιμον τό νά ἀναφέρω εἰς τήν πανοσιότητά σου καί ζητῶ ἄδειαν παρά σοῦ, ἐπειδή εἶσαι οἰκονόμος τοῦ ἀρχιερέως, καί συμβουλήν, ἐπειδή εἶσαι ἀδελφός καί γέννημα καί θρέμμα εἰς τόν τόπον τοῦτον καί ἤξευρες τά πράγματα καλύτερα. Συμβούλευσέ με λοιπόν ὅ,τι σέ φωτίσῃ ὁ Θεός ἢ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως διά γράμματος, διά νά κάμωμεν τό χρέος μας.

Εὐχομαι σέ καί διά σοῦ πάντας τούς χριστιανούς.

Ἰγίαине.

Σήμερα, πατέρες μου, δέν ξέρω πῶς, ἀνοίξαμε τό φράχτη τοῦ Ἀμπελῶνος μας καί μπήκαν στό χῶρο μας ἄλλα ρεύματα, πού χάλασαν τήν ἐκκλησιολογία μας. Στόν χῶρο μας δέν ἔχουμε ἀνάγκη μόνο ἀπό τή γενική κατήχηση, ἀλλά εἰδικότερα ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό τήν ἐκκλησιολογική κατήχηση. Προπαντός εἴμαστε ἀκατήχητοι ἐκκλησιολογικῶς. Τήν πάθαμε τήν μεγάλη ζημιά ἀπό μερικούς ἱεραποστολικούς τάχα ἄνδρες. Νά ξέρουμε ὅτι τέτοιες μεγάλες ζημιές τίς κάνουν πάντα δυναμικοί ἄνδρες, «θερμαί καί μεγάλαι φύσεις καί γενναῖαι», ὅπως λέγει κάπου ὁ ἅγ. Γρηγόριος ὁ θεολόγος (Λόγος 32,3 ἐξ. MPG 37,176 ἐξ.). Τέτοιος δυναμικός ἄνδρας καί θερμός στή φύση του καί γενναῖος ἦταν ὁ Μακράκης, ὁ ὁποῖος ἐπετέθη καί κατ' αὐτῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί ὕβριζε τιμίους καί παναξίους ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως τόν θαυμαστό πατέρα Εὐσέβιο Μαθιόπουλο – ἀπό τήν Γορτυνία καταγόμενο – , ὁ ὁποῖος ἴδρυσε τήν ἱεραποστολική Ἀδελφότητα τῆς «Ζωῆς» (βλ. τό βιβλίο του *Οἱ ἐκπεσόντες ἐξόριστοι κληρικοί*).

5. Ἀκούονται ἀπό μερικούς, καί θεολόγους μάλιστα, περιφρονητικοί λόγοι κατὰ τοῦ ὑψηλοῦ θεσμοῦ τοῦ Ἐπισκόπου. Ἕνας τέτοιος λαϊκός θεολόγος, ἀναφερόμενος σ' αὐτό πού εἶπα σέ κήρυγμά μου ὅτι, ἐπειδή τήν Ἐκκλησία τήν γεύομαστε στήν Θεία Λειτουργία καί ἐπειδή τήν Λειτουργία τήν ἐτέλει ὁ Ἐπίσκοπος, γι' αὐτό καί ὁ Ἐπίσκοπος ἐκφράζει τήν Ἐκκλησία, μοῦ εἶπε θαρρετά καί τολμηρά: «Καί ἐγώ εἶμαι Ἐκκλησία»!... «Δέν εἶσαι Ἐκκλησία – τοῦ ἀπαντῶ – , ἀλλά θέλεις νά πεῖς ὅτι ἀνήκεις στήν Ἐκκλησία. Καί ἀνήκεις πραγματικά στήν Ἐκκλησία, γιατί κάποιος παπᾶς σέ βάφτισε καί ἐκεῖνον τόν παπᾶ κάποιος Ἐπίσκοπος τόν χειροτόνησε. Βλέπεις, λοιπόν, ὅτι ἂν δέν ὑπῆρχε Δεσπότης νά χειροτονήσει τόν παπᾶ, γιά νά σέ βαπτίσει, δέν θά ἦσουν χριστιανός;». Ἔτσι, ἀγαπητοί πατέρες, φτάνουμε στό νά ποῦμε τόν λόγο τοῦ ἀγίου Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου ὅτι, «ἄνευ τούτων – δηλαδή τῶν Ἐπισκόπων – Ἐκκλησία οὐ καλεῖται!»⁵ Ἄν, λοιπόν, δέν ὑπῆρχαν Ἐπίσκοποι νά χειροτονήσουν ἱερεῖς, γιά νά τελοῦν τά Μυστήρια, οἱ ἄνθρωποι θά ἦταν ἀβάφτιστοι καί ἀκοινωνῆτοι καί ὅταν πέθαιναν θά πήγαιναν «σάν τό σκυλί στ' ἀμπέλι», πού λέγει ὁ λαός μας. «Θά βρυκολάκιαζε ὁ κόσμος», ὅπως μοῦ τό εἶπε ἡ εὐσεβέστατη μακαρίτισσα γιαγιά Ἄννα, ἡ νεωκόρος τῆς Εὐαγγελίστριας στήν Ἀμφισσα, ὅταν ὑπηρετοῦσα ἐκεῖ. «Κάνεις προσευχή γιά μένα, γιαγιά;», τῆς λέγω. Καί

αψοζ' (1777) Ἰουνίου γγ'

Σός ἀδελφός ἐν Χριστῶ
Κοσμᾶς ἱερομόναχος

5. Πρὸς Τραλλιανούς, MPG 5,677.

μοῦ ἀπαντᾶ: «Γιά τόν Δεσπότη πρώτα. Καί μετά ἀπό τόν Δεσπότη γιά ὄλους ἐσᾶς τούς παπάδες. Γιατί, ἂν δέν ὑπήρχατε ἐσεῖς οἱ παπάδες, θά βρυκολάκιαζε ὁ κόσμος»!!!

Οἱ λόγοι μερικῶν προτεσταντιζόντων λαϊκῶν θεολόγων, σάν ἐκείνου πού ἀνέφερα παραπάνω, πού ταύτισε τόν ἑαυτό του μέ τήν Ἐκκλησία, ὑπενθυμίζουν τόν πρεσβύτερο αἰρετικό Ἀέριο, πού ἔλεγε ὅτι δέν διαφέρει ὁ πρεσβύτερος ἀπό τόν Ἐπίσκοπο. Τόν αἰρετικό αὐτόν ὁ Ἐπιφάνιος Κύπρου τόν χαρακτηρίζει διά τούς λόγους του αὐτοῦς «μανιώδη». Ὅμως, λόγω τῆς δυναμικότητός του καί αὐτός, ἔκανε τήν μεγάλη ζημιά σέ πολλούς, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἐπιφάνιος. «Ἐν τούτῳ (δηλαδή, γιά τήν διδασκαλία του αὐτή) πολλούς ἠπάτησε καί ἀρχηγόν τοῦτον ἐσχήκασιν» (στό III βιβλίον του *Κατά αἵρέσεων*, MPG 42,505).

Οἱ περιφρονοῦντες τόν θεσμό τοῦ Ἐπισκόπου στήν Ἐκκλησία ἐπικαλοῦνται τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο, γιά μερικές του, πράγματι, θέσεις, οἱ ὁποῖες φαίνονται ὡς νά μὴν τονίζουν τήν ἐξαιρετικά ὑψηλή θέση τοῦ Ἐπισκόπου. Λέγει, γιά παράδειγμα, κάπου ὁ ἱερός αὐτός Πατέρας: «Πρόβατα καί ποιμένες πρός τήν ἀνθρωπίνην εἰσί διαίρεσιν, πρός δέ τόν Χριστόν πάντες πρόβατα. Καί γάρ οἱ ποιμαίνοντες καί οἱ ποιμαινόμενοι ὑφ' ἑνός τοῦ ἄνω ποιμένος ποιμαίνονται» (Εἰς τήν Ἀνάληψιν 12 MPG 52,784). Δηλαδή, τί Ἐπίσκοπος καί λαϊκοί, ποιμενάρχης καί ποιμενόμενοι... Ἕνας εἶναι ὁ Ποιμένας, ὁ Χριστός. Καί ὄλοι, Δεσποτάδες, παπάδες καί λαϊκοί, εἴμαστε πρόβατά Του. Ἀλλά καί ἄλλοῦ λέγει: «Οὐ πολύ τό μέσον τῶν πρεσβυτέρων καί τῶν Ἐπισκόπων... Τῇ γάρ χειροτονία μόνῃ ὑπερβεβήκασιν (οἱ Ἐπίσκοποι) καί τούτῳ μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τούς πρεσβυτέρους» (Ὁμιλία 11,1 εἰς Α΄ Τιμ. MPG 62,553).

Σ' αὐτούς καί ἄλλους παρόμοιους λόγους τοῦ ἱεροῦ Πατρός θά ποῦμε τό ἐξῆς, πού ἀποτελεῖ ἐρμηνευτική κλειδα γιά τήν ἅγια αὐτή πατερική μορφή. Προσοχή στόν Χρυσόστομο! Πολλά τοῦ Χρυσοστόμου, λόγια καί ἐνέργειές του, ἐρμηνεύονται ἀπό τήν ταπεινή καί εὐγενέστατη ψυχή του, δηλαδή ἀπό τήν ἀγιότητά του. Ὅταν ὁ Χρυσόστομος εἶναι πρεσβύτερος καί ὁμιλεῖ περί τοῦ Ἐπισκόπου, λέγει γι' αὐτόν στό ἀκροατήριό του φοβερά ὑψηλούς λόγους.⁶ Ὅταν ὅμως ὁ ἴδιος γίνεται Ἐπίσκοπος καί ὁμιλεῖ περί τοῦ Ἐπισκόπου, ἀπό ταπείνωση, δέν ἐξάγει τό ὑψηλό ἐπισκοπικό ἀξίωμα! Τότε εἶναι πού λέγει τά παραπάνω, «οὐ πολύ τό μέσον τῶν Πρεσβυτέρων καί τῶν Ἐπισκόπων» καί τό «Πρόβατα καί ποιμένες πρός τήν ἀνθρωπίνην εἰσί διαίρεσιν, πρός δέ τόν Χριστόν πάντες πρό-

6. Παραπέμπω μόνον εἰς Ἄπαντα τῶν Ἁγίων Πατέρων, Ἰωάννου Χρυσοστόμου Ἔργα, εἰς 16,35 A. 14,697 A ἐξ. 19,213 E. 9,316 CD. 32,118 A ἐξ. MPG 60,310.

βατα» καί ἄλλα παρόμοια. Ἦς ποῦμε ὅμως ὅτι ἡ διαφορά αὐτή τῶν λόγων τοῦ ἁγίου Πατέρα ἄλλοτε μὲν νά τονίζει κάποια θέση καί ἄλλοτε νά τήν μειώνει, δέν σημαίνει καθόλου ἀλλαγὴ θεολογικῆς θέσεως, οὔτε δηλώνει ἀστάθεια, ἀλλά, ξαναλέγουμε ὅτι δηλώνει ταπεινή καί εὐγενική ψυχὴ! Συμβαίνει δέ καί στήν ἐρμηνεία τῶν Ἁγίων Γραφῶν νά δίνονται διάφορες καί ἀντίθετες ἐρμηνεῖες σέ ἓνα χωρίο καί ἓνας ἱερός Πατέρας, πού τώρα ἔδωσε αὐτήν τήν ἐρμηνεία, ἀργότερα νά δώσει ἄλλη ἐρμηνεία. «Τό γάρ νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δ' ἐκεῖνο λέγειν, ἀμφοτέρων ὄντων ἀληθῶν, παντός ἐστὶ θεολογοῦντος εὐσεβῶς» (Γρηγόριος Παλαμᾶς, MPG 150,1205).

6. Ποιός μπορεῖ τώρα, πατέρες μου καί ἀδελφοί, ποιός μπορεῖ, λέγω, νά διορθώσει αὐτό τό ἐκκλησιολογικό κακό, πού ἔγινε στήν Ἑλλαδική μας Ἐκκλησία; Ποιοί Κοσμάδες Αἰτωλοί σήμερα, μέ ταπεινό καί ἅγιο ἦθος, θά περιοδεύσουν τήν πατρίδα μας, γιά νά δώσουν τήν σωστή ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία, πού τήν χάσαμε, γιατί μερικοί ἱεραποστολικοί τάχα ἄνδρες «μας ἄλλαξαν τά φῶτα»; Οἱ φωτισμένοι αὐτοί πατέρες, πού θά ἀναλάβουν αὐτό τό ἱερό καί ἀναγκαῖο ἔργο τῆς ἐκκλησιολογικῆς κατηχήσεως στήν πατρίδα μας, πρέπει νά εἶναι καί δυνατοί στήν ψυχὴ – θά τοὺς δώσει ὁ Θεός τήν Χάρη Του γι' αὐτό! –, γιατί πρέπει νά ξέρουν ὅτι θά ἀντιμετωπίσουν τήν πολεμική καί τήν συκοφαντία τῶν εὐσεβιστῶν, αὐτῶν ἀκριβῶς πού μας ἔκαναν τήν ζημιά. Ὅσο καί ἂν μάς εἶναι φίλοι μερικοί ἀπ' αὐτούς καί τοὺς θαυμάζουμε γιά τόν ζῆλο τους καί τήν θυσία τους, ὅμως πρέπει νά γνωρίζουμε ὅτι στά ἐκκλησιολογικά – ὅπως καί στά ἐρμηνευτικά – δέν χωροῦν εὐγένειες οὔτε συναισθηματισμοί. Νομίζω, καί ὄχι μόνο νομίζω, ἀλλά καί πιστεύω ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ζημιά ἔγινε σέ καθολική κλίμακα, ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι διὰ τῶν ἱερέων τους σ' αὐτό πρέπει νά στρέψουν τήν προσοχή τους, ὁ καθένας στήν Ἐπισκοπὴ Του: Στήν ἐκκλησιολογική κατήχηση.

Σάν καλή καί σωστή ἐκκλησιολογική κατήχηση, ἀπλή καί δεκτὴ ἀπὸ τόν λαό μας, νομίζω ὅτι θά εἶναι νά δώσουμε μέ ἀπλότητα τά λόγια τῶν ἁγίων Πατέρων περὶ τοῦ Ἐπισκόπου, ἀλλά καί τήν στάση τῶν νεωτέρων πατερικῶν μορφῶν, πού χάρισε ὁ Θεός στήν πατρίδα μας. Νά ποῦμε, δηλαδή, στόν λαό μας, μέ περιστάτικα ἀπὸ τόν βίο τους, πόσο σεβόταν τόν Ἐπίσκοπό του ἓνας πατήρ Ἰάκωβος ἢ ἓνας πατήρ Πορφύριος καί ἓνας πατήρ Παῖσιος, αὐτοί οἱ τρεῖς φωτισμένοι Γέροντες, πού, ὅταν τοὺς χάσαμε, φτωχύνουμε. Ἀλλά δέν τοὺς χάσαμε. Ἔχουμε σέ βιβλία τήν ἁγία τους βιωτὴ καί τήν φωτισμένη διδασκαλία τους. Ἔχω παρατηρήσει ὅτι ἡ ζωὴ καί ἡ διδασκαλία αὐτῶν τῶν ἀββάδων

ἔχει μέσα πολλή ἐκκλησιολογία. Αὐτήν τήν ἐκκλησιολογία, λοιπόν, πρέπει νά τήν ἐκμεταλλευτοῦμε ἐμεῖς γιά κατήχηση τοῦ λαοῦ μας. Δέν ἐπαρκεῖ ἐδῶ ὁ χρόνος σέ ἓνα ἱερατικό Συνέδριο νά ἀναφερθοῦν περιστατικά καί λόγοι. Μπορεῖ νά γραφεῖ ἓνα ὠραῖο βιβλίο – καί εἶθε νά τό γράψει κάποιος ἀπό σᾶς! – περί τῆς ἐκκλησιολογίας τῶν τριῶν αὐτῶν πατέρων. Ὅσο καί ἂν σκύψουμε τό αὐτί μας στά ἅγια στόματά τους, δέν θά ἀκούσουμε λόγο τους ἐναντίον τῶν Ἐπισκόπων τους, γιά τούς ὁποίους οἱ Μακρακιστές τοῦ χώρου μας τότε ἔγραφαν ἐναντίον τους στά σεντόνια τῶν ἐφημερίδων τους, ὑβρίζοντάς τους γιά ἀναξίους καί μοιχεπιδάτες!... Ποιός μοιχεπιδάτης; Μόνος του πῆγε ὁ Ἐπίσκοπος αὐτός στήν Μητρόπολη πού βρίσκεται; Ἡ Ἱεραρχία, δηλαδή, ἡ Ἐκκλησία τόν ἐξέλεξε, τόν χειροτόνησε καί τόν ἀπέστειλε νά ποιμάνει τήν Μητρόπολη αὐτή. Πόσο ὅμως διαφορετική ἦταν ἡ στάση τῶν μνημονευθέντων παραπάνω νεωτέρων πατέρων τοῦ τόπου μας. Πόσο, γιά παράδειγμα, συντριπτική τιμή καί βαθύτατη ὑπακοή ἔδειχνε ὁ μακαριστός πατήρ Ἰάκωβος Τσαλίκης στόν Ἐπίσκοπό του Χρυσόστομο καί τόν μνημόνευε ὡς κανονικό του Ἐπίσκοπο, ἀντίθετα μέ τούς ἡχηρούς κατά τῆς ἐκκλησιολογίας λόγους, πού ἀκούονταν τότε; Καί ὁ μακαριστός πατήρ Πορφύριος ἔλεγε: «Ἄν τά χαλάσω μέ τόν Ἐπίσκοπο καί ὁ Ἐπίσκοπος ἔχει θυμώσει μαζί μου, ἡ προσευχή μου δέν ἀνεβαίνει στόν οὐρανό!» (Ὁ Ὅσιος Γέρον Πορφύριος, Ἐκδ. Ἱερᾶς Γυναικείας Κοινοβιακῆς Μονῆς Ὁσ. Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Κονταριώτισσα Κατερίνης, σ. 338).

Ἡ ἐκκλησιολογική κατήχηση, πού πρέπει νά ἀκουστεῖ στόν χῶρο μας, πρέπει νά τονίσει καί τήν ἀλήθεια, τήν ὁποία εἶπε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅτι: Καί σφάλμα νά κάνει ἡ Ἐκκλησία – «εἰ καί ἐσφάλετο ἡ Ἐκκλησία», λέγει – νά ἀκολουθοῦμε τό σφάλμα καί ὄχι νά φιλονικοῦμε καί νά διχοστατοῦμε καί νά σχίζουμε τήν Ἐκκλησία (Κατά Ἰουδαίων λόγος Γ', Εἰς Ἀπαντα Ἁγίων Πατέρων 4,615 ADE).

7. Πατέρες καί ἀδελφοί! Τό θέμα τῆς ἐκκλησιολογικῆς κατηχήσεως εἶναι πολύ σοβαρό καί λίαν ἀναγκαῖο. Ἄς σκεφθοῦμε ὅτι οἱ παρατάξεις τῶν Παλαιοημερολογιτῶν τῆς Ἑλλαδικῆς μας Ἐκκλησίας, πού βρέθηκαν ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἔσφαλαν ἐκκλησιολογικῶς. Γιατί, κατά τήν ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία μας, Ἐκκλησία χωρίς Ἐπίσκοπο δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ. Ἡ, νά τό πῶ διαφορετικά, γιά νά δηλωθεῖ ὅτι ἀνήκει κανείς στήν Ἐκκλησία, πρέπει νά μνημονεύει Ἐπίσκοπο, τόν κανονικό Ἐπίσκοπο, αὐτόν δηλαδή πού ἐξέλεξε καί ἀναγνωρίζει ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας, αὐτόν πού γράφουν τά Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀλλά – φοβερό καί νά τό σκεφθεῖ κανείς – οἱ Παλαιοημερολογίτες

τῆς Ἑλλάδος, πού καυχῶνται ὅτι ἀποτελοῦν τήν μόνη ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, γιά ἔντεκα χρόνια, δηλαδή ἀπό τό 1924 μέχρι τό 1935, δέν εἶχαν Ἐπίσκοπο!...

Σταματῶ ἐδῶ ἐκφράζοντας τήν βαθυτάτη μου προσκύνηση καί τήν εὐχαριστία εἰς τόν Σεβασμιώτατον κ. Νεκτάριον, τόν θεοφιλῶς ποιμαίνοντα τήν Ἱεράν ταύτην Μητρόπολιν, διότι μέ κάλεσε εἰς τήν Ἱεράν Του Μητρόπολιν, δίδοντας μου τήν μεγάλην τιμήν νά ὁμιλήσω σέ Σᾶς τούς ἁγίους ἱερεῖς Του, ἀλλά ἐκφράζοντας καί τήν εὐχαριστία μου καί πρὸς Σᾶς, συμπρεσβύτεροι πατέρες καί ἀδελφοί, διότι εἶχατε τήν ὑπομονή νά μέ ἀκούσετε.

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

Μέ τή Χάρη τοῦ Κυρίου γράφουμε κάθε ἐβδομάδα ἓνα σύντομο ἀπλό κήρυγμα, τό ὁποῖο διαβάζεται ἀπό τούς ἱερεῖς μας κάθε Κυριακή κατά τή Θεία Λειτουργία. Ἡ πρώτη σειρά τῶν κυριακάτικων αὐτῶν κηρυγμάτων ἦταν, ὅπως εἶναι γνωστό, ἓνα σύντομο Κυριακοδρομιο. Μετά τό τέλος τοῦ Κυριακοδρομίου αὐτοῦ ἀρχίσαμε πρό διμήνου μία νέα κατηχητική σειρά καί τά ὀλίγα πρῶτα κυριακάτικα κηρύγματα τῆς σειράς αὐτῆς δημοσιεύσαμε σέ ἰδιαίτερα φυλλάδια, τά ὁποῖα καί ἀποστείλαμε στούς ἀναγνώστες μας τόν προηγούμενο μήνα. Σκεφθήκαμε ὅμως ὅτι θά εἶναι καλύτερο ἢ σειρά αὐτή νά δημοσιεύεται στό παρόν περιοδικό μας, γι' αὐτό καί τήν παραθέτουμε ἐδῶ ἀπό τήν ἀρχή.

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 22 Ἰουνίου 2008

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

1. Σήμερα, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, θά σᾶς μιλήσω γιά τήν Ἐκκλησία, τή Μία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Μιᾶμε ὅλοι γιά Ἐκκλησία, ἀλλά δέν ξέρουμε καί δέν ἔχουμε ἐννοήσει τό τί σημαίνει αὐτή. Εἶναι καί μερικά βιβλία, πού δίνουν διάφορους ὁρισμούς γιά τήν Ἐκκλησία, ἀλλά εἶναι λανθασμένοι οἱ ὁρισμοί αὐτοί. Τό καλύτερο εἶναι νά ποῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ΜΥΣΤΗΡΙΟ. Γι' αὐτό οὔτε ἡ Ἁγία Γραφή οὔτε οἱ Ἅγιοι Πατέρες καθορίζουν τό τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία, γιατί δέν καθορίζεται τό Μυστήριο. Γι' αὐτό πάλι καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος βρῖσκει εἰκόνες, βρῖσκει σύμβολα γιά νά ἐκφράσει τήν Ἐκκλησία. Μιά ὠραία εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ γάμος¹ καί μία ἄλλη πάλι ὠραία εἰκόνα εἶναι τοῦ ἀμπελιοῦ μέ τά κλήματα του.² Ἄν μᾶς ρωτᾶνε τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία, τό καλύτερο εἶναι νά λέμε ὅτι εἶναι ἡ «ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ», ὅτι εἶναι ἡ «οἰκογένεια τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ». Καί μέσα σ' αὐτή τήν Ἀγκαλιά χωρᾶμε ὅλοι, ἀδελφοί μου, ὅλα τά βαπτισμένα παιδιά τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλά τόν καλύτερο ὁρισμό τό τί εἶναι Ἐκκλησία τόν δίνει μία γιαγιά τῶν εὐλογημένων μας ἐδῶ χωριῶν, κι ἄς εἶναι ἀγράμματη ἢ γιαγιά αὐτή. Ἄν τήν ἐρωτήσει ἓνας Ἀθηναῖος, «Γιαγιά, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία;», ἢ γιαγιά θά σηκώσει τό χέρι καί θά δείξει τό Ναό τοῦ χωριοῦ. Αὐτό εἶναι Ἐκκλησία. Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ἀπό παλαιά εἶχε πεῖ ὅτι «Ἐκκλησία εἶναι τό “Θυσιαστήριο”»,³ ἢ Ἁγία Τράπεζα δηλαδή. Λοιπόν, χριστιανοί μου: Ἐκκλησία εἶναι ὅταν χτυπάει ἢ καμπάνα τοῦ χωριοῦ καί πηγαίνουμε στό Ναό, πού μᾶς ἔφτιαξαν οἱ παπποῦδες μας καί κάνουμε ἐκεῖ μέ τόν παπᾶ μας τή Θεία Λειτουργία.

2. Σ' αὐτή τήν οἰκογένεια τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ὅπως

1. Ἐφεσ. 5,25-30.

2. Ἰωάν. 15,1-8.

3. Ἐφεσ. 5,2. Τραλ. 7,2. Φιλ. 4.

είπαμε, μπαίνουμε μέ τό Βάπτισμα. Καί βέβαια κάποιος παπᾶς μᾶς βάπτισε καί αὐτό τόν παπᾶ κάποιος Δεσπότης τόν χειροτόνησε, γιά νά εἶναι παπᾶς νά βαπτίζει καί νά τελεῖ τή Θεία Λειτουργία. Καί ἄρα καταλήγουμε σ' αὐτό πού λέγει πάλι ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὅτι «ἀνευ τούτων Ἐκκλησία οὐ καλεῖται». Χωρίς τούς παπάδες καί τούς Δεσποτάδες δηλαδή δέν μπορεί νά ὑπάρξει Ἐκκλησία. Καί θά σᾶς πῶ, ἀδελφοί μου, τό γιατί οἱ Ἱερεῖς ἐκφράζουν κυρίως τήν Ἐκκλησία. Ἀκοῦστε: Καί οἱ ἑτεροδόξοι καλοῦν τούς ἑαυτούς τους «Ἐκκλησία». Δέν εἶναι ὅμως, γιατί ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ΜΙΑ. «Εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικήν καί ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν», λέμε στό «Πιστεύω» μας. Ἀλλά τί ἐπιχείρημα θά ποῦμε στους ἑτεροδόξους ὅτι αὐτοί δέν εἶναι Ἐκκλησία; Θά τοῦς ποῦμε ὅτι δέν ἔχουν κανονική Ἱερωσύνη. Ἀπό τόν παπᾶ, λοιπόν, μέ τήν κανονική του Ἱερωσύνη, ἀπό αὐτόν ἐκφράζεται καί νοεῖται ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

3. Ἀφοῦ σᾶς εἶπα, χριστιανοί μου, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ οἰκογένειά μας, πρέπει νά μαζευόμαστε σάν οἰκογένεια καί νά τρῶμε ὅλοι μαζί στό Τραπέζι τοῦ Πατέρα μας Θεοῦ. Καί αὐτό γίνεται μέ τό νά ἐρχόμαστε τήν Κυριακή στή Θεία Λειτουργία. Καί Θεία Τροφή, πού τρῶμε στή Θεία Λειτουργία εἶναι τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ μας. Τί θά πείτε, χριστιανοί, γιά τό παιδί ἐκεῖνο πού κόπηκε ἀπό τήν οἰκογένειά του καί δέν τρώει μαζί μέ τόν πατέρα του καί τ' ἀδέλφια του στό τραπέζι; Ἔγινε ἀπόπαιδο. Καί τί θά πείτε γιά τόν χριστιανό ἐκεῖνον πού δέν ἔρχεται τήν Κυριακή στήν Ἐκκλησία καί δέν κοινωνεῖ τά Ἱεραρχα Μυστήρια; Ἀποκόπηκε!

Μέσα στήν Ἐκκλησία, ἀφοῦ εἶναι οἰκογένειά μας πρέπει νά εἴμαστε ὅλοι ἐνωμένοι καί ἀγαπημένοι. Ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία ἐκφράζεται μέ τήν εἰκόνα τοῦ γάμου καί τοῦ ἀμπελιοῦ, ἀγαπημένοι πρέπει νά ᾖναι καί ὅλοι οἱ χριστιανοί, ὅπως ἀγαπημένο εἶναι – πρέπει νά εἶναι – τό ἀνδρόγυνο καί ἐνωμένο εἶναι τό ἀμπέλι μέ τά κλήματα. Καί μέσα στήν ἅγια αὐτή Οἰκογένειά μας πρέπει νά ἔχουμε ὑπακοή στους ποιμένες, τούς Ἱερεῖς καί Ἀρχιερεῖς, ὑπακοή στήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἔτσι τό καθόρισε ὁ Χριστός. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός «ᾠρισε οἱ μὲν ποιμένες κληρικοί ἄρχειν, οἱ δέ ποιμενόμενοι λαϊκοί ἄρχεσθαι», λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Εἶναι πολύ σοβαρό, ἀδελφοί μου, τό νά εἴμαστε ἀγαπημένοι ὅλοι οἱ χριστιανοί καί νά ὑπακοῦμε στό τί λέγουν οἱ Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας. Τόσο σοβαρό, ὥστε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέει κάπου, ὅτι καί σφάλμα νά κάνει ἡ Ἐκκλησία, – «εἰ καί ἐσφάλετο ἡ Ἐκκλησία», λέγει – νά ἀκολουθοῦμε τό σφάλμα καί ὄχι νά φιλονικοῦμε καί νά διχοστατοῦμε καί νά σχίζουμε τήν Ἐκκλησία.⁴ Αὐτά τά λέω, γιά νά καταδικάσουμε ἐμεῖς οἱ χριστιανοί τῆς Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως κάτι ταραχοποιά κινήματα πού γίνονται ἄλλοῦ κατὰ τῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας ἀπό μερικούς ταραχοποιούς, χριστιανούς τάχα.

4. Ἐμεῖς ὄχι ἔτσι. Ἐμεῖς ἀγαπημένοι καί δεμένοι μέ τήν Ἐκκλησία μας. Ἔτσι στάθηκε στά πόδια τῆς ἡ φυλή μας. Ναι! Τό ἐνδοξο ἑλληνικό μας ἔθνος εἶναι ζυ-

4. Κατά Ἰουδαίων Λόγος Γ', Εἰς ΑΑΠ 4,615 Α.ΔΕ.

μωμένο μέ τήν Ἐκκλησία. Ράσο καί Φουστανέλλα ἦταν τό φλάμπουρο τῶν ἀγῶνων μας. Δέν θά προδώσουμε τήν ἱστορία μας αὐτή. Ὅλοι στήν Ἐκκλησία! Σέ τοῦτα μάλιστα τά χρόνια, πού οἱ ἄνθρωποι εἶναι ψυχροί καί ὑποκριτές στίς σχέσεις τους, καί ζητοῦν ἀληθινή ἀγάπη, πού ὑπάρχει μόνο στήν ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ, ὅλοι στήν Ἐκκλησία.

Ὅλοι οἱ ὀργανισμοί καί τά σωματεῖα, ἀδελφοί μου, εἶναι ἀνθρώπινα κατασκευάσματα, γι' αὐτό καί θά ἔχουν ὅλα τέλος. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι αἰώνια, γιατί εἶναι Θεῖο Καθίδρυμα. Τήν πολέμησαν ἀπό παλαιά πολλοί. Ἀλλά ὅλοι αὐτοί ἔσβησαν, ἐνῶ πάνω ἀπό τά χαλάσματα τῶν θρόνων τῶν πολεμίων της αἰωνίως λάμπει ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Μάνα μας, πού μᾶς γέννησε στήν ἅγια Κολυμβήθρα της καί μᾶς τρέφει μέ τόν ἅγιο καί ἀληθινό λόγο τοῦ Θεοῦ καί τά Ἄχραντα Μυστήρια.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας.

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 29 Ιουνίου 2008

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ (1)

1. Γιά τό Ναό θά σᾶς μιλήσω σήμερα, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, δηλαδή, γιά τόν ιερό αὐτό χῶρο στόν ὁποῖο βρισκόμαστε αὐτή τή στιγμή καί τελοῦμε τήν Θεία Λειτουργία. Τόν λέμε «Ναό» τόν χῶρο αὐτό ἀπό τό ρῆμα «ναίω», πού σημαίνει «κατοικῶ». Ὡστε ὁ Ναός εἶναι ἡ κατοικία τοῦ Θεοῦ καί γι' αὐτό λέγεται ἔτσι. Ἀλλά θά πεῖτε, δέν εἶναι πανταχοῦ παρών ὁ Θεός; Ναί, εἶναι πανταχοῦ παρών καί προσκυνεῖται παντοῦ. Ἀλλά στό Ναό εἶναι καί σωματικά παρών. Ἀλλά θά πεῖτε πάλι, ἔχει σῶμα ὁ Θεός;

Ναί, ἀδελφοί μου χριστιανοί, ὁ Θεός ἔχει σῶμα! Δέν τό γιορτάζουμε στόν Εὐαγγελισμό καί στά Χριστούγεννα, ὅτι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ σαρκώθηκε καί ἔγινε ἄνθρωπος, γιά νά μᾶς σώσει; Μέσα στό Ναό, πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα, εἶναι τό Ἄρτοφόριο, πού μέσα ἔχει τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι λοιπόν καί σωματικά παρών ὁ Ἰησοῦς Χριστός στό Ναό.

Τό Ναό, πιά καλά καί πιά ἀπλᾶ, ὁ λαός μας τόν λέει «Ἐκκλησία»! «Ἐκκλησία», ἀγαπητοί μου, εἶναι ἡ συγκέντρωση – ἡ «σύναξη» καλύτερα νά τό λέμε – τῶν χριστιανῶν, γιά νά τελέσουν τή Θεία Λειτουργία. Καί ἐπειδή αὐτή ἡ «σύναξη» τῶν πιστῶν, πού τήν λέμε «Ἐκκλησία», γίνεται μέσα στό Ναό καί ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα, γι' αὐτό, πολύ σωστά, ὁ λαός μας τό Ναό τόν λέει «Ἐκκλησία».

Τόν ιερό Ναό, ἀγαπητοί μου, νά τόν βλέπουμε σάν μιά εἰκόνα ὅλου τοῦ σύμπαντος, τῆς γῆς καί τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ κυρίως Ναός, δηλαδή τό μέρος πού στέκεται ὁ κόσμος, εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς γῆς· τό ιερό Βῆμα, ἐκεῖ δηλαδή ὅπου εἶναι ἡ Ἁγία Τράπεζα, εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ οὐρανοῦ.¹

2. Ὁ Ναός, ἀδελφοί μου χριστιανοί, εἶναι χῶρος ιερός καί ἅγιος. Ὅταν ὁ Ἰακώβ εἶδε κάποια νύχτα σέ ὄραμα μιά σκάλα, πού ἡ κορυφή της ἔφτανε στόν οὐρανό καί ἄγγελοι ἀνέβαιναν καί κατέβαιναν σ' αὐτήν, εἶπε: «Πόσο φοβερός εἶναι ὁ τόπος αὐτός! Εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ καί ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ» (βλ. Γεν. 28,10-17).

Πραγματικά, εἶναι φοβερός ὁ τόπος τοῦ Ναοῦ, γιατί «εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ» καί γιατί σ' αὐτόν, κατά τήν Θεία Λειτουργία, γίνεται τό μεγαλύτερο θαῦμα. Ποιό θαῦμα; Τό ψωμάκι, πού εἶναι στό ἅγιο Δισκάριο, γίνεται Σῶμα Χριστοῦ· καί τό κρασάκι, πού εἶναι στό ἅγιο Ποτήριο, γίνεται Αἷμα Χριστοῦ, αὐτό τό Ἴδιο Αἷμα, πού χύθηκε ἀπό τό σταυρωμένο Του Σῶμα στό Γολγοθά. Ἄφοῦ, λοιπόν, ἀγαπητοί μου,

1. Αὐτό τό λέει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής στό ἔργο του *Μυσταγωγία*, Σειρά Ἐπί τάς Πηγᾶς, Ἀθήνα 1973 σ. 118.

τέτοια μεγαλειᾶ γίνονται μέσα στό Ναό, πρέπει νά μπαίνουμε σ' αὐτόν καί νά στεκόμαστε σ' αὐτόν μέ εὐλάβεια καί φόβο Θεοῦ. Καί αὐτή τήν εὐλαβῆ στάση θά τήν πετύχουμε μέ τήν πίστη ὅτι ὁ Ναός εἶναι κατοικία τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό καί ὁ Ἱερέας εὐχεται «ὑπέρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου καί τῶν μετά πίστεως εὐλαβείας καί φόβου Θεοῦ εἰσιόντων – εἰσερχομένων δηλαδή – ἐν αὐτῶ».

Στήν Ἐκκλησία πρέπει νά στεκόμαστε σάν νά εἴμαστε στόν οὐρανό. Ἔτσι λέει ἕνας ὕμνος: «*Ἐν τῷ Ναῶ ἐστῶτες τῆς δόξης σου ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν*»!

Δέν ἐπιτρέπεται λοιπόν, χριστιανοί μου, στήν Ἐκκλησία νά κουβεντιάζουμε καί νά πηγαίνουμε πέρα δῶθε, γιατί ἔτσι καί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δέν προσευχομαστε, ἀλλά καί τούς ἄλλους ἐμποδίζουμε νά προσευχηθοῦν.

3. Ναί, μήν ξεχνᾶμε, ἀγαπητοί μου, ὅτι στόν ἱερό Ναό ἐρχόμαστε γιά νά προσευχηθοῦμε καί γιά νά βροῦμε τόν Θεό. Τόν Χριστό, πού λαχταράει ἡ ψυχὴ μας – γιατί γι' Αὐτόν εἶναι πλασμένη – θά Τόν βροῦμε στό Ναό, στήν Ἐκκλησία. Ἄς θυμηθοῦμε ὅτι κάποτε ἡ Παναγία μας ἔχασε τόν Χριστό, ὅταν ἦταν δώδεκα ἐτῶν. Ποῦ Τόν βρῆκε; Τόν βρῆκε στόν Ναό. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀγαπᾶνε τόν Χριστό, γιατί ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι χριστοειδής. Τό κακό ὅμως πού κάνουν πολλοί εἶναι ὅτι Τόν ζητοῦν ἔξω ἀπό τό Ναό, ἔξω ἀπό τήν Ἐκκλησία. Ὁ Θεός κατοικεῖ στήν Ἐκκλησία Του, στό Ναό Του, ὁ ὁποῖος γι' αὐτό λέγεται ἔτσι, ἐπειδὴ εἶναι κατοικία Θεοῦ.

Μέ πολλές εὐχές,

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 6 Ιουλίου 2008

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ (2)

1. Για τό Ναό, τήν Ἐκκλησία, σᾶς μίλησα στό προηγούμενο κήρυγμά μου, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, καί γιά τό ἴδιο θέμα θέλω νά σᾶς μιλήσω πάλι· γιατί εἶναι ὠραῖο καί μεγάλο αὐτό τό θέμα.

Σᾶς εἶπα στό προηγούμενο κήρυγμα ὅτι ὁ Ναός εἶναι οὐρανός καί ὅταν μπαίνουμε μέσα στήν Ἐκκλησία, πρέπει νά νοιώθουμε ὅτι ἀνεβήκαμε στόν οὐρανό. «*Ἐν τῷ Ναῷ ἐστῶτες τῆς δόξης Σου, ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν!*», λέγει ἓνα τροπάριο. Καί ὅπως στόν οὐρανό φαίνεται ἡ ἀστραπή καί τό φῶς, ἔτσι καί ἐδῶ στό Ναό, ἔχουμε τόν Ἄρτο τῆς Ζωῆς, ἔχουμε τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, πού σάν ἀστραπή, «*ἐξέρχεται ἐξ ἀνατολῶν καί φαίνεται ἕως δυσμῶν*»¹ καί τό στερέωμα τοῦ Ναοῦ μας, τοῦ λειτουργικοῦ αὐτοῦ οὐρανοῦ, γεμίζει ἀπό φῶς. «*Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι*».

2. Θά σᾶς πῶ ὅμως σήμερα, ἀδελφοί μου χριστιανοί, ὅτι ὁ Ναός εἶναι ὁ κῆπος τῆς Ἐδέμ, εἶναι ὁ Παράδεισος πού φύτεψε ὁ Θεός κάτω στή γῆ. Χάσαμε ἐκεῖνον τόν παλαιό Παράδεισο, ὅπου ἔβαλε ὁ Θεός τούς πρωτοπλάστους. Παραβήκαμε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί ἐκβλήθηκαμε τοῦ Παραδείσου. Ἀλλά χαρεῖτε, χριστιανοί! Ἦλθε ὁ Χριστός κάτω στή γῆ καί μᾶς φύτεψε Παράδεισο, στόν ὁποῖο ἔχει εἰδικά τήν παρουσία Του. Καί ὁ Παράδεισος αὐτός εἶναι ὁ Ναός. Καί ὅπως ὁ Παράδεισος ἐκεῖνος τῆς Ἐδέμ στρεφόταν πρὸς ἀνατολάς,² ἔτσι καί ὁ Ναός στρέφεται πρὸς ἀνατολάς, γιά νά δείξει τόν πόθο μας καί τήν πίστη μας ὅτι μέσα στό Ναό ζητᾶμε τόν χαμένο Παράδεισο. Καί ὅπως πάλι ὁ Παράδεισος τῆς Ἐδέμ εἶχε δέντρα καί φυτά, ἔτσι καί ὁ Ναός παλαιότερα γύρω γύρω εἶχε κῆπο, μέ ἄνθη καί δέντρα καρποφόρα καί ὑπῆρχαν εἰδικοί ἄνθρωποι καθοριζόμενοι ἀπό τήν Ἐκκλησία πού περιποιοῦνταν καί καλλιεργοῦσαν τόν κῆπο. Γι' αὐτό καί λέγει ὁ Ἱερέας «*ὑπέρ τῶν καρποφορούντων καί καλλιεργούντων ἐν τῷ ἁγίῳ καί πανσέπτῳ Ναῷ τούτῳ*».

Παράδεισος λοιπόν εἶναι ὁ Ναός, ἀγαπητοί μου χριστιανοί. Αὐτή ἡ γῆ πού ζοῦμε εἶναι ἡ ἐξορία μας, στήν ὁποία ἤρθαμε μετά τήν παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλά, ὅταν ἐρχόμαστε μέσα στό Ναό, πρέπει νά νοιώθουμε ὅτι φεύγουμε ἀπό τήν ἐξορία καί μπαίνουμε πάλι στόν Παράδεισο.

3. Ἀλλά πρέπει νά μπαίνουμε μέ εὐλάβεια ἐδῶ στόν λογικό Παράδεισο. Γιατί ἐδῶ, ἀφοῦ εἶναι κατοικία τοῦ Θεοῦ, εἶναι καί κατοικία τῶν ἀγγέλων. Ὅπως ὁ οὐρανός καί ὁ Παράδεισος ἔχει ἀγγέλους, ἔτσι καί ἐδῶ ὁ Ναός μας, πού εἶναι ὁ λειτουργικός οὐρανός καί ὁ λειτουργικός Παράδεισος, εἶναι κατοικία ἀγγέλων.

1. Ματθ. 24,27.

2. Βλ. Γεν 2,8.

Κάποτε ένας αγιασμένος ἀββάς πῆγε μιά Κυριακή σέ ἕναν ἱερό Ναό, γιά νά μεταλάβει. Ὅταν μπῆκε μέσα στό Ἱερό, εἶδε ἕναν ἄγγελο νά στέκεται ἐκεῖ δεξιά στό Θυσιαστήριο καί κυριεύτηκε ἀπό φόβο καί ὁ ἄγγελος τοῦ εἶπε: «Ἀπό τότε πού ἐγκαινιάστηκε ὁ Ναός αὐτός, μοῦ δόθηκε ἡ ἐντολή νά παραμένω ἐδῶ». Γι' αὐτό, ἀδελφοί μου, ξαναλέγω, ὅπως τό εἶπα καί στό προηγούμενο κήρυγμά μας, νά εἰσερχόμεθα μέ φόβο Θεοῦ καί εὐλάβεια στόν ἱερό μας Ναό, μέ τήν πίστη ὅτι αὐτός ὁ χῶρος εἶναι ἅγιος.

4. Τώρα θά σᾶς πῶ καί ἕνα ἄλλο σχετικά μέ τό Ναό: Ὅτι ἡ ζωή μας πρέπει νά τρέφεται καί νά πλέκεται γύρω ἀπό τό Ναό, γύρω ἀπό τήν Ἐκκλησία μας. Θά ἔχετε παρατηρήσει, χριστιανοί μου, ὅτι τήν Ἐκκλησία μας τήν ἔχουμε στό κέντρο τοῦ χωριοῦ. Αὐτό βέβαια εἶναι παρμένο ἀπό τά Μοναστήρια μας, ὅπου καί ἐκεῖ πάλι ὁ Ναός εἶναι στό κέντρο καί γύρω ἀπό αὐτόν εἶναι τά κελλιά τῶν Μοναχῶν. Γιατί γίνεται αὐτό; Αὐτό κρύβει μιά μεγάλη ἀλήθεια: Ὅτι ὁ ἄνθρωπος βγαίνοντας ἀπό τό σπίτι του, γιά νά πάει σέ ἕνα συγγενῆ του ἢ γιά νά ἀγοράσει κάτι στό μαγαζί ἢ γιά νά κάνει τή βόλτα του, περνοῦσε ἀπό τό Ναό, γιατί ἦταν στό κέντρο τοῦ χωριοῦ. Ἡ ζωή μας, λοιπόν, εἶναι γύρω ἀπό τό Ναό. Ἀλλά γιατί νά περνᾶμε μόνο ἔξω ἀπό τό Ναό; Νά μπαίνουμε καί μέσα στό Ναό, γιά νά δίνουμε τό παρόν σ' αὐτόν καί νά προσκυνᾶμε τ' ἅγια εἰκονίσματα. Καί αὐτό ὄχι μόνο κάθε Κυριακή, ἀλλά καί κάθε μέρα. Πρέπει νά μᾶς εἶναι γλυκός αὐτός ὁ χῶρος. Κι ἂν δέ μᾶς εἶναι, νά κάνουμε προσευχή στόν Χριστό καί στήν Παναγιά, γιά νά μᾶς εἶναι. Λέγει κάπου ὁ ψαλμωδός, «χάρηκε τό πνεῦμα μου καί σκίρτησε ἡ καρδιά μου, ὅταν μοῦ εἶπαν νά πᾶμε στήν ἐκκλησιά», «ἐπί τοῖς εἰρήκόσι μοι ὀδεύσωμεν εἰς τάς αὐλάς τοῦ Κυρίου, εὐφράνθη μου τό πνεῦμα, συγχαίρει ἡ καρδιά!»³

Ἐδῶ στήν Ἐκκλησία, παιδί μου, ἐδῶ ἐρχόταν ἡ γιαγιά σου καί ἐδῶ ἐρχόταν ὁ παππούς σου. Νά τά στασίδια τους. Ἐκεῖ κάθονταν. Καί ὅταν γίνεται Θεία Λειτουργία εἶναι ἐδῶ τά πνεύματά τους καί οἱ αγιασμένες τους ψυχές καί θέλουν νά βλέπουν ἐδῶ τά παιδιά τους καί τά ἐγγόνια τους. Στά βήματα, λοιπόν, τῶν πατέρων καί μητέρων μας καί τῶν αγιασμένων παππούδων μας νά βαδίζουμε κι ἐμεῖς. Ὅλοι στήν Ἐκκλησία!

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

3. Ἀναβαθμός Α' ἤχου.

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 13 Ιουλίου 2008

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ (3)

Καί στό σημερινό μου κήρυγμα, αγαπητοί μου αδελφοί χριστιανοί, θά σᾶς μιλήσω πάλι γιά τό Ναό, γιά τόν χῶρο αὐτόν τόν ἱερό, πού τόν λέμε Ἐκκλησιά. Σάν τήν κιβωτό τοῦ Νῶε πρέπει νά βλέπουμε τό Ναό. Ὅσοι ἦταν μέσα στήν κιβωτό σώθηκαν, ἀλλά ὅσοι ἦταν ἔξω ἀπό τήν κιβωτό πνίγηκαν μέ τόν κατακλυσμό. Γι' αὐτό, λοιπόν, στό ἐδῶ οἰκοδόμημα, σ' αὐτό τό σπίτι τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά μποῦμε, γιά νά σωθοῦμε ἀπό τόν κατακλυσμό τῆς ἁμαρτίας, πού μᾶς πνίγει γύρω μας.

1. Ὁ Ναός, αγαπητοί μου, ὅπως τόν βλέπουμε, χωρίζεται σέ δύο μέρη. Τό ἕνα μέρος τό λέμε Ἱερό ἢ Ἁγιο Βῆμα. Σ' αὐτό τό μέρος μόνο αὐτοί πού ἔχουν ἱερωσύνη πρέπει νά μπαίνουν ἢ καί οἱ Μοναχοί καί οἱ Μοναχές. Αὐτό πού γίνεται συχνά, τό νά μπαίνουν καί οἱ λαϊκοί μέσα στό Ἱερό, αὐτό δέν ἐπιτρέπεται. Γι' αὐτό καί ὅταν εἶναι ἀνάγκη κάποιος νά μπεῖ στό Ἱερό, πρέπει νά κάνει τό σταυρό του καί νά φιλεῖ τήν πόρτα τοῦ Ἱεροῦ, παίρνοντας τρόπον τινά τήν ἄδεια ἀπό τόν ἄγγελο, πού μέ τό σπαθί του εἶναι ἀγιογραφημένος στήν πόρτα. Στό Ἱερό, αγαπητοί μου, εἶναι ἡ Ἁγία Τράπεζα, τό Πανάγιο Θυσιαστήριο, πάνω στό ὁποῖο γίνεται ἡ Θεία Λειτουργία. Γι' αὐτό κανονικά, μόνο ὁ Ἱερέας ἔχει θέση σ' αὐτό. Προσοχή καί στά παιδάκια τοῦ Ἱεροῦ, πού μπαίνουν σ' αὐτό, γιά νά βοηθήσουν τόν Ἱερέα. Νά τά συμβουλευέτε οἱ γονεῖς ἀπό τό σπίτι νά κάθονται φρόνιμα, γιατί εἶναι τόπος ἱερός καί ἅγιος ἐκεῖ ὅπου στέκονται.

2. Ἐξω ἀπό τό Ἱερό, εἶναι ὁ χῶρος ὅπου στέκονται ὅλοι, γι' αὐτό καί λέγεται Καθολικό. Εἶναι γιά ὅλους, γιά τούς ἄνδρες, τίς γυναῖκες, γιά τούς γέροντες καί τά μικρά παιδιά. Κι αὐτός ὁ χῶρος εἶναι ἱερός καί ἅγιος. Συμβολίζει τά οὐράνια. Ναί, ἀδελφοί μου. Ὅταν φεύγετε ἀπό τό σπίτι σας γιά νά ῥθειτε ἐδῶ στήν Ἐκκλησιά, νά νοιώθετε ὅτι φεύγετε ἀπό τή γῆ καί πᾶτε στόν οὐρανό. Ἄς τό ξαναπῶ πάλι ἐκεῖνο τό τροπάριο πού σᾶς ἔγραψα σέ ἄλλο κήρυγμα: «Ἐν τῷ Ναῷ ἐστῶτες τῆς δόξης Σου, ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν!» Παρατηρήστε ὅμως ἀπό κεῖ πού εἶστε ὅτι τό Ἱερό, ὅπου κάνει ὁ παπᾶς τή Λειτουργία, εἶναι ὑψωμένο πιό πάνω ἀπό τό δικό σας χῶρο μέ δύο τρία σκαλιά. Αὐτό θέλει νά πεῖ, ὅτι, ἂν τό Καθολικό, πού στέκεστε ἐσεῖς οἱ λαϊκοί εἶναι τά οὐράνια, τό Ἱερό εἶναι τά ὑπερουράνια, εἶναι ὁ Θρόνος τοῦ Παντοκράτορα Κυρίου Σαβαώθ.

3. Παρατηρήστε ἀκόμη ὅτι τό Καθολικό, ὁ δικός σας δηλαδή χῶρος, χωρίζεται ἀπό τό Ἱερό μέ αὐτό τό τεῖχος, πού λέγεται Τέμπλο. Αὐτό, χριστιανοί μου, εἶναι ὁ "θώρακας", πού κρύβει τήν καρδιά καί τή φυλάγει. Γιατί, ἀλλοίμονο, ἂν δέν ἦταν περιτειχισμένη μέ τό θώρακα ἡ καρδιά καί μπορούσαμε ὅλοι νά τήν πιάσουμε μέ τά χέρια μας. Θά πεθαιναμε. Ἐτσι καί γιά τό ἅγιο Θυσιαστήριο, πού εἶναι στό Ἱερό,

καθόρισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες νά φυλάγεται ἀπό τό Τέμπλο, σάν τό θώρακά μας, πού φυλάγει τήν καρδιά, ἐπαναλαμβάνω.

4. Στό Τέμπλο, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, εἶναι τά ἅγια εἰκονίσματα, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγιᾶς, τοῦ Προδρόμου Ἰωάννου, τοῦ Ἁγίου τοῦ Ναοῦ καί ἄλλων Ἁγίων. Αὐτά τά εἰκονίσματα πρέπει νά τά κοιτᾶμε. Γι' αὐτό καί στρέφονται σέ μᾶς τά εἰκονίσματα καί μεῖς πρὸς αὐτά, γιά νά τά βλέπουμε καί νά ἀποσπᾶται ὁ νοῦς μας ἀπό ἄλλες σκέψεις καί νά σκέπτεται τά ἅγια πράγματα. Ὅμως θά παρατηρήσετε ὅτι αὐτά τά ἴδια εἰκονίσματα τά ἔχουμε καί στήν εἴσοδο τοῦ Ναοῦ καί τά βλέπουμε, ὅταν μπαίνουμε σ' αὐτόν. Αὐτό συμβαίνει γιά νά μήν πηγαίνουμε στό Τέμπλο νά προσκυνᾶμε, ὅταν μπαίνουμε στήν Ἐκκλησία, ἀλλά νά προσκυνᾶμε τά εἰκονίσματα, πού εἶναι στήν εἴσοδο τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ εἶναι καί τό μανουάλιο, γιά νά ἀνάβουμε τό κερι μας. Ἄς πάψει, λοιπόν, χριστιανοί μου, σᾶς παρακαλῶ, ἡ κακή συνήθεια μερικῶν, πού, ὅταν μπαίνουν στήν Ἐκκλησία, προχωροῦν πρὸς τό Τέμπλο γιά νά ἀνάψουν ἐκεῖ κερι καί νά προσκυνήσουν ἔπειτα τά ἐκεῖ εἰκονίσματα. Αὐτό κάνει ζημιά στό ἐκκλησίασμα, γιατί ἐμποδίζει τό λαό πού προσεύχεται.

5. Στό Καθολικό, στό χῶρο δηλαδή πού εἶναι ἔξω ἀπό τό Ἱερό, ἐκεῖ πού στέκεστε τώρα ἐσεῖς, εἶναι καί τά Ψαλτήρια, τό δεξιό καί τό ἀριστερό Ψαλτήρι. Ἀλλά πού Ψάλτες; Ὅπως τά χωριά μας δέν ἔχουν Ἱερεῖς, ἔτσι δέν ἔχουν καί Ψάλτες. Μᾶς ἀπέμειναν κάποιοι γέροντες, ἀλλά τί θά γίνει μετά ἀπό αὐτούς; Κάτι σκεπτόμαστε νά κάνουμε γιά τή ἀνάδειξη νέων Ψαλτάδων, ἀλλά βοηθήστε κι ἐσεῖς, χριστιανοί μου, μέ τήν προσευχή σας καί μέ τό νά προτρέπετε νέα πρόσωπα στήν Ἐνορία σας νά πλησιάσουν τό Ψαλτήρι καί νά μάθουν νά ψάλλουν.

6. Καί ἓνα τελευταῖο: Ὅταν περνᾶτε ἔξω ἀπό τό Ναό, νά κάνετε τό σταυρό σας. Νά τό πεῖτε καί στά παιδιά σας καί τά ἐγγόνια σας νά τό κάνουν αὐτό, γιατί εἶναι μιᾶ ὁμολογία πίστεως γιά τό πόσο ἱερός εἶναι ὁ χῶρος αὐτός.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 20 Ιουλίου 2008

ΚΑΝΤΗΛΙΑ ΚΑΙ ΛΑΜΠΑΔΕΣ

Στό σημερινό μου κήρυγμα, ἄδελφοί μου χριστιανοί, θά σᾶς μιλήσω γιά τό καντήλι καί τό κερι, πού ἔχουμε ἐδῶ στήν Ἐκκλησιά μας. Κάθε τι πού ἔχουμε ἐδῶ στήν Ἐκκλησιά μας ἔχει νόημα βαθύ καί τά καντήλια λοιπόν καί οἱ λαμπάδες ἔχουν καί αὐτά βαθειά θεολογία, πού πρέπει νά τήν μάθουν οἱ χριστιανοί μας, γιά νά λατρεύουν συνειδητά τόν Θεό. Γιατί λοιπόν ανάβουμε τό κερι καί γιατί ανάβουμε τό καντήλι; Σ' αὐτό θέλω νά σᾶς ἀπαντήσω πρῶτα.

1. Τό κερι καί τό καντήλι, ἀγαπητοί, εἶναι μία προσφορά στόν Θεό, εἶναι μία θυσία πού κάνουμε σ' Αὐτόν. Ἀλλά πρέπει νά εἶναι καθαρή ἡ θυσία μας στόν Θεό, γι' αὐτό καί προσφέρουμε ἔλαιον, καθαρό λάδι, καί ὄχι δυσῶδες πετρέλαιο. Καί προσφέρουμε καθαρό κερι, πού τό κατασκευάζουν οἱ μέλισσες ἀπό τά λουλούδια.

2. Μέ τό καντήλι προσφέρουμε ἔλαιον, γιά νά θυμόμαστε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πού πρέπει συχνά νά ζητᾶμε γιά τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν μας. «Κύριε ἐλέησον», λέμε τακτικά ἐδῶ στήν Ἐκκλησιά μας. Καί μήν ξεχνᾶμε τήν καλύτερη προσευχή, πού μπορεῖ νά τή λέμε παντοῦ, ὅπου βρισκόμαστε· τό «Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησέ με». Ἀπό παλαιά, ἀπό τόν κατακλυσμό ἀκόμη, πού τό περιστέρι ἐπέστρεψε στήν κιβωτό τοῦ Νῶε ἔχοντας κλαδί ἐλιάς στό ράμφος του, ἀπό τότε ἡ ἐλιά θύμιζε τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, θύμιζε ὅτι ἔπαυσε ἡ θεία τιμωρία. Ἔτσι, λοιπόν, προσφέροντες ἐδῶ στήν Ἐκκλησία τόν καρπό τῆς ἐλιάς, τό λάδι, θυμόμαστε τό θεῖο ἔλεος. Ἀλλά, ἀφοῦ τό ἔλαιον τοῦ καντηλιοῦ θυμίζει τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, πρέπει καί ἡμεῖς νά θυμόμαστε μ' αὐτό νά ἔχουμε ἔλεος στούς ἀδελφούς μας, νά ἔχουμε δηλαδή ἀγάπη σέ ὅλους.

3. Καί τό κεράκι πάλι, πού ανάβουμε στό μανουάλι, ἔχει πολύ διδακτικούς συμβολισμούς: (α) Τό κεράκι πού ανάβουμε, νά θεωροῦμε ὅτι εἶναι ὁ ἑαυτός μας καί προσφέρουμε τόν ἑαυτό μας στόν Χριστό. Εἶναι τό «Σοί Κύριε» ἢ τό «πᾶσα τήν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα» πού λέμε στήν λατρεία μας ἐδῶ. Ποτέ μήν τό ξεχνᾶμε, χριστιανοί μου, αὐτό· τό ὅτι, δηλαδή, ὅταν μπαίνουμε στήν Ἐκκλησία, προσφέρουμε τόν ἑαυτό μας στόν Θεό. Ἡ θέση μας εἶναι στό μανουάλι τοῦ Χριστοῦ. Εἴμαστε ἀναμμένα κεριά, πού λειώνουν γιά τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ.

(β) Τό κερι εἶναι μαλακό. Ἔτσι ἀπαλοί πρέπει νά εἴμαστε οἱ χριστιανοί. Ὅχι σκληροί, ὄχι τραχεῖς, ἀλλά ἐπιεικεῖς, πρᾶοι καί ἀπαλοί.

(γ) Τό κερι, ἂν τό πιέσουμε μέ τά δάχτυλά μας ὑπακούει σ' αὐτό πού τοῦ κάνουμε καί βαθουλώνει. Ἔτσι πρέπει νά εἴμαστε καί οἱ χριστιανοί. Ὑποχωρητικοί καί ὑπάκουοι. Καί αὐτή ἡ βαθούλωση τοῦ κериοῦ στήν πίεσή μας ἐκφράζει τή μετάνοια πού πρέπει νά ζοῦμε, γιατί ἡ μετάνοια εἶναι ὅλο ταπείνωση καί ὑποχώρηση. Μιά ψυχὴ σκληρὴ σάν τήν πέτρα δέν μπορεῖ νά ζήσει τή μετάνοια. Ἡ ψυχὴ μας, ἀγαπη-

τοί μου, πρέπει να γίνει απαλή και υποχωρητική, σαν το κερί. Πρέπει να “βαθουλώνει”, πρέπει να μάθει να σκύβει το κεφάλι και να λείει το «ἥμαρτον».

(δ) Τό κερί πάλι πλάθεται και διαμορφώνεται. Ἔτσι και ἡ ψυχή μας πρέπει να εἶναι εὐκολη σέ ἀναμόρφωση και μεταμόρφωση. Πρέπει ὅλο και να μεταμορφωνόμαστε και να ἀναπλασόμαστε μέχρι να μορφωθεῖ μέσα μας ὁ Χριστός¹.

(ε) Και κάτι ἄλλο, χριστιανοί μου, γιά τό κερί, ὠραῖο και σπουδαῖο. Ἄν στό κερί πατήσουμε μιά σφραγίδα, αὐτό τήν δέχεται και τήν διατηρεῖ. Κατά τό Βάπτισμά μας, ἀδελφοί μου, πήραμε πάνω μας τή σφραγίδα τοῦ Θεοῦ, τόν Τίμιο Σταυρό. Και πρέπει να τήν κρατήσουμε αὐτή τή σφραγίδα. Ἄλλά, γιά να γίνει αὐτό, πρέπει να γίνουμε σαν τό κερί, πού κρατάει ἕνα τύπωμα ἐπάνω του. Σκληρές καρδιές σαν τήν πέτρα, ὑπερήφανοι δηλαδή ἄνθρωποι, δέν μποροῦν να κρατήσουν τό σταυρό τους.

Αὐτούς και ἄλλους ἀκόμη ὠραίους συμβολισμούς ἔχει τό ἀνάμμα τοῦ κεριοῦ, πού κάνουμε ἐδῶ στήν Ἐκκλησιά μας. Γι’ αὐτό πρέπει ν’ ἀνάβουμε πάντα κερί στήν Ἐκκλησία και πρέπει να προσφέρουμε πάντα λάδι γιά τά καντήλια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, σκεπτόμενοι τί ὠραῖα νοήματα πού κρύβουν οἱ προσφορές αὐτές.

4. Μέ τό κερί και τό καντήλι, ἀδελφοί χριστιανοί, ἀνάβουμε φῶς, γιά να θυμόμαστε ὅτι πρέπει να ζοῦμε στό Φῶς πού πήραμε. Ποιό εἶναι αὐτό τό Φῶς; Εἶναι αὐτό πού ἤρθε «ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν». Εἶναι τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ναί! Μέ τό Βάπτισμά μας πήραμε τό Ἅγιο Πνεῦμα, πού εἰκονίζεται μέ φῶς. Γι’ αὐτό και τό Βάπτισμα λέγεται «Φώτισμα». Ἄλλά μέ τά ἁμαρτωλά ἔργα πού κάναμε, χάσαμε αὐτό τό Φῶς. Τό κακό πού παθαίνουμε, ἀδελφοί, εἶναι ὅτι κάθε φορά χάνουμε κάτι ἀπό τό Βάπτισμά μας. Φεύγει ἀπό πάνω μας τό Θεῖο Φῶς, ἡ Χάρη δηλαδή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Και ἐρχόμαστε ἐδῶ στήν Ἐκκλησία μας, πού γίνεται ἡ Θεῖα Λειτουργία, μέσα στήν ὁποία ξαναπαίρνουμε τόν Θεῖο Φωτισμό. Γι’ αὐτό, ὅταν τελειώνει ἡ Θεῖα Λειτουργία, λέμε: «Εἶδομεν τό Φῶς τό ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον».

Ἄν, λοιπόν, χριστιανοί μου, ἀνάβουμε λαμπάδες και καντήλια, εἶναι σαν να παρακαλᾶμε τόν Χριστό να μᾶς ξαναδώσει τό Φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού χάσαμε μέ τά ἁμαρτήματά μας και να μᾶς κάνει μιά λαμπάδα και μιά καντήλα, πού να καίει γιά τήν δόξα Του. Ἀμήν.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

1. Γαλ. 4,19.

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 27 Ιουλίου 2008

ΤΟ ΘΥΜΙΑΜΑ

Στό σημερινό μου κήρυγμα, αγαπητοί μου χριστιανοί, θά σᾶς μιλήσω γιά τό θυμίαμα, γιά τό λιβάνι πού λέγουμε.

1. Τό θυμίαμα δέν εἶναι νεώτερο ἐφεύρημα, ἀλλά τό χρησιμοποιοῦσαν ἀπό παλαιά. Στήν Παλαιά Διαθήκη ἀκόμη διαβάζουμε γιά τόν τρόπο πού κατασκεύαζαν τό θυμίαμα¹ καί μάλιστα ξέρουμε ὅτι στόν Ἰουδαϊκό Ναό ἦταν τό χρυσό θυμιατήριον, ὅπου στά ἀναμμένα κάρβουνα του ὁ Ἱερέας πετοῦσε θυμίαμα καί ἔπειτα γονάτιζε καί προσευχόταν στόν Θεό. Καί ἡ Καινή Διαθήκη, ἀδελφοί μου χριστιανοί, ἀρχίζει μέ θυμίαμα, μέ τή διήγηση τοῦ Ἱερέα Ζαχαρία, πού τοῦ ἔλαχε νά θυμιάσει² καί τελειώνει πάλι μέ θυμίαμα. Γιατί στήν Ἀποκάλυψη διαβάζουμε γιά χρυσές φιάλες ἀπό λιβανωτά καί θυμιάματα, πού προσφέρονται ἀπό ἄγγελο στό χρυσό Θυσιαστήριον.³

Καί ἐδῶ στήν Ἐκκλησία μας, ἀδελφοί, καθόρισαν οἱ Ἅγιοι Πατέρες νά προσφέρουμε συχνά θυμιάματα. Προτοῦ νά ἀρχίσει ἕνα νέο τμήμα στή Λατρεία μας προσφέρουμε θυμίαμα. Ἔτσι θυμιάζουμε στή Δοξολογία, γιά τή Θεία Λειτουργία πού πρόκειται νά ἀκολουθήσει· καί θυμιάζουμε στόν Ἀπόστολο, γιατί μετά θά ἀκουστεῖ τό Εὐαγγέλιο, πού ἔχει τά λόγια τοῦ Χριστοῦ. Καί θυμιάζουμε πάλι μετά τό Εὐαγγέλιο, γιατί σέ λίγο θά βγοῦν τά Ἅγια μέ τή Μεγάλη Εἴσοδο.

2. Καί τώρα, χριστιανοί μου, θά σᾶς πῶ τίς ὠραίες μυστικές ἐννοιες πού ἔχει τό θυμίαμα: (α) Τό θυμίαμα πρῶτα - πρῶτα ἐκφράζει τήν προσευχή μας στόν Θεό. Πρός τά πάνω πηγαίνει τό θυμίαμα. Ἔτσι ψηλά, Θεέ μου, σέ Σένα νά ἀνέβει ἡ προσευχή μου. «Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου».⁴ Ἐκφράζει λοιπόν τό θυμίαμα τήν ὁρμή τῆς ψυχῆς μας πρὸς τά ἄνω, πρὸς τόν Θεό, καί συνάμα ἐκφράζει τήν ἐπιθυμία μας νά γίνει δεκτή ἡ προσευχή μας ἀπό τόν Θεό. Ἀλλά γιά νά γίνει αὐτό, ἀδελφοί μου, πρέπει, ὅταν προσευχόμαστε, ἡ καρδιά μας νά εἶναι θερμή, νά εἶναι ζεστή, γιατί τό θυμίαμα καίγεται στό ἱερό θυμιατήριον.

(β) Τό θυμίαμα ἔπειτα εἶναι μιᾶ Πεντηκοστή, γιατί ὁ Ἰησοῦς Χριστός στέλνει σέ μᾶς τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅταν ἐμεῖς τοῦ στέλνουμε θυμίαμα. Ἔτσι λέει ὁ Ἱερέας, ὅταν εὐλογεῖ τό θυμίαμα, γιά νά θυμιάσει: «Θυμιάμά σοι προσφέρομεν, Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος εἰς τό ὑπερουράνιον σου Θυσιαστήριον, ἀντικατάπεμψον ἡμῖν τήν Χάριν τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος». Ὅταν σᾶς θυμιάζει ὁ Ἱερέας, ἀδελφοί, νά σκύβετε ταπεινά τόν αὐχένα, γιατί παίρνετε τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκείνη τήν ὥρα.

(γ) Καί ἐπειδὴ τό θυμίαμα συμβολίζει τό Ἅγιο Πνεῦμα, γι' αὐτό πρέπει νά εἶναι κα-

1. Βλ. Ἔξοδ. 30, 34-38.

2. Βλ. Λουκ. κεφ. 1.

3. Ἀποκ. 5,8. 8,3-5.

4. Ψαλμ. 140,2.

θαρό. Γιατί τό Ἅγιο Πνεῦμα παριστάνεται μέ περιστερά, ἡ δέ περιστερά ἀγαπάει τήν καθαριότητα. Προσοχή στά θυμιάματα πού προσφέρουμε κατά τή λατρεία μας στό Θεό. Ὅχι ρετσίνα, ὄχι οὐσίες πού ἀναδύουν ἀποπνικτική ὄσμη, ἀλλά εὐωδες θυμίαμα, μοσχο-λίβανο νά προσφέρουμε στήν Ἐκκλησιά μας γιά τόν Κύριο. Ἐνα παλαιό τραγούδι ἔλεγε:

«Σοῦ στέλνω, Παναγία μου,
θυμίαμα πλασμένο
μέ μύρια ἀρώματα ἀγνά
μέ δάκρυα ποτισμένο».

Εἶναι ντροπή γιά τά δικά μας σώματα νά χρησιμοποιοῦμε ἀρώματα καί πολύτιμα μυρωδικά, ἐνῶ γιά τό Θεό μας νά χρησιμοποιοῦμε εὐτελεῖς καί χαμηλές προσφορές. Τότε οἱ θυσίες μας εἶναι θυσίες Κάϊν⁵ καί δέν εὐαρεστεῖται ὁ Κύριός μας σ' αὐτές.

(δ) Τέλος, ἀδελφοί μου χριστιανοί, θέλω νά σᾶς πῶ αὐτό τό ὠραῖο: Ὅτι τό θυμίαμα συμβολίζει τήν Κοιλιά τῆς Παναγίας καί τό θαῦμα πού ἔγινε σ' Αὐτήν. Ἀλλά, ἄς ἀκούσουμε τόν ἅγιο Κοσμᾶ τόν Αἰτωλό, πόσο ὠραῖα κατηγοῦσε τόν ὑπόδουλο λαό μας: «Τό θυμιατό – ἔλεγε ὁ Ἅγιος – σημαίνει τήν Δέσποινα τήν Θεοτόκο· τά κάρβουνα εἶναι μέσα στό θυμιατό καί αὐτό δέν καίεται, ἔτσι καί ἡ Δέσποινα ἡ Θεοτόκος ἐδέχθηκε τόν Χριστό καί δέν ἐκάηκε, ἀλλά μάλιστα ἐφωτίστηκε. Τό θυμίαμα σημαίνει τό Πανάγιο Πνεῦμα· τό κούπωμα τοῦ θυμιατοῦ σημαίνει τήν σκέπη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· οἱ τρεῖς ἀλυσίδες σημαίνουν τήν Ἁγία Τριάδα καί τά κουδουνόπουλα σημαίνουν τήν διδασκαλία τῶν δώδεκα Ἀποστόλων».

3. Ἔχει, λοιπόν, μεγάλη συμβολική θεολογία τό θυμίαμα, ἀγαπητοί μου χριστιανοί. Γι' αὐτό νά ἔχετε θυμίαμα καί νά λιβανίζετε τά σπίτια σας. Νά λιβανίζετε τά ἱερά εἰκονίσματα καί τά δωμάτιά σας. Πρῶτα ἡ μητέρα λιβανίζε τά παιδιά· τά σταύρωνε καί ἦταν εὐλογία Θεοῦ στήν οἰκογένεια. Ἄς ἐπανέλθουμε, ἀδελφοί μου, στά ἅγια ἦθη τῶν πατέρων μας.

Ἀλλά δέ φτάνει μόνο αὐτό. Θυμίαμα πρέπει νά γίνει καί ἡ ζωή μας. Ἡ ζωή μας πρέπει νά εὐωδιάζει μέ τά καλά μας ἔργα. Πρέπει νά μοσχοβολᾷ μέ τήν ἐνάρετη ζωή μας. Νά γίνουμε «Χριστοῦ εὐωδία», ὅπως μᾶς λέγει ὁ Ἀπόστολος.⁶ Νά πνέουμε τό Μύρο, τήν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού πήραμε μέ τό Βάπτισμά μας. Ἐτσι, μέ τή μοσχοβολητή ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα ζωή μας, θά ἐλκύονται ἀπό ἡμᾶς καί ἄλλοι ἄνθρωποι κοντά στό Θεό.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

5. Βλ. Γέν. 4, 4-5.

6. Β' Κορ. 2,15.

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 3 Αυγούστου 2008

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ

Σήμερα, αδελφοί μου χριστιανοί, θά σᾶς μιλήσω για τό Σταυρό καί πῶς πρέπει νά κάνουμε τό Σταυρό μας.

1. Ὁ Σταυρός, ἀγαπητοί μου, εἶναι ἡ σημαία μας, εἶναι τό φλάμπουρό μας, εἶναι ἡ Τράπεζα ἡ Ἁγία, πάνω στήν ὁποία ὁ Ἰησοῦς Χριστός μας πρόσφερε τόν ἑαυτό Του θυσία για μᾶς στό Γολγοθά. Ὅ,τι κάνουμε στήν Ἐκκλησία γίνεται μέ τόν Σταυρό. Ὅλη ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας μας ἐκφράζεται μέ τόν Σταυρό. Καί νά ποιά εἶναι ἡ πίστη μας καί ὅλη ἡ θεολογία μας: Πρῶτον τό ὅτι δημιουργηθήκαμε σταυροειδῶς. Δεύτερον, τό ὅτι ἀμαρτήσαμε σταυροειδῶς καί τρίτον, τό ὅτι σωθήκαμε σταυροειδῶς. Ὁ Σταυρός εἶναι δύο γραμμές: Μία ὀριζόντια καί μία κατακόρυφη γραμμή. Τό ὅτι δημιουργηθήκαμε σταυροειδῶς σημαίνει ὅτι γίναμε νά εἴμαστε ἀγαπημένοι καί ἐνωμένοι μέ τόν Θεό – αὐτή εἶναι ἡ κατακόρυφη γραμμή· καί νά εἴμαστε ἔπειτα ἐνωμένοι καί ἀγαπημένοι μέ τούς ἀνθρώπους – αὐτή εἶναι ἡ ὀριζόντια γραμμή. Ἀλλά ἀμαρτήσαμε σταυροειδῶς, γιατί γκρεμίσαμε τήν κατακόρυφη γραμμή, ἀφοῦ παραβήκαμε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί τά χαλάσαμε μ' Αὐτόν. Καί χαλάσαμε καί τήν ὀριζόντια γραμμή, τήν ἀγάπη δηλαδή μέ τούς ἀδελφούς μας, γιατί ὁ Κάϊν φόνευσε τόν Ἄβελ. Ἀλλά χαρεῖτε, χριστιανοί μου, γιατί ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἔγινε ἄνθρωπος, ἦρθε ἀνάμεσά μας, κήρυξε ὠραία διδασκαλία, πού εἶναι γραμμένη στό Ἅγιο Εὐαγγέλιο καί τέλος πρόσφερε τόν ἑαυτό Του θυσία στό Γολγοθά, για νά συγχωρηθοῦν τά ἀμαρτήματά μας. Ὁ Χριστός σταυρώθηκε για μᾶς. Πέθανε καρφωμένος σέ δύο ξύλα, ὄχι ὅπως τά βλέπουμε τώρα ξύλα πλανισμένα, ἀλλά ἄγρια ξύλα τοῦ βουνοῦ ἐνωμένα σταυροειδῶς, τό ἕνα κατακόρυφο καί τό ἄλλο ὀριζόντιο. Ἔτσι λοιπόν σωθήκαμε σταυροειδῶς. Μάθετε, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, αὐτό τό βασικό κεφάλαιο τῆς πίστεως μας, πού σᾶς ἀνέπτυξα: Δημιουργηθήκαμε σταυροειδῶς, ἀμαρτήσαμε σταυροειδῶς καί σωθήκαμε σταυροειδῶς. Γι' αὐτό σᾶς εἶπα ὅτι ὁ Σταυρός ἔχει μεγάλη θεολογία καί εἶναι βαθύ μυστήριο ἡ θεολογία του.

2. Γι' αὐτό, ἀδελφοί μου, πρέπει νά κάνουμε τό Σταυρό μας. Ὅταν ξυπνᾶτε τό πρωί, κάνετε τό Σταυρό σας, για νά εἶναι καλή ἡ μέρα πού ἔρχεται. Καί ὅταν πλαγιάζετε τό βράδυ, κάνετε πάλι τό Σταυρό σας για τή νύχτα πού ἔρχεται. Ἐνα παιδικό παιδικό ποίημα, πού εἶναι καί για μᾶς τούς μεγάλους, ἔλεγε:

«Πέφτω κάνω τό Σταυρό μου.

Ἄγγελο φύλακα ἔχω στό πλευρό μου».

Μάθετε τά παιδιά σας νά κάνουν τό Σταυρό τους καί προτοῦ νά κοιμηθοῦν τό βράδυ νά σταυρώνουν τό μαξιλάρι τους τρεῖς φορές: «Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός»,

τή μία φορά. «Καί τοῦ Υἱοῦ», τή δεύτερη φορά, «Καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», τήν τρίτη φορά.

3. Νά κάνουμε συχνά τό Σταυρό μας, ἀδελφοί μου χριστιανοί. Καί ἐπίσης νά σταυρώνουμε καί ὅλα τά πράγματά μας καί τά ζῶα μας. Πρῶτα, πού οἱ παπποῦδες μας εἶχαν ζωντανή πίστη, ὅ,τι ἀγόραζαν γιά τό φέρουν στό σπίτι, τό σταύρωναν πρῶτα. Ἀλλά σταύρωναν καί αὐτό τό ἴδιο σπίτι μέ τήν κάπνα τῆς πασχάλιας λαμπάδας.

Νά κάνουμε συχνά τό Σταυρό μας, ξαναλέγω, ἀδελφοί μου χριστιανοί. Ἀλλά πρέπει νά τόν κάνουμε κανονικά, γιά νά εἶναι Σταυρός. Σταυρός, εἶπαμε, εἶναι δύο γραμμές, μία κατακόρυφη καί μία ὀριζόντια γραμμή. Ὅταν λοιπόν κάνουμε τό Σταυρό μας, πρέπει νά σχηματίζουμε καί τό κατακόρυφο καί τό ὀριζόντιο. Γιατί εἶναι μερικοί καί δυστυχῶς εἶναι καί μορφωμένοι αὐτοί, πού δέν ξέρουν οὔτε τό Σταυρό τους νά κάνουν. Τό πῶς πρέπει νά κάνουμε τό Σταυρό μας, μᾶς τό λέει τό πρῶτο ποίημα πού μάθαιναν τά μικρά παιδιά ἀπό τήν πρώτη κιόλας μέρα πού πηγαίναν στό σχολειό. Τό ποίημα ἔλεγε:

«Στό κεφάλι, στήν κοιλιά,
δεξιά κι ἀριστερά».

Ἔτσι εἶναι καί ἡ κατακόρυφη καί ἡ ὀριζόντια γραμμή. Κάνοντας τό Σταυρό μας, ἀγαπητοί μου, ἐνώνουμε τά τρία δάχτυλα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ, σάν νά λέμε μ' αὐτό πού κάνουμε: Πιστεύω στήν Ἁγία Τριάδα, τόν Πατέρα, τόν Υἱό καί τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ἀλλά, ἐνῶ τά θεῖα Πρόσωπα εἶναι τρία, ὅμως ἔχουν τήν ἴδια οὐσία καί γι' αὐτό εἶναι ἀχώριστα. «Τριάδα ὁμοούσιον καί ἀχώριστον», λέγουμε. Γι' αὐτό καί τά τρία δάχτυλά μας τά ἔχουμε ἐνωμένα. Καί ἔπειτα, μέ τά τρία ἐνωμένα δάχτυλα, ὅπως μᾶς τό εἶπε τό παλαιό παιδικό ποίημα: «Στό κεφάλι, στήν κοιλιά, δεξιά κι ἀριστερά». Ἀλλά γιατί στό κεφάλι, γιατί στήν κοιλιά, γιατί δεξιά καί γιατί ἀριστερά; Ὅταν, χριστιανοί μου, κάνοντας τό Σταυρό μας, βάζουμε τό χέρι μας πρῶτα στό κεφάλι καί μετά στήν κοιλιά εἶναι σάν νά λέμε: Χριστέ μου, ἦσουν στά οὐράνια – τόν οὐρανό συμβολίζει τό κεφάλι μας – καί ἀπ' τά οὐράνια κατέβηκες στή γῆ, πηγες στήν Κοιλιά τῆς Παναγίας μας καί ἔγινες ἄνθρωπος. Αὐτό, χριστιανοί μου, εἶναι ἡ πρώτη ἔλευση τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά θά ξανάρθει πάλι ὁ Χριστός, ἀδελφοί μου, μέ τήν δεύτερη ἔλευσή Του. Θά ξανάρθει καί θά βρεῖ μία μπερδεμένη ἀνθρωπότητα, καλοί καί κακοί μεμιγμένοι. Καί μέ τό δεύτερο αὐτόν ἐρχομό Του θά κάνει αὐτό πού κάνει ὁ βοσκός, ὁ ὁποῖος χωρίζει τά πρόβατα ἀπό τά ἐρίφια. Γι' αὐτό καί κάνοντας τό Σταυρό μας βάζουμε στό τέλος τά τρία δάχτυλά μας δεξιά καί ἀριστερά. Σάν νά λέμε: Στήν δεύτερή Σου Παρουσία, Χριστέ μου, ὅταν θάρθεις νά κρίνεις ζῶντας καί νεκρούς, πάρε με στά δεξιά Σου, στόν γλυκό Παράδεισο, καί ἄς μή βρεθῶ μακριά Σου, στήν φρικτή τήν κόλαση.

Σᾶς εὐχομαι, ἀδελφοί μου χριστιανοί, καί σεῖς καί ἡ οἰκογένειά σας καί ὅλα τά πεθαμένα σας κι ἐγώ πού σᾶς τά ἔγραψα αὐτά νά βρεθοῦμε ὅλοι μαζί μία μέρα στά δεξιά τοῦ Χριστοῦ, στόν ποθητό Παράδεισο!

Μέ πολλές εὐχές – † Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 10 Αυγούστου 2008

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ 1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ (α)

Ἀπό τό σημερινό μου κήρυγμα, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, θά ἀρχίσω νά σᾶς μιλῶ γιά τή Θεία Λειτουργία. Ἐάν σᾶς ρωτήσῃ κανείς ποιό εἶναι τό καλύτερο καί τό ὠραιότερο πράγμα πού γίνεται στή γῆ, νά τοῦ ἀπαντήσετε: Εἶναι ἡ Θεία Λειτουργία. Ἀλλά ὄχι μόνο κάτω στή γῆ, ἀλλά, κατά ἀνερμήνευτο μυστικό τρόπο, παράλληλα μέ μᾶς, καί πάνω στόν οὐρανό τελοῦν οἱ Ἄγγελοι τή Θεία Λειτουργία. Τό ἀνώτερο λοιπόν στή γῆ καί στόν οὐρανό εἶναι ἡ Θεία Λειτουργία.

Ἡ Θεία Λειτουργία, ἀγαπητοί μου, δέν εἶναι ἔργο ἡμῶν τῶν Ἱερέων μόνο. Γιατί ἔτσι λέγουν πολλοί, ὅτι ἡ Λειτουργία εἶναι «δουλειά τῶν παπάδων». Ὅχι! Λέγεται «Λειτουργία», γιατί εἶναι ἔργο τοῦ «λείτου». Αὐτές οἱ δύο λέξεις «ἔργον» καί «λείτος», κάνουν τή λέξη «Λειτουργία». «Λεῖτος» λέγεται ὁ λαός. Ἄρα ἡ Λειτουργία εἶναι ἔργο τοῦ λαοῦ. Αὐτό εἶναι τό μεγάλο ἔργο, ἀγαπητοί μου, αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη προσφορά, πού κάνει ἡ Ἐκκλησία γιά τό λαό της: Κάνει γι' αὐτόν τή Θεία Λειτουργία, πού εἶναι τό πᾶν, πού δέν μπορεῖ νά τήν κάνουν οἱ σοφοί καί οἱ ἄρχοντες τοῦ κόσμου. Κι ἀφοῦ λοιπόν ἡ Θεία Λειτουργία γίνεται γιά τό λαό, ἔλατε νά σᾶς πῶ τώρα τήν πρώτη ἀλήθεια: Μόνος του ὁ παπᾶς χωρίς νά ἔχει καί λαό στήν Ἐκκλησία, ἔστω καί μιά γιαγιά, δέν μπορεῖ νά τελέσει τή Θεία Λειτουργία.

Στή Θεία Λειτουργία, ἀγαπητοί μου, βρίσκουμε τό Θεό καί παίρνομε τή Χάρη Του. Ἐάν σᾶς ρωτήσῃ κανείς, ἔσᾶς πού ἔρχεστε στήν Ἐκκλησία, τί εἶδατε καί τί πήρατε ἐκεῖ μέσα πού εἴσατε κλεισμένοι, νά τοῦς πείτε: Εἶδαμε τό Φῶς τό ἀληθινό, λάβαμε Πνεῦμα ἐπουράνιο!

Νά λειτουργίστε, ἀδελφοί μου χριστιανοί, γιά νά παίρνετε τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, αὐτό τό Φῶς τό ἀληθινό. Παλαιότερα, ὅταν ἤθελαν νά ποῦν γιά κάποιον ὅτι εἶναι κακός ἄνθρωπος, τόν ἔλεγαν «ἀλειτούργητο». Ὅταν ἡ ἐγγόνα ἀγαποῦσε κάποιον, πού δέν πήγαινε στήν Ἐκκλησία, ἡ γιαγιά ἔλεγε: «Τόν ἀλειτούργητο θά πάρεις, παιδάκι μου; Τί προκοπή θά κάνεις μέ τόν ἀλειτούργητο;»

Γιά νά μή σᾶς κουράσω ἄλλο στό πρῶτο αὐτό εἰσαγωγικό κήρυγμα γιά τή Θεία Λειτουργία, θέλω νά τελειώσω μέ μιά ὁμορφη ἱστορία, πού τή γράφουν τά συναξάρια μας. Συνέβηκε τήν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας:

Στό χειμερινό παλάτι τοῦ πασᾶ, ἦταν ὑπηρετές δύο παλληκάρια: Ὁ ἕνας ἦταν Τοῦρκος καί ὁ ἄλλος χριστιανός. Ἀλλά ἡ γυναίκα τοῦ πασᾶ – πασίνα ἄς τήν ποῦμε – «τά ἴφτιαξε» μέ τόν Τοῦρκο. Εἶχε ὁμως ἐμπόδιο τόν χριστιανό, πού ἦταν καί αὐτός μέσ στό παλάτι, καί δέν μποροῦσε λοιπόν ἡ κυρά νά κάνει ὅ,τι ἤθελε μέ τόν Τοῦρκο. Γι' αὐτό καί πήρε ἀπόφαση νά σκοτώσει τόν χριστιανό. Καί νά τί ἔκανε:

Τόν καιρό ἐκεῖνο ὁ πασᾶς ἦταν στό θερινό του παλάτι. Πῆγε λοιπόν καί τόν βρῆκε καί συκοφάντησε τόν χριστιανό ὑπηρέτη: «Ἄνδρα μου πασᾶ», τοῦ εἶπε, «ὄλα καλά στό παλάτι. Γιά τόν Τοῦρκο ὑπηρέτη μας, δέ λέω. Πολύ καλός καί ὑπάκουος. Ἄλλά τόν ἄλλο, τόν χριστιανό ὑπηρέτη πού ἔχουμε, πρέπει νά τόν διώξεις, πρέπει νά τόν σκοτώσεις, γιατί σχεδιάζει νά σοῦ κάνει κακό. Ὅλο σέ κατηγορεῖ καί σέ ὄλους λέει ἐναντίον σου». Σάν τ' ἄκουσε αὐτά ὁ πασᾶς, χριστιανοί μου, μάνιασε καί εἶπε στή γυναίκα του μέ θυμό: «Νά μοῦ τόν στείλεις ἐδῶ τήν Κυριακή ὀχτώ ἡ ὦρα τό πρωί καί θά διατάξω νά τοῦ πάρουν τό κεφάλι. Καί μετά ἀπό μιά ὦρα νά μοῦ στείλεις τόν καλό σου ὑπηρέτη, τόν Τοῦρκο, νά τοῦ δώσω σέ ἓνα σακούλι τό κεφάλι τοῦ χριστιανοῦ νά σοῦ τό φέρει». Χαρά ἡ πασίνα πού θά τά κατάφερνε νά διώξει ἀπό τά πόδια της τόν χριστιανό καί νά ἔναι ἐλεύθερη στό παλάτι μέ τόν Τοῦρκο! Περίμενε πότε νά ῥθει ἡ Κυριακή, γιά νά πραγματοποιηθεῖ ὁ καημός της. Ἦρθε λοιπόν ἡ Κυριακή καί πρωί πρωί εἶπε στό χριστιανό ὑπηρέτη της νά πάει στόν πασᾶ, γιατί τόν θέλει. Καί ξεκίνησε ὁ χριστιανός, γιά νά πάει γιά τόν πασᾶ. Στό δρόμο πού πήγαινε πέρασε ἀπό μιά Ἐκκλησιά καί θυμήθηκε τή μάνα του. «Παιδί μου», τοῦ ἔλεγε ἡ μάνα του, ἀπό μικρό πού τόν εἶχε κοντά της, «τήν Κυριακή τό πρωί, ὅταν περάσεις ἀπό Ἐκκλησία, νά μπεῖς μέσα καί νά μή φύγεις μέχρις ὅτου ὁ παπᾶς πεῖ τό “Δι’ εὐχῶν τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν...” καί τελειώσει ἡ Λειτουργία». Ἔτσι ἔκανε καί ὁ χριστιανός ὑπηρέτης. Μπῆκε στήν Ἐκκλησία, ἔκανε τό σταυρό του, ἄκουσε ὅλη τή Θεία Λειτουργία, πῆρε ἀντίδωρο ἀπ’ τοῦ παπᾶ τό χέρι καί ἔφυγε. Εἶχε περάσει μία - μιὰμιση ὦρα. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ γυναίκα τοῦ πασᾶ εἶχε στείλει τόν Τοῦρκο ὑπηρέτη, γιά νά τοῦ δώσει ὁ πασᾶς τό κεφάλι τοῦ χριστιανοῦ, ὅπως εἶχαν συνεννοηθεῖ. Ἄλλά ὁ δεύτερος ἔγινε πρῶτος. Πρῶτος στόν πασᾶ πῆγε ὁ Τοῦρκος. Ὁ πασᾶς τώρα, πού δέ γνώριζε στό πρόσωπο τούς ὑπηρέτες στό χειμερινό παλάτι, γιατί τό διαφέντευε ἡ κυρά του, νόμισε τόν Τοῦρκο γιά τόν χριστιανό, πού τάχα τόν συκοφαντοῦσε, καί διέταξε ἀμέσως νά τοῦ πάρουν τό κεφάλι. Ἐφτασε ἀργότερα καί ὁ χριστιανός ὁ λειτουργημένος. «Μέ ἔστειλε ἡ κυρά σου, ἀφέντη μου», εἶπε στόν πασᾶ. «Τί μέ θέλεις; Στίς προσταγές σου». Κι ὁ πασᾶς, χριστιανοί μου, τοῦ ἔδωσε σέ ἓνα δεμένο σακούλι τό κεφάλι τοῦ ἄλλου ὑπηρέτη, πού εἶχε σκοτώσει. Καί αὐτός ὁ ὑπηρέτης ἦταν ὁ Τοῦρκος. «Πάρε, παιδί μου, αὐτό τό σακούλι», τοῦ εἶπε, «καί πήγαινε τό στήν κυρά σου. Θά χαρεῖ πολύ, ὅταν τό ἀνοίξει».

Σάν ἔφτασε ὁ χριστιανός ὑπηρέτης στή γυναίκα τοῦ πασᾶ καί τῆς πῆγε τό σακούλι μέ τό κεφάλι τοῦ ἀγαπημένου της Τοῦρκου αὐτή λιποθύμησε, γιατί ποτέ της δέν περίμενε ὅτι θά ἔρθουν ἀντίστροφα τά πράγματα.

Τί ἔσωσε, χριστιανοί μου, τό χριστιανό ὑπηρέτη ἀπό τόν βέβαιο θάνατο; Τόν ἔσωσε ἡ Θεία Λειτουργία! Ὅλοι λοιπόν στή Θεία Λειτουργία, γιά νά παίρνομε τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, πού μᾶς σώζει ἀπό τούς κινδύνους.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 17 Αυγούστου 2008

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ 2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ (6)

1. Συνεχίζουμε, αγαπητοί μου χριστιανοί, τήν ἐρμηνεία στή Θεία Λειτουργία, πού ἀρχίσαμε ἀπό τό προηγούμενο κήρυγμά μας.

Σᾶς εἶπα ὅτι ἡ Θεία Λειτουργία δέν εἶναι ἔργο μόνον τοῦ παπαῦ, ἀλλά καί τοῦ «κλείτους», δηλαδή τοῦ λαοῦ, γι' αὐτό καί λέγεται «Λειτουργία». Καί ἀκόμη στό προηγούμενο κήρυγμά μου σᾶς εἶπα ὅτι, ὅποιος λειτουργιέται, ἔχει τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, πού τόν φυλάγει ἀπό πολλούς κινδύνους.

2. Συνεχίζουμε σήμερα καί σᾶς λέγω ὅτι στή Θεία Λειτουργία ζοῦμε ὅλη τή ζωή τοῦ Χριστοῦ, ἀπό τή Φάτνη τῆς Βηθλεέμ μέχρι τή Σταύρωση στό Γολγοθᾶ. Ζοῦμε τή Γέννηση, τή Βάπτιση, τή Σταύρωση καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καί αὐτήν ἀκόμη τή Δεύτερη τοῦ Χριστοῦ Παρουσία. Γιατί, ὅταν τελείωνε πρῶτα ἡ Θεία Λειτουργία, οἱ παλαιοί χριστιανοί ἔλεγαν: «Ἐλθέτω Χάρις καί παρελθέτω κόσμος». Δηλαδή: Ἔλα νά μᾶς πάρεις, Χριστέ, μέ τή Δεύτερή Σου Παρουσία!

Ἡ Θεία Λειτουργία ὅμως, ἀδελφοί μου, δέν εἶναι ἀπλᾶ μία ἀνάμνηση τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά εἶναι μία ἀναπαράσταση τῶν γεγονότων αὐτῶν. Ὁ Χριστός ἀνα-ΠΑΡΙΣΤΑΤΑΙ, εἶναι δηλαδή Παρών στή Θεία Λειτουργία. Ἔτσι, χριστιανοί μου, ὅταν ἀκοῦτε στή Λειτουργία τόν Ἱερέα σας νά διαβάζει τό Εὐαγγέλιο, νά νοιώθετε τόν Ἴδιο τόν Χριστό ὅτι σᾶς μιλάει ἀπό τήν Ὠραία Πύλη καί σᾶς κηρύττει τόν Ἅγιό Του λόγο. Καί ὅταν πάλι βλέπετε τόν Ἱερέα νά βγάζει τά Ἅγια, νά νοιώθετε ὅτι εἶναι ὁ Ἴδιος ὁ Χριστός, πού πάει μέ τό Σταυρό Του στό Γολγοθᾶ, γιά νά σταυρωθεῖ.

3. Στή Θεία Λειτουργία, φέρνουμε τήν κτίση στό Θεό καί τήν ἀγιάζουμε καί τή θεώνουμε. Ὁ σκοπός τοῦ ἀνθρώπου, ἀδελφοί μου, εἶναι νά θεωθεῖ. Καί ὄχι μόνο νά θεωθεῖ αὐτός, ἀλλά καί νά θεώσει τήν κτίση. Γι' αὐτό καί ἔχουμε σῶμα, πού ἀποτελεῖται ἀπό ὅλα τά στοιχεῖα τοῦ γύρω κόσμου μας. Θεούμενος ὁ ἄνθρωπος θεώνει καί τό σῶμα του καί ἔτσι φέρνει τήν κτίση στόν Θεό, γιατί τό σῶμα μας ἀποτελεῖται ἀπό ὅλα τά στοιχεῖα τῆς κτίσης. Ἀλλά ἀποτύχαμε στό σκοπό μας αὐτό, γιατί θρέψαμε τό σῶμα μας μέ τόν ἀπηγορευμένο καρπό. Αὐτό ὅμως, πού μέ τήν πτώση μας τό ἀποτύχαμε καί δέν καταφέραμε νά ἀγιάσουμε τήν κτίση, τό πετυχαίνουμε στή Θεία Λειτουργία. Γιατί, γιά νά γίνει ἡ Θεία Λειτουργία φέρνουμε πρόσφορο καί ἀνάμα, ψωμί καί κρασί. Αὐτά εἶναι ὑλικά στοιχεῖα, εἶναι κτίση, πού τήν προσφέρουμε στό Θεό. Καί μιά στιγμή, ἱερή στιγμή, πού ὁ παπαῦ κράζει «Τά Σά ἐκ

τῶν Σῶν», γίνεται Θαῦμα, χριστιανοί μου: Τό ψωμάκι γίνεται Σῶμα Χριστοῦ καί τό κρασάκι γίνεται Αἷμα Χριστοῦ. Δηλαδή θεώνεται ἡ κτίση! Στή Μεταμόρφωση δέν ἔλαμψε μόνο τό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά καί τά ἱμάτιά Του – πού εἶναι κτίση – ἔγιναν «λευκά ὡς τό φῶς»!

4. Ἡ Θεία Λειτουργία, ἀδελφοί μου, τέλος, εἶναι ἓνα δράμα, πολύπαικτο δράμα μέ κλιμακωτό σχῆμα. Νά, τί θέλω νά πῶ: Στή Θεία Λειτουργία ἄλλοτε μιλάει ὁ παπᾶς στό λαό καί ὁ λαός, δηλαδή ὁ ψάλτης, μιλάει στό Θεό. Καί ἄλλοτε ἀλλάζει αὐτό καί ὁ παπᾶς μιλάει στό Θεό καί ὁ λαός στόν παπᾶ. Ὅταν, γιά παράδειγμα, ὁ ἱερέας λέει «*Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*» καί «*Ἵπέρ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης κ.λπ.*», τότε μιλάει στό λαό καί ὁ λαός ἀπαντᾶ: «*Κύριε, ἐλέησον*». Δηλαδή, ὁ λαός μιλάει στό Θεό καί Τόν παρακαλεῖ νά στείλει τά ἐλέη Του. Καί ὅταν ὁ παπᾶς λέει «*Εἰρήνη πᾶσι*» μιλάει πάλι στό λαό καί ὁ λαός τοῦ ἀπαντᾶ: «*Καί τῷ πνεύματί σου*». Καί σέ σένα, δηλαδή, πάτερ μου, νά ἔρθει εἰρήνη! Ὅταν ὁμως ὁ ἱερέας λέει «*Ὅτι πρέπει Σοί πᾶσα δόξα...*», τότε αὐτός μιλάει στό Θεό καί ὁ λαός τοῦ ἀπαντᾶ μέ τό «*Ἀμήν*», μέ τό ὁποῖο σφραγίζει τά λόγια τοῦ ἱερέα στό Θεό. Γιατί τό «*Ἀμήν*» σημαίνει «*ἀλήθεια*». Ἐνα δράμα, λοιπόν, εἶναι ἡ Θεία Λειτουργία, ἓνα πολύπαικτο δράμα καί τό δράμα αὐτό ἔχει κλιμακωτό χαρακτήρα. Ἀπό τά κατώτερα πρὸς τά ἀνώτερα καί τά ὑψηλότερα. Πρῶτα διαβάζεται ὁ Ἀπόστολος, πού εἶναι τά λόγια τῶν Ἀποστόλων καί ἔπειτα τό ἀνώτερο, τό Εὐαγγέλιο, πού εἶναι τά λόγια τοῦ Χριστοῦ. Πρῶτα ἡ Λειτουργία τῶν «*Κατηγουμένων*», πού ἦταν ἀβάπτιστοι, ἀλλά κατηγοῦνταν γιά νά βαπτισθοῦν καί ἔπειτα ἡ Λειτουργία τῶν «*Πιστῶν*», τῶν βαπτισμένων δηλαδή. Καί τελευταῖα, ἐπειδή εἶναι τό ἀνώτερο ἀπ' ὅλα, προσφέρεται ἡ Θεία Κοινωνία στους πιστούς.

Ἄς μᾶς φωτίσει ὁ Θεός, χριστιανοί μου, γιά νά ἔχουμε αὐτό τό ἀναγωγικό ἀνέβασμα στή Θεία Λειτουργία, γιά νά πετύχουμε τό «*Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας*», πού ἀκοῦμε σ' Αὐτήν.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 24 Αυγούστου 2008

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

3. «ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ»

1. Αρχίζει, αγαπητοί μου αδελφοί χριστιανοί, η Θεία Λειτουργία και προτού νά αρχίσει θυμιάζει ο Ίερέυς τήν Ἁγία Τράπεζα, τά εἰκονίσματα καί τό λαό. Αὐτός εἶναι ἕνας λειτουργικός Κανόνας: Πρῖν ἀπό ἕνα νέο μεγάλο τμήμα τῆς Θείας Λειτουργίας νά προηγεῖται θυμιάμα. Ἔτσι ὁ Ίερέυς θυμιάζει στόν Ἀπόστολο, γιατί ἀκολουθεῖ τό Εὐαγγέλιο. Καί θυμιάζει πάλι στό Χερουβικό, ἐπειδή θά βγοῦν τά Ἅγια. Ἔτσι, λοιπόν, θυμιάζει ὁ Ίερέυς στή Δοξολογία, ὄχι γιά τήν ἴδια τήν Δοξολογία, ἀλλά γιατί μετά ἀπό αὐτήν ἀρχίζει ἡ Θεία Λειτουργία. Γιά τόν ἴδιο λόγο στή Δοξολογία χτυπάει ἡ τρίτη καμπάνα. Ὅχι γιά τή Δοξολογία, ἀλλά γιά τή Λειτουργία, πού πρόκειται νά ἀρχίσει.

2. Ἡ Θεία Λειτουργία, αγαπητοί μου, ἀρχίζει μέ τό «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Αρχίζει δηλαδή μέ ἕνα σύνομο ὕμνο στήν Ἁγία Τριάδα. Καί αὐτόν τόν ὕμνο στήν Ἁγία Τριάδα τόν ἀκοῦμε πολλές πολλές φορές στή Θεία Λειτουργία. Τρόπον τινά εἶναι ἡ «σπονδυλική στήλη» τῆς Θείας Λειτουργίας καί εἶναι καί ὁ «μυελός» τῆς! Ἡ Λειτουργία, πού ἀρχίζει μέ τήν Ἁγία Τριάδα, τελειώνει μέ τήν Ἁγία Τριάδα. Γιατί, ὅπως διατάσσουν οἱ Λειτουργικές Δέλτοι, μετά τό «Δι' εὐχῶν» τῆς Θείας Λειτουργίας ὁ Ίερέυς εὐχεται στό λαό: «Ἡ Ἁγία Τριάς διαφυλάξαι πάντας ὑμᾶς» καί σταυρώνει μέ τήν εὐχή τό λαό. Ἐπειτα λέγει τό «καλημέρα».

3. Ἡ πίστη μας στήν Ἁγία Τριάδα, αγαπητοί μου, πού τήν ὁμολογοῦμε πολλές φορές στή Λειτουργία, εἶναι τό πρῶτο καί τό μεγαλύτερο κεφάλαιο τοῦ «Πιστεύω» μας. Ὁ Θεός μας εἶναι Ἕνας, ἀλλά εἶναι τρία Πρόσωπα: Ὁ ΠΑΤΕΡΑΣ, ὁ ΥἱΟΣ καί τό ΑΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑ. Ἄλλο Πρόσωπο ὁ Πατέρας, ἄλλο Πρόσωπο ὁ Υἱός καί ἄλλο τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ἀλλά ἐνῶ εἶναι διάφορα τά τρία Πρόσωπα, ὅμως εἶναι ΟΜΟΟΥΣΙΑ, ἔχουν δηλαδή τήν ἴδια Οὐσία. Αὐτό ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι τό ἐκφράζουμε μέ τά τρία δάχτυλα ἐνωμένα, ὅταν κάνουμε τό σταυρό μας. Ἀρχή τῆς Θεότητος εἶναι ὁ Πατέρας, ὁ Ὅποῖος γεννᾷ τόν Υἱό καί ὁ Ὅποῖος, πάλι, Πατέρας ἐκπορεύει τό Ἅγιο Πνεῦμα. Προσέχετε αὐτό πού σᾶς λέγω, χριστιανοί μου, γιατί διαφέρουμε σ' αὐτό μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς Φράγκους. Ἐμεῖς προβάλλουμε Πρόσωπο στό Δόγμα μας γιά τήν Ἁγία Τριάδα, προβάλλουμε τόν Πατέρα ὡς Ἀρχή Θεότητος. Αὐτοί δέν προβάλλουν θεῖο Πρόσωπο, ἀλλά Οὐσία καί λέγουν: Ἀφοῦ τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπό τόν Πατέρα, γιατί νά μήν ἐκπορεύεται καί ἀπό τόν Υἱό,

πού ἔχει τήν ἴδια Οὐσία μέ τόν Πατέρα; «Φιλιόκβε», λοιπόν, λέγουν. Δηλαδή «καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ». Αὐτό τό «Φιλιόκβε» τῶν αἵρετικῶν Παπικῶν εἶναι φοβερή αἵρεση, γιατί ἔβαλε δυαρχία στήν Ἁγία Τριάδα, ἐνῶ πηγῆ Θεότητος εἶναι Μία, ὁ Πατέρας. Μέ τό «Φιλιόκβε» τους ὅμως οἱ Φραγκολατῖνοι βάζουν καί δεύτερη ἀρχή Θεότητος, τόν Υἱόν. Καί τί ἀντιφατικά καί περίεργα πράγματα εἶναι αὐτά πού ἔχουν οἱ Φραγκολατῖνοι Καθολικοί; Ἀπό τή μιά μεριά ἔχουν δυαρχία γιά τήν Ἁγία Τριάδα καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἔχουν μοναρχία στή διοίκηση, γιατί ὑπερυψώνουν τόν Πάπα τους καί τόν πιστεύουν μάλιστα καί γιά ἀλάθητο. Ὁ Θεός νά τους φωτίσει νά συνέλθουν καί νά ἐπανέλθουν στήν Ἀλήθεια ἀπό τήν ὁποία κόπηκαν.

4. Ἐμεῖς, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, νά κρατήσουμε ὀρθά τήν πίστη μας καί τή λατρεία μας στήν Ἁγία Τριάδα. Ὄταν ἀκοῦτε τόν παπᾶ νά λέει τό «*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία*» νά σηκώνεστε ὀρθοί καί νά κάνετε τό σταυρό σας ἐκείνη τήν ὥρα. Ἀλλά καί πάντοτε στή Λειτουργία, ὅταν ἀκοῦτε τόν Ἱερέα νά λέει «*τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*» νά εἶστε ὀρθοί ἐκείνη τήν ὥρα καί νά κάνετε τό σταυρό σας. Στό σπίτι σας, ὅταν κάνετε τήν προσευχή σας, νά τήν ἀρχίζετε μέ τήν Ἁγία Τριάδα, μέ τό «*Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*». Καί νά λέτε καί τήν ἄλλη προσευχή στήν Ἁγία Τριάδα τό: *ΑΓΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ* (εἶναι γιά τόν Πατέρα αὐτό), *ΑΓΙΟΣ ΙΣΧΥΡΟΣ* (εἶναι γιά τόν Υἱό αὐτό), *ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ* (εἶναι γιά τό Ἅγιο Πνεῦμα αὐτό). Ἀκόμη νά λέτε καί αὐτή τήν ὀμορφη προσευχή στήν Ἁγία Τριάδα, ἀγαπητοί μου: «*Ἡ ἐλπίς μου ὁ Πατήρ, καταφυγή μου ὁ Υἱός, σκέπη μου τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, Τριάς Ἁγία, δόξα Σοι*». Κι ἂν δέν μπορεῖτε ὅλη νά τή μάθετε, μάθετε τήν τελευταία φράση μόνο καί νά τή λέτε πολλές φορές τήν ἡμέρα. Στό σπίτι, στό δρόμο, στά χωράφια νά λέτε ἀπό μέσα σας: «*Τριάς Ἁγία, δόξα Σοι*».

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 31 Αυγούστου 2008

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

4. «ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΑΠΤΗ», «ΑΜΗΝ» «ΕΙΡΗΝΙΚΑ», «ΚΥΡΙΕ ΕΛΕΗΣΟΝ»

1. Προχωρούμε, αγαπητοί μου χριστιανοί, στην έρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας. Μετά τό «*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία*», πού εἶπε ὁ Ἱερέας καί δοξάσαμε ὅλοι τήν Ἁγία Τριάδα, ὁ ψάλτης λέει τό «*Ἀμήν*». Ἡ λέξη αὐτή, πού μᾶς ἤρθε ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη, σημαίνει «*Ἀλήθεια*», «*Εἶθε νά γίνει*» αὐτό πού εἶπε ὁ Ἱερεύς. Αὐτό τό «*Ἀμήν*» τό ἔλεγε πρῶτα καί τό ἔψελνε ὅλο τό ἐκκλησίασμα. Γιά φανταστεῖτε, χριστιανοί μου, ὅλο τό ἐκκλησίασμα νά λέει δυνατά τό «*Ἀμήν*»! Φαινόταν σάν νά ἀκουγόταν μιά βροντή. Γι' αὐτό καί ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος τό «*Ἀμήν*» τοῦ ψάλτου τό παρομοιάζει πραγματικά μέ οὐράνια βροντή, μέ τή βροντή τῶν Ἀγγέλων. Αὐτό τό «*Ἀμήν*» εἶναι ἡ σφραγίδα, πού βάζει ὁ λαός στά λόγια τοῦ Ἱερέως καί ἔτσι «σφραγισμένη» καί συμπληρωμένη ἀπό τό λαό ἡ δοξολογία τῆς Ἁγίας Τριάδος στέλνεται στόν οὐρανό. Ἐτσι φαίνεται καθαρά ὅτι ὄχι μόνο ὁ Ἱερεύς, ἀλλά καί ὁ λαός παίρνει μέρος στή Θεία Λειτουργία. Γιατί, πραγματικά, θά ἔλειπε κάτι ἀπό τό «*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...*», ἂν ὁ Ψάλτης, δηλαδή ὁ λαός, δέν ἔβαζε καί τό «*Ἀμήν*» στό τέλος.

2. Καί ἀρχίζουμε τώρα, ἀδελφοί μου χριστιανοί, νά λέμε διάφορα αἰτήματα στό Θεό. Τά αἰτήματα αὐτά τά λέμε μέ τό ρῆμα «*δεηθῶμεν*», πού σημαίνει νά ζητήσουμε, νά «ζητιανέψουμε» καλύτερα ἀπό τό Θεό. Γιατί τί ἄλλο εἴμαστε μπροστά στό Θεό, παρά ζητιάνοι! Γιά νά εἰσακουσθεῖ ὅμως ἡ προσευχή μας ἀπό τό Θεό γι' αὐτά τά διάφορα, πού θά Τοῦ ζητήσουμε, πρέπει νά ἔχουμε εἰρήνη στήν ψυχή μας. Νά μήν εἴμαστε, δηλαδή, ταραγμένοι, νά μήν εἴμαστε θυμωμένοι ἐναντίον τῶν ἄλλων, γιατί τότε ἡ προσευχή μας δέν ἀκούγεται. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο στήν ἀρχή τῆς Θείας Λειτουργίας, ἀμέσως μετά τό «*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...*», ἀκοῦμε τόν Ἱερέα νά λέγει τό «*Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*». Δηλαδή νά προσευχηθοῦμε στή Θεία Λειτουργία μέ ἡρεμῆ τήν καρδιά. Ἄς τό προσέχουμε αὐτό, χριστιανοί μου, ἰδιαίτερα ὅταν πρόκειται νά ξεκινήσουμε ἀπό τό σπίτι, γιά νά ἔρθουμε στή Θεία Λειτουργία. Νά προσπαθοῦμε δηλαδή νά μήν ἀρχίζουμε μέ τούς σπιτικούς μας κουβέντες, πού πᾶνε γιά μαλώματα, γιατί τότε θά χάσουμε τή Θεία Λειτουργία. Γιατί στή Θεία Λειτουργία «*Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν*».

3. Εἶναι τόσο σοβαρό τό θέμα τῆς εἰρήνης, ὥστε καί ἀμέσως μετά ἀκοῦμε τόν Ἱερέα νά λέει πάλι γιά εἰρήνη. «*Ἵπέρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης*», τό ἕνα αἶτημα. «*Ἵπέρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου*», τό ἄλλο αἶτημα. Καί ἐπειδή, λοιπόν, τρεῖς φο-

ρές ἀκοῦμε τόν παπᾶ νά λέει γιά εἰρήνη, ὅλα αὐτά, πού θά πει παρακάτω, τά λέμε «Εἰρηνικά».

Ἔχουν καί ἄλλο ὄνομα τά «Εἰρηνικά». Λέγονται «Συναπτή», «Μεγάλη Συναπτή». «Συνάπτω» σημαίνει «ράβω», «ἐνώνω» τό ἓνα κοντά στό ἄλλο. Καί ἐπειδή, λοιπόν, στή συνέχεια δένουμε καί ἐνώνουμε διάφορα αἰτήματα καί τά δίνουμε στό Θεό, γι' αὐτό καί ὅλο αὐτό τό τμήμα, πού τό εἶπαμε «Εἰρηνικά», τό λέμε καί «Συναπτή». Τό λέμε ὅμως «Μεγάλη Συναπτή», γιά νά διακρίνεται ἀπό τίς ἄλλες δύο «Συναπτές», πού εἶναι μικρές, ὅπως θά δοῦμε σέ ἄλλο κήρυγμα.

4. Κάθε αἶτημα, πού λέει ὁ Ἱερέας στό Θεό μέ τά «Εἰρηνικά», ὁ ψάλτης τό σφραγίζει μέ τό «Κύριε, ἐλέησον». Τί ωραία πού εἶναι αὐτή ἡ μικρή προσευχούλα, ἀγαπητοί μου χριστιανοί! Εἶναι σύντμηση ἐκείνης τῆς προσευχῆς μέ τά πέντε λόγια, πού τήν ἔλεγαν παλαιά οἱ πατέρες μας. Ἀλλά τήν ξεχάσαμε οἱ νεώτεροι!... Εἶναι ἡ προσευχή «ΚΥΡΙΕ, ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ, ΕΛΕΗΣΕ ΜΕ». Νά τή λέτε, χριστιανοί μου, τήν προσευχή αὐτή. Καί στό δρόμο, ὅταν περπατᾶτε, καί στό σπίτι, ὅταν συγυρίζετε, καί στό βουνό, ὅταν σαλαγαῖτε τά πρόβατα, νά λέτε ἀπό μέσα σας ἢ καί δυνατά, ἂν εἴστε μόνοι: «ΚΥΡΙΕ, ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ, ΕΛΕΗΣΕ ΜΕ». Ἀλλά, ἂν δέν τή θυμᾶστε ὅλη τήν προσευχή αὐτή νά τή λέτε μέ δύο λόγια, ὅπως τήν ἀκοῦμε στή Λειτουργία: «ΚΥΡΙΕ ΕΛΕΗΣΟΝ». Ἄς μᾶς ἐλεήσει ὁ Χριστός καί ἄς συγχωρέσει τά ἁμαρτήματά μας μέ τίς πρεσβεῖες τῆς Θεοτόκου.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 7 Σεπτεμβρίου 2008

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ 5. ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ «ΕΙΡΗΝΙΚΩΝ»

1. Ἐρμηνεύοντας τή Θεία Λειτουργία, ἀδελφοί μου χριστιανοί, στό προηγούμενο κήρυγμά μου σᾶς μίλησα γιά τά «Εἰρηνικά». Εἶναι αἰτήματά μας στό Θεό, πού λέγει ὁ Ἱερέας μετά τό «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...» καί ἀρχίζουν μέ τό «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Γι' αὐτό καί λέγονται «Εἰρηνικά». Στό «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...» εἴμαστε ὄρθιοι, γιατί δοξάζουμε τήν Ἁγία Τριάδα. Στά «Εἰρηνικά» ὅμως μπορούμε νά καθόμαστε, ἀλλά τό νοῦ μας νά τόν ἔχουμε σ' αὐτά πού λέει ὁ Ἱερέας καί νά προσευχόμαστε γι' αὐτά πού ἀκοῦμε. Λέει ὡραῖα πράγματα ὁ Ἱερέας, χριστιανοί μου, ὡραῖα καί ἀναγκαῖα γιά τά ὁποῖα πρέπει νά προσευχηθοῦμε μέ τά «Εἰρηνικά».

2. Πρῶτα-πρῶτα μᾶς λέει ὁ Ἱερέας νά προσευχηθοῦμε νά λάβουμε τό μεγάλο δῶρο, τήν εἰρήνη ἀπό τό Θεό καί τή σωτηρία τῶν ψυχῶν μας. Εἶναι αὐτό πού ἀκοῦμε: «Ἵπέρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καί τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν...».

Ἔπειτα ἀκοῦμε ὅτι πρέπει νά προσευχηθοῦμε γιά τήν εἰρήνη ὅλου τοῦ κόσμου, νά μή γίνονται δηλαδή πόλεμοι καί μάχες μεταξύ τῶν ἐθνῶν. «Ἵπέρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου», λέει ὁ παπᾶς. Καί ἀκόμη τόν ἀκοῦμε νά μᾶς λέει νά προσευχηθοῦμε νά ἔρθει ἡ εὐλογημένη ἡμέρα ὅλοι οἱ χριστιανοί, ὅλου τοῦ κόσμου, νά ἐνωθοῦμε στή Μία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Εἶναι τό αἶτημα «...καί τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως».

Μετά μᾶς λέει ὁ Ἱερέας νά προσευχηθοῦμε γιά τήν Ἐκκλησιά μας, γιά τό Ναό τοῦ χωριοῦ μας, πού χτυπάει ἡ καμπάνα κι ἐρχόμαστε νά λατρεύσουμε τό Θεό. «Ἵπέρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου», λέγει ὁ Ἱερέας. Ἀλλά ἀκόμη μᾶς λέει ὁ Ἱερέας νά προσευχηθοῦμε καί γι' αὐτούς πού ἔρχονται στήν Ἐκκλησιά. Ἀλλά πῶς πρέπει νά μπαίνουμε στήν Ἐκκλησιά, χριστιανοί μου; Πρέπει νά μπαίνουμε ὄχι ἄτακτα, σάν νά μπαίνουμε σέ ὁποιοδήποτε σπίτι, ἀλλά στήν Ἐκκλησιά τοῦ Θεοῦ πρέπει νά μπαίνουμε «μετά πίστεως, εὐλαβείας καί φόβου Θεοῦ». Ἔτσι μᾶς λέγει ὁ Ἱερέας: Μέ πίστη ὅτι αὐτό τό Σπίτι πού μπαίνουμε δέν εἶναι ἓνα κοσμικό οἰκοδόμημα, ἀλλά εἶναι τόπος ἅγιος, πού λατρεύεται ὁ Θεός. Γι' αὐτό καί σᾶς λέγω καί σᾶς παρακαλῶ, χριστιανοί μου, ὅταν μπαίνετε στήν Ἐκκλησία νά κάνετε πρῶτα τό σταυρό σας, ν' ἀνάβετε τό κεράκι καί ν' ἀσπάζεστε τά ἱερά εἰκονίσματα, πού εἶναι κοντά στήν πόρτα. Κοντά στήν πόρτα, λέγω, καί ὄχι νά προχωρᾶτε στό τέμπλο καί νά ἀσπάζεστε τά εἰκονίσματα τοῦ τέμπλου, γιατί αὐτό δημιουργεῖ ἀνησυχία στό ἐκκλησίασμα. Καί μετά νά κάθεστε σέ μία γωνιά νά προσεύχεστε.

Καί για ἄλλα καί για ἄλλα διάφορα αἰτήματα ἀκοῦμε τόν Ἱερέα νά μᾶς λέει νά προσευχηθοῦμε μετά τά «Εἰρηνικά». Νά προσευχηθοῦμε για τήν πόλη πού κατοικοῦμε, ἀλλά καί για ὅλες τίς πόλεις καί για ὅλα τά χωριά. Εἶναι τό αἶτημα: «Ἵπέρ τῆς πόλεως ταύτης, πάσης πόλεως καί χώρας». Νά προσευχηθοῦμε νά ἔχουμε καθαρό ἀέρα καί νά δίνει ἡ γῆ πλούσια τούς καρπούς της. «Ἵπέρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς», λέει ὁ παπᾶς. Νά προσευχηθοῦμε γι' αὐτούς πού ταξιδεύουν σέ μακρυνά πελάγη, «ὑπέρ πλεόντων», γι' αὐτούς πού ἔκαναν μακρές ὁδοιπορίες, πού ἦταν μάλιστα καί ἐπικίνδυνες τότε· «ὑπέρ τῶν ὁδοιπορούντων», λέμε. Νά προσευχηθοῦμε γι' αὐτούς πού εἶναι ἀνήμποροι καί ἄρρωστοι – «τῶν νοσούντων» – γι' αὐτούς πού λένε «ἄχ! ἀπόκαμα, δέν μπορῶ!», «ὑπέρ τῶν καμνόντων» δηλαδή. Καί ἀκόμη μᾶς λέει ὁ παπᾶς μας νά προσευχηθοῦμε καί για τούς αἰχμαλώτους, πού εἶναι μακριά ἀπό τή γλυκειά πατρίδα τους σέ ξένη γῆ καί σέ ξένα χέρια. Καί στούς αἰχμαλώτους βέβαια ἐννοοῦμε καί τούς φυλακισμένους ἀδελφούς μας, για νά ἔλθει ἡ γλυκειά ἡμέρα νά ἐλευθερωθοῦν ἀπό τή φυλακή καί συνετισμένοι για ὅ,τι ἔκαναν νά ἐπιστρέψουν εἰρηνικά στήν οἰκογένειά τους. Καί στήν πολιτισμένη τάχα ἐποχή μας στούς αἰχμαλώτους ἄς βάλουμε κι αὐτούς πού κλείνονται στά ἄσανσέρ!...

Τέλος, προσευχόμαστε για τούς ἑαυτούς μας νά μᾶς σώσει ὁ Θεός ἀπό κάθε κακό καί κίνδυνο. Εἶναι αὐτό πού ἀκοῦμε τόν παπᾶ νά λέει: «Ἵπέρ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς ἀπό πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καί ἀνάγκης». Ἀλλά ἀκόμη πιό δυνατό εἶναι αὐτό μέ τό ὁποῖο τελειώνουν τά «Εἰρηνικά». Καί γι' αὐτό ὁ Ἱερέας, ἐνῶ μέχρι τώρα ἀπευθυνόταν στό ἐκκλησίασμα κι ἔλεγε σ' αὐτό τί νά προσευχηθεῖ, κι ὁ λαός, δηλαδή ὁ ψάλτης, ἔλεγε τό «Κύριε ἐλέησον», τώρα ὁ Ἱερέας ἀπευθύνεται κατευθείαν στό Θεό καί λέει ὁ ἴδιος: «Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καί διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεός τῆ σῆ Χάριτι!» Κι ἐπειδή στό αἶτημα αὐτό ὁ Ἱερέας δέ στρέφεται στό λαό, ἀλλά στό Θεό, γι' αὐτό καί ὁ λαός δέ λέει τώρα τό «Κύριε ἐλέησον», ἀλλά ἀλλάζει κι αὐτός στροφή καί ἀπευθύνεται στόν Ἱερέα καί λέει τό «Ἀμήν».

Σᾶς εὐχομαι, χριστιανοί μου, κι εὐχηθεῖτε κι ἐσεῖς για μένα, νά μᾶς σώσει ὁ Θεός, ὅπως τό ἀκοῦμε στά «Εἰρηνικά», ἀπό κάθε θλίψη, ὀργή, κίνδυνο καί ἀνάγκη.

Μέ πολλές εὐχές
† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΕΟΡΤΙΟ ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 14 Σεπτεμβρίου 2008

Η ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ*

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί Χριστιανοί,

Σήμερα εἶναι τοῦ Σταυροῦ καί ἡ ἑορτή αὐτή εἶναι σάν τήν Μεγάλη Παρασκευή. Καί πραγματικά τό Εὐαγγέλιο πού ἀκούσαμε σήμερα μᾶς μετέφερε στά μεγάλα ἐκεῖνα γεγονότα πού ἔγιναν τήν Μεγάλη Παρασκευή στόν Γολγοθᾶ. Εἶναι μεγάλη ἡ σημερινή ἑορτή, ἀδελφοί μου, ἀφοῦ γιά τήν ἑορτή αὐτή μᾶς προετοίμαζε ἡ Ἐκκλησία μας σαράντα μέρες πρῖν, ἀπό τήν Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ. Γιατί τότε ἀκούσαμε τό «Σταυρόν χαράξας Μωυσῆς». Ὡστε περάσαμε μία Τεσσαρακοστή γιά νᾶρθομε στήν σημερινή ἑορτή τοῦ Σταυροῦ.

Ὁ Σταυρός, ἀγαπητοί μου, εἶναι τό σύμβολό μας, εἶναι τό φλάμπουρό μας καί ὅλα στήν Ἐκκλησία μας γίνονται μέ τόν Σταυρό. Μέ τόν Σταυρό ὁ ἱερέας ἀγιάζει τά νερά τῆς Κολυμβήθρας καί μέ τόν Σταυρό τό ψωμάκι στό ἅγιο Δισκάριο καί τό κρασάκι στό ἅγιο Ποτήριο γίνονται Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ καί κοινωνᾶμε.

Ὁ Σταυρός ἐκφράζει ὅλη τήν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μας. Νά ποιά εἶναι ἡ θεολογία τοῦ Σταυροῦ, πού εἶναι θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μας: Δημιουργηθήκαμε σταυροειδῶς, ἁμαρτήσαμε σταυροειδῶς καί σωθήκαμε σταυροειδῶς. Θά σᾶς τά ἐξηγήσω αὐτά, πού εἶναι τρία μεγάλα κεφάλαια τῆς θεολογίας μας: Ὁ Σταυρός, ἀγαπητοί μου, εἶναι ἓνα σχῆμα μέ δύο γραμμές, πού ἡ μία εἶναι κατακόρυφη, πάει πρὸς τά πάνω. Καί ἡ ἄλλη εἶναι ὀριζόντια, πάει πρὸς τά πλάγια. Δημιουργηθήκαμε σταυροειδῶς σημαίνει ὅτι ἀκολουθώντας τήν κατακόρυφη γραμμή πρέπει νά πᾶμε πρὸς τόν Θεό καί νά ἐνωθοῦμε μαζί Του. Καί μέ τήν πλάγια γραμμή νά εἴμαστε ἀγαπημένοι μέ τούς ἀδελφούς μας. Ἀλλά ἁμαρτήσαμε σταυροειδῶς. Τά χαλάσαμε μέ τόν Θεό, γιατί ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὐά παρέβηκαν τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, καί ἔτσι γκρεμίσσαμε τήν κατακόρυφη γραμμή. Καί ὁ Κάϊν φόνευσε τόν Ἄβελ καί ἔτσι χαλάσαμε καί τήν ὀριζόντια γραμμή. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἁμαρτήσαμε σταυροειδῶς. Ἀλλά χαρεῖτε, Χριστιανοί μου, γιατί ἡμέρα τοῦ Σταυροῦ σήμερα. Σωθήκαμε σταυροειδῶς μέ τόν σταυρικό Θάνατο τοῦ Χριστοῦ μας στόν Γολγοθᾶ.

Νά σᾶς πῶ καί τό ἄλλο, ἀδελφοί μου, σχετικά μέ τόν Σταυρό: Ὁ Σταυρός παραλληλίζεται μέ τά δύο ἄλλα μεγάλα κεφάλαια τῆς θεολογίας μας. Τά κεφάλαια αὐτά εἶναι ἡ Ἐκκλησία καί ἡ Παναγία. Λοιπόν: Ὅ,τι λέγεται γιά τόν Σταυρό, λέγεται γιά τήν Παναγία καί γιά τήν Ἐκκλησία. Καί ὅ,τι λέγεται γιά τήν Παναγία λέγεται γιά τήν Ἐκκλησία καί τόν Σταυρό. Γιά παράδειγμα νά σᾶς πῶ: Τί εἶναι ὁ Σταυρός; Εἶναι τό δέντρο ἐκεῖνο, πού ποτίστηκε μέ τοῦ Χριστοῦ τό Αἷμα καί ἔχει

*Τό παρόν κήρυγμα εἶναι ἐπανάλληψη τοῦ περσινοῦ ἑορτολογικοῦ κηρύγματος.

γλυκό καρπό τήν Θεία Κοινωνία καί κάτω δέ ἀπό τήν σκιά τοῦ δέντρου αὐτοῦ ἀνα-
παύονται οἱ πιστοί καί κανένα τσεκούρι τοῦ διαβόλου δέν θά μπορέσει ποτέ νά τό κό-
ψει. Ἀλλά καί γιά τήν Παναγία μας λέμε τό ἴδιο: «Χαῖρε δένδρον ἀγλαόκαρπον ἐξ
οὔ τρέφονται πιστοί, χαῖρε ξύλον εὐσκιόφυλλον ὑφ' οὔ σκέπονται πολλοί». Ὅ,τι λέ-
γεται γιά τόν Σταυρό, λέγεται γιά τήν Παναγία, καί ὅ,τι λέγεται γιά τήν Παναγία
λέγεται γιά τό Σταυρό.

Κι ὅπως ἡ προσευχή μας πρέπει νά περνάει ἀπό τήν Παναγία, ἔτσι πρέπει νά περ-
νάει καί ἀπό τόν Σταυρό, γι' αὐτό καί στήν Παλαιά Διαθήκη, ὅταν ἔκαναν τήν προ-
σευχή τους, ἔλεγαν «ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου». Τί σημαίνει αὐτό; Κάνετε ἔπαρση
τῶν χειρῶν σας καί θά δεῖτε ὅτι κάνετε σταυρό. Ἡ προσευχή μας στόν Θεό πρέπει
νά περνάει ἀπό τήν κεραία τοῦ Σταυροῦ, γιατί ἄν δέν σταυρωνόταν ὁ Χριστός θά
ἦταν κλειστοί οἱ οὐρανοί.

Χριστιανοί μου, νά τιμᾶμε τόν Σταυρό καί πρῶτα πρῶτα νά τόν κάνουμε κανονι-
κά, ὅπως τό ἔλεγε καί τό πρῶτο ποίημα πού μάθαιναν παλαιά τά παιδιά στό Δη-
μοτικό Σχολεῖο: «Στό κεφάλι, στήν κοιλιά, δεξιά κι ἀριστερά». Καί δεύτερον νά φέρ-
νουμε πάνω μας τόν Σταυρό. Καί μαχαίρι στό λαιμό νά μᾶς βάλουν νά μή βγάλου-
με τόν Σταυρό ἀπό πάνω μας. Ἀλλά τί εἶναι αὐτό τό ἀμάρτημα πού κάνουν τά νέα
τά παιδιά, εὐτυχῶς ὄχι τά δικά μας, ἀλλά ἄλλων μεγαλοπόλεων: Ἔβγαλαν τόν
Σταυρό ἀπό πάνω τους καί φόρεσαν κάτι ξυράφια καί κάτι κέρατα!... Ὁ Θεός ἄς
μᾶς συγχωρέσει γιά τήν ἀμαρτία μας αὐτή. Χριστιανοί μου, πέστε στά παιδιά σας
προτοῦ νά κοιμηθοῦν τό βράδυ νά σταυρώνουν τό μαξιλάρι τους τρεῖς φορές: «Εἰς τό
ὄνομα τοῦ Πατρὸς (μία φορά), καί τοῦ Υἱοῦ (δεύτερη φορά), καί τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
ματος (τρίτη φορά)».

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 21 Σεπτεμβρίου 2008

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ 6. «ΑΙΤΗΜΑ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ»

1. Στο προηγούμενο κήρυγμά μου, αδελφοί χριστιανοί, έρμηνεύοντας τή Θεία Λειτουργία, σᾶς μίλησα για τά «Εἰρηνικά», για τή «Μεγάλη Συναπτή», ὅπως τή λένε διαφορετικά. Σ' αὐτήν προσευχόμαστε στό Θεό για τήν εἰρήνη τοῦ κόσμου, για τό ἔθνος μας, για τό χωριό πού κατοικοῦμε, για τούς ἀρρώστους, για τούς πλέοντας στή θάλασσα καί τά μακρυνά πελάγη. Ἀλλά, ἐπίτηδες, σᾶς παρέλειψα στό προηγούμενο κήρυγμα ἕνα αἴτημα, πού λέγει ὁ Ἱερέυς στά «Εἰρηνικά». Εἶναι τό αἴτημα «Ἵπέρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ Διακονίας...». Δηλαδή μέ τό αἴτημα αὐτό προσευχόμαστε για τόν Δεσπότη, για τούς Παπάδες καί τούς Διακόνους. Ὅλοι αὐτοί μέ μία λέξη λέγονται «Κληρικοί». Καί λέγονται ἔτσι, γιατί τούς ἔλαχε ὁ κλῆρος, ἡ μεγάλη τιμή καί εὐλογία ἀπό τό Θεό νά ἀφιερωθοῦν σ' Αὐτόν καί νά Τόν λειτουργοῦν.

2. Πραγματικά, πόσο μεγάλη τιμή για τόν χοϊκό ἄνθρωπο νά λειτουργεῖ τόν Ἅγιο Θεό; Καί μέ τή Θεία Λειτουργία, πού κάνουμε ἐμεῖς οἱ Ἱερεῖς, ἔρχεται ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ στους χριστιανούς, ἔρχεται ὁ Ἰδιος ὁ Θεός ἀνάμεσά μας. Τί θά γινόταν ὁ κόσμος, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ παπάδες; Μοῦ τό εἶπε μιά γιαγιά, ἡ γιαγιά Ἄννα, τί θά γινόταν ὁ κόσμος. «Θά βρυκολάκιαζε ὁ κόσμος – μοῦ εἶπε – ἄν δέν ὑπῆρχατε ἐσεῖς οἱ παπάδες!» Ναί, ἔτσι εἶναι, χριστιανοί μου. Γιατί, ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ παπάδες, οἱ ἄνθρωποι θά ἦταν ἀβάπτιστοι, ἀλειτούργητοι καί ἀκοινωνήτοι. Καί ὅταν πέθαιναν «θά πήγαιναν σάν τό σκυλί στ' ἀμπέλι», ὅπως τό λέει στή γλώσσα του ὁ λαός μας.

3. Γι' αὐτό, ἀδελφοί μου χριστιανοί, ὅπως μᾶς συμβουλεύει ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, πρέπει νά τιμᾶτε καί νά ἀγαπᾶτε τόν παπᾶ σας. Ὅταν τόν συναντᾶτε νά τοῦ λέτε «Εὐλογεῖτε, πάτερ» καί νά τοῦ φιλάτε τό χέρι. Ἐπειδή ἐσεῖς οἱ λαϊκοί δέν μπορεῖτε νά προσκυνήσετε καί νά φιλήσετε τήν Ἁγία Τράπεζα, φιλάτε τό χέρι τοῦ Ἱερέως, πού ἱεουργεῖ τήν Ἁγία Τράπεζα. Ὡ, αὐτό τό χέρι τοῦ Ἱερέα! Αὐτό τό χέρι εὐλογεῖ στήν Κολυμβήθρα ἀπλό νερό, νερό ἀπό τή βρύση καί ἔρχεται τό Ἅγιο Πνεῦμα σ' αὐτό καί ἀγιάζεται καί βαπτίζονται παιδιά καί γίνονται χριστιανοί. Τί λέω! Ἀκόμη περισσότερο: Αὐτό τό χέρι τοῦ Ἱερέα στή Θεία Λειτουργία εὐλογεῖ τό ψωμάκι καί τό κρασάκι, πού εἶναι πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα καί γίνονται – πιστέψατέ τό, χριστιανοί! – καί γίνονται, λέγω, Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ καί κοινωνοῦν οἱ πιστοί. Γι' αὐτό σᾶς ξαναλέγω νά ἀσπάζεστε μέ πολλή τιμή καί σεβασμό τό χέ-

ρι τοῦ Ἱερέα, πού «τό δανείζει στό Θεό», γιά νά τελεσθοῦν τά Ἅγια Μυστήρια, ὅπως λέει ὁ ἅγιος Χρυσόστομος.

4. Καί ἂν οἱ παπάδες δέν εἶναι καλοί; Ἄχ, χριστιανοί μου, ἀπό τά δικά σας σπλάγχνα καί τή δική σας κοινωνία βγαίνουμε οἱ παπάδες. Καί ὅπως ἐμεῖς ἔχουμε συμπάθεια σέ σᾶς γιά τά δικά σας λάθη καί ἁμαρτήματα, ἔτσι, σᾶς παρακαλοῦμε, νά ἔχετε καί σεῖς συμπάθεια σέ μᾶς γιά τίς δικές μας πτώσεις καί ἁμαρτήματα. Τόν ἀγώνα μας κάνουμε κι ἐμεῖς! Ἐπειτα, ἐμᾶς τούς παπάδες, ἐπειδή ἀφιερωθήκαμε στό Θεό, μᾶς πολεμάει περισσότερο ὁ τρισκατάρατος ὁ διάβολος καί γι' αὐτό καί σεῖς πρέπει νά προσεύχεστε περισσότερο γιά μᾶς.

5. Τέλος, ἐπειδή θυμήθηκα τήν προσευχή γιά τούς Κληρικούς, προσευχηθεῖτε καί γιά μένα τόν ταπεινό Ἐπίσκοπό σας νά μοῦ συγχωρεῖ ὁ Θεός τά ἁμαρτήματά μου καί νά μοῦ δίνει τή φώτιση νά νοιάζομαι καί νά πονᾶω νά μπεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σέ ὅλα τά σπίτια καί νά ζοῦν οἱ χριστιανοί τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς κατά τό Ἅγιο Θέλημα τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό εἶναι τό κύριο ἔργο μου, γιά τό ὁποῖο θέλω νά δαπανηθῶ καί νά θυσιαστῶ.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 28 Σεπτεμβρίου 2008

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ 7. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ «ΕΙΡΗΝΙΚΩΝ»

1. Ἐρμηνεύοντας τή Θεία Λειτουργία, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, βρισκόμαστε ἀκόμη στήν ἀρχή της, στά «Εἰρηνικά». Ὅπως εἶπαμε, «Εἰρηνικά» εἶναι τά αἰτήματα πού λέει ὁ παπᾶς, μετά τό «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...». Καί λέγονται ἔτσι, ἐπειδὴ ἀρχίζουν μέ τό «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» καί λέγουν ὅλο γιά εἰρήνη.

Γιά νά εἶναι στήν ἀρχή τῆς Θείας Λειτουργίας τά «Εἰρηνικά», αὐτό σημαίνει ὅτι τή Θεία Λειτουργία πρέπει νά τήν τελοῦμε μέ εἰρήνη. Προσοχή, χριστιανοί μου, σ' αὐτό, γιατί, ὅταν εἴμαστε μαλωμένοι μεταξύ μας καί παραγμένοι τί Λειτουργία νά κάνουμε; Οὔτε ἐμεῖς τή νοιώθουμε, ἀλλά οὔτε καί ἡ προσευχή μας φτάνει στό Θεό. Ὅπως εἶπε κάποιος, ὅταν κάνουμε παραγμένοι τή Θεία Λειτουργία, «ξεκαρδιζονται στά γέλια οἱ δαίμονες στόν ἀέρα»! Γιατί ξέρουν ὅτι δέν θά ὠφεληθοῦμε ἀπό τή Λειτουργία αὐτή. Ἐπειδή, λοιπόν, εἶναι πολύ σημαντικό τό θέμα τῆς εἰρήνης, εἰρήνης καί μέ τόν ἑαυτό μας καί μέ τούς ἄλλους, γι' αὐτό στή Θεία Λειτουργία πολλές φορές ἀκοῦμε τό «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» καί τό «Εἰρήνη πᾶσι». Ἀκόμη καί στό τέλος, ἀκοῦμε τόν παπᾶ νά λέει, «Ἐν εἰρήνῃ προσέλθωμεν». Δηλαδή: Πηγαίnete στά σπίτια σας ἔχοντας εἰρήνη στήν καρδιά σας.

2. Τά «Εἰρηνικά», ὅπως λέγαμε, ἔχουν πολλά αἰτήματα, γιά τά ὁποῖα σᾶς μίλησα στά προηγούμενα κηρύγματά μας. Θά ἔλεγα ὅτι τά «Εἰρηνικά» μέ τά πολλά αἰτήματα γιά ὅλους εἶναι μιά μεγάλη ἀγκαλιά τῆς Μάνας Ἐκκλησιᾶς, μέ τήν ὁποία ἀγκαλιάζει ὅλα τά βάσανα καί τούς πόνους καί τίς ἀνάγκες τῶν παιδιῶν Της. Ἀλλά ἀπό τά «Εἰρηνικά», σάν καλύτερα, φαίνονται αὐτά τά δύο, πού ἀκοῦμε στό τέλος.

(α) Τό ἕνα εἶναι τό: «Ἵπέρ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς ἀπό πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καί ἀνάγκης». Τά λέει ὅλα τό αἶτημα αὐτό. Μ' αὐτό παρακαλοῦμε τό Θεό νά μᾶς σώσει ἀπό κάθε θλίψη, ἀπό κάθε κίνδυνο καί κάθε ἀνάγκη. Καί τί ἄλλο ἔχει ἡ ζωή μας, ἀγαπητοί μου, παρά μόνο θλίψεις, κινδύνους καί ἀνάγκες; Καί πολλές φορές εἶναι ἀπρόοπτοι καί αἰφνίδιοι οἱ κίνδυνοι, οἱ θλίψεις καί οἱ ἀνάγκες τῆς ζωῆς μας. Γι' αὐτό καί μπῆκε στή Λειτουργία τό αἶτημα αὐτό καί παρακαλοῦμε τό Θεό νά μᾶς σώσει ἀπό τούς διάφορους κινδύνους καί τά διάφορα θλιβερά περιστατικά τῆς ζωῆς. Ἀλλά τί σημαίνει ἐκείνη ἡ περίεργη λέξη, πού λέει τό αἶτημα αὐτό, τό «ὀργῆς»; Τί σημαίνει αὐτό τό «ὀργῆς»; Ὀργίζεται ὁ Θεός; Ὁ Θεός, ἀγαπητοί μου, εἶναι ἀγάπη καί δέν θυμώνει καί δέν ὀργίζεται ποτέ. Γιατί δέν ἀλλοιώνεται καί δέν μεταβάλλεται ὁ Θεός, πότε νά εἶναι ἀγάπη καί πότε νά εἶναι ὀργή. Ἀλλά, ὅταν ἡ ψυχή μας δέν εἶναι καθαρή, δέν μπορεῖ νά μείνει σ' αὐτήν ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, πού πήραμε μέ τό Βάπτισμα. «Ὀργή Θε-

οῦ», λοιπόν, εἶναι νά μᾶς πάρει ὁ Θεός τή Χάρη Του, νά μᾶς πάρει τήν Θεία Του εὐλογία. Πραγματικά, τό χειρότερο σέ μιά οἰκογένεια καί σέ ἕνα χωριό εἶναι τό νά μὴν ὑπάρχει ἡ Θεία Χάρη καί ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ σ' αὐτό. Καί σάν τό χειρότερο πού εἶναι τό κακό αὐτό, τό λέμε λαϊκά «ὄργη Θεοῦ»!

(6) Ναί! Στήν προσευχή μας, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, πρέπει πάντα νά ζητᾶμε τή Χάρη τοῦ Θεοῦ. Μέ τή Χάρη Του ὁ Θεός μᾶς διαφυλάττει ἀπό κάθε κίνδυνο καί μέ τή Χάρη Του μᾶς συγχωρεῖ τίς ἀμαρτίες μας. Γι' αὐτό καί λέμε στό ἄλλο, τό τελευταῖο αἶτημα τῶν «Εἰρηνικῶν»: «Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καί διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεός τῆ σῆ Χάριτι!» Πάντοτε, λοιπόν, στήν προσευχή μας, χριστιανοί μου, νά ζητᾶμε τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, γιά νά μᾶς φυλάγει, ἐμᾶς καί τούς δικούς μας, ἀπό κάθε κακό, σωματικό καί πνευματικό. «Ὁ Θεός τῆ σῆ Χάριτι», νά λέμε πάντα.

3. Τά «Εἰρηνικά» τελειώνουν μνημονεύοντας τήν Παναγία μας. Λέει ὁ Ἱερέας: «Τῆς Παναγίας, Ἀχράντου, Ὑπερευλογημένης, Ἐνδόξου, Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί Ἀειπαρθένου Μαρίας». Ἐπτά τόν ἀριθμόν εἶναι αὐτά πού λέγονται γιά τήν Παναγία. Καί τό ἑπτὰ σημαίνει τό τέλειο, ὅπως ἑπτὰ εἶναι τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ Παναγία μας, πραγματικά, εἶναι ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΝ. Εἶναι ΠΑΝ-ΑΓΙΑ, πα-ραπάνω, δηλαδή, ἀπό Ἁγία. Εἶναι ὙΠΕΡΑΓΙΑ! Εἶναι ἡ Τιμιωτέρα τῶν Χερουβείμ καί Ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως καί τῶν Σεραφεείμ ἀκόμη. Γι' αὐτό καί σώζει. Καί δέν πρέπει νά λέμε «Ὑπεραγία Θεοτόκε, πρέσβευε ὑπέρ ἡμῶν», ἀλλά «Ὑπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς». «Διάσωσον ἀπό κινδύνων τούς δούλους Σου, Θεοτόκε», λέμε στήν Παράκληση.

Ἀλλά, γιατί βάζουμε τελευταία τήν Παναγία στά «Εἰρηνικά»; Αὐτό, πάλι, κρύβει μιά μεγάλη ἔννοια. Αὐτό σημαίνει πώς, ὅ,τι ζητήσαμε ἀπό τό Θεό μέ τά «Εἰρηνικά», τά δίνουμε στήν Παναγία καί ἡ Παναγία νά τά δώσει στό Θεό καί νά Τόν παρακαλέσει νά ἐκπληρωθοῦν. Γιατί ὅ,τι λέει ἡ Παναγία γίνεται. Ἄς θυμηθοῦμε τό γάμο τῆς Κανᾶ. Δέν ἦταν ἡ ὥρα γιά νά γίνει τό θαῦμα, ἀλλά ἐπειδή τό εἶπε ἡ Παναγία, ὁ Χριστός ἔκανε τό θαῦμα. Ἡ Παναγία, ἀγαπητοί μου, ἀναγκάζει – ἄς τό πῶ ἔτσι – τό Χριστό νά κάνει θαῦμα, ἐπειδή τό λέει Αὐτή, πού εἶναι ἡ Μητέρα Του. Σᾶς εὐχομαι πλούσια τήν εὐλογία τῆς Παναγίας σέ Σᾶς καί τήν οἰκογένειά Σας.

Μέ πολλές εὐχές,

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Πέμπτη 11 Σεπτεμβρίου 2008

**ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ**

Ἀγαπητά μου παιδιά,

Μαθητές καί Μαθήτριες τῶν Σχολείων τῆς Μητροπόλεώς μας,

Σᾶς εὐχομαι καλή χρονιά καί καλή σας πρόοδο! Τή φετινή χρονιά νά πᾶτε πιο καλά ἀπό τήν περσινή. Ἀλλά αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό ἐσᾶς, παιδιά, ἀπό τό διάβασμα καί τήν ἐπιμέλειά σας στά μαθήματα.

Ἀγαπήστε τά βιβλία σάν τούς καλύτερους φίλους σας. Φίλους, πού δέν προδίδουν καί δέν ἐγκαταλείπουν ποτέ. Καί μήν ξεχνᾶτε, ἀγαπητά μου παιδιά, ὅτι ὁ σκοπός τοῦ σχολείου εἶναι νά σᾶς διαμορφώσει ἕνα καλό καί ἐνάρετο χαρακτήρα καί νά σᾶς κάνει πραγματικούς ἀνθρώπους. Ἀλλά γιά νά γίνετε σωστοί καί πραγματικοί ἄνθρωποι, ὠφέλιμοι στήν κοινωνία, ἀγαπήστε, παιδιά, τόν Θεάνθρωπο Ἰησοῦ Χριστό, στό ὄνομα τοῦ Ὁποίου εἶστε βαπτισμένοι, σάν χριστιανόπουλα πού εἶστε. Ἡ Παναγία μαζί σας!

Μέ πολλές ἐγκάρδιες εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

Συμπρεσβύτεροι Πατέρες καί Συλλειτουργοί ἀδελφοί,

Σᾶς ἐφιστοῦμε τήν προσοχή στά παρακάτω:

1. Ὅσοι ἔχετε τό φθοροποιό πάθος τοῦ καπνίσματος, σᾶς παρακαλῶ νά κά-νετε ἀγώνα νά τό κόψετε. Συγγνώμη πού θά τό πῶ, ἀλλά παράδειγμα στόν ἀγώνα αὐτό ἄς ἔχετε καί τούς λαϊκοῦς ἀδελφούς μας χριστιανούς, οἱ ὅποιοι, ἂν καί χρόνια καπνιστές, ὅμως σέ κάποια στιγμή, ἔστω καί μέ τό φόβο τῆς υἱεί-ας, «πατᾶνε πόδι» καί «τρίζουν δόντια», πού λέμε, καί παίρνουν τή σταθερή ἀπόφαση καί κόβουν τήν κακή συνήθεια τοῦ καπνίσματος. Θά ἔχουν αὐτοί πε-ρισσότερη δύναμη ἀπό μᾶς; Ἀπό μᾶς πού κάνουμε τόσες Λειτουργίες καί κα-ταλύουμε τόσα Ἅγια Ποτήρια; Ἀγώνα, Πατέρες καί μέ τή Χάρη τῆς Πανα-γιᾶς εἶμαι βέβαιος καί ὑπερβέβαιος ὅτι θά νικήσετε καί θά ἀπαλλαγεῖτε ἀπό τό πάθος.

Ἀλλά, ἐάν ἀκόμη συνεχίζετε νά καπνίζετε, σᾶς παρακαλῶ, μήν καπνίζετε ἐνώπιον τῶν λαϊκῶν. Σεβαστεῖτε καί ντραπεῖτε τό Ποίμνιό σας. Σεβαστεῖτε καί τήν παράκληση τήν ἰδική μου αὐτή, γιατί θά πονέσω πολύ, ἐάν ἀκούσω ὅτι κα-πνίσατε ἐνώπιον τῶν λαϊκῶν.

2. Ἐντελλόμεθα τά χρήματα τῶν εἰσερχομένων στό Ναό πιστῶν νά ρίπτο-νται στό παγκάρι, τό ὅποιο, ὅπως ἐπανειλημμένως εἶπαμε, θά ἔχει τρία ἀνόμοια κλειδιά καί θά ἀνοίγεται συχνά γιά καταμέτρηση ἐνώπιον ὅλων τῶν μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου. Ἀπαγορεύεται νά τοποθετεῖτε ἕνα δίσκο πάνω στό παγκάρι, γιά νά ρίπτουν ἐκεῖ οἱ πιστοί τά χρήματα καί νά εἶναι ἔτσι ἀνεξέ-λεγκτο τό ἱερό χρῆμα.

Ἐφιστῶ ἰδιαιτέρως τήν προσοχή σας στήν ἐντολή αὐτή, γιατί δηλῶ ὅτι θά ὑπάρξει ποινή στούς παραβάτες, ὡς νομικό παράπτωμα κακῆς διαχειρίσεως. Δηλαδή, ἐπαναλαμβάνω, ἀπαγορεύεται νά βάζετε δίσκο στήν ὀπή τοῦ παγκα-ριοῦ καί νά πέφτουν ἐκεῖ οἱ χρηματικές προσφορές τῶν πιστῶν καί ὄχι στό πα-γκάρι. Ἐάν τό παγκάρι δέν ἔχει ὀπή, ὅπως ἔτσι δυστυχῶς πληροφορήθηκα, νά ἀποκτήσετε τοιοῦτο παγκάρι, ὥστε νά εἴστε νόμιμοι.

Μέ πολλές εὐχές

Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος & Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, 8 Σεπτεμβρίου 2008

Ἀγαπητοί καί σεβαστοί πατέρες,

Τελείωσε τό καλοκαίρι καί μπήκαμε σέ νέα ἱεραποστολική χρονιά. Ἐς μᾶς φωτίσει ὁ Θεός νά ἀγαπήσουμε περισσότερο τό ποιμνίό μας καί νά ἐργαζόμαστε μέ περισσότερο ζήλο καί θυσία γιά τή σωτηρία του. Νά ἐργαζόμαστε σωστά σέ αὐτό.

1. Νά διαβάσετε βίους Ἁγίων καί ἄλλα καλά θρησκευτικά βιβλία καί στίς συντροφίες σας μέ τούς ἀνθρώπους τοῦ χωριοῦ νά τούς λέτε ἀπό αὐτά πού διαβάσετε. Νά τούς κεντρίζετε τό ἐνδιαφέρον γιά τό Θεό καί νά τούς λέτε καθαρά ὅτι μιά μέρα θά φύγουμε ἀπό αὐτό τό μάταιο κόσμο καί θάρθει ἡ στιγμή, πού θά κριθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό νά πᾶμε – νά τούς λέτε – νά ἐξομολογηθοῦμε, γιά νά εἶναι καθαρή ἡ ψυχή μας. Νομίζω, πατέρες μου, ὅτι οἱ φίλοι σας καί ὅσοι κάνουνε παρέα ἔχουν χρόνια καί χρόνια νά ἐξομολογηθοῦν, ἀκόμη δέ καί νά κοινωνήσουν. Καί δέν διάβασαν ποτέ τους κάποιο κομματάκι ἀπό τό Ἅγιο Εὐαγγέλιο. Καί πῶς βέβαια νά τό κάνουν αὐτό, ἀφοῦ δέν τούς κεντρίζετε ἐσεῖς τέτοια θεϊκά καί σωστικά ἐνδιαφέροντα; Μπορεῖτε νά φανταστεῖτε, ἅγιοι Ἱερεῖς, ἕνα χιλιαστή στό χωριό σας, πού νά ἀπολάμβανε τή δική σας ἐλευθερία καί τιμή; Θά τό ἀλώνιζε τό χωριό, θά τό εἶχε κάνει ἄνω-κάτω, θά τό εἶχε κάνει ὅλο χιλιαστικό. Τί ἔχουμε πάθει ἐμεῖς οἱ παπαῖδες καί εἴμαστε τόσο ἀδιάφοροι καί δέν μιλάμε στή συναναστροφή μέ τό λαό μας γιά τήν ἅγια πίστη μας μέ τή ζωντάνια πού μιλάνε καί αὐτοί ἀκόμη οἱ ποδοσφαιριστές γιά τήν μπάλλα τους, πού τήν ἔκαναν θεό καί εἰδῶλο; Κατά τά ἄλλα φορᾶμε τόν μεγάλο μας σταυρό καί κομπάζουμε!...

2. Σᾶς παρακαλῶ, πατέρες μου, γιά νά κάνω καί ἐγώ καλύτερα τήν ποιμαντική μου, ἐδῶ πού μέ ἔφερε κοντά σας ὁ Θεός, νά ἔχω τήν ἀγάπη σας. Ἐσεῖς ἔχετε τήν δική μου ἀγάπη, σᾶς τό ἔχω ἀποδείξει αὐτό καί θά τό ἀποδείξω ἀκόμη περισσότερο μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἀπό σᾶς θέλω τό σεβασμό καί τήν ὑπακοή σας πρὸς τό ταπεινό μου πρόσωπο, ὅπως ἀρμόζει στόν Ἐπίσκοπό σας. Δέν ἔχω παράπονο, γιατί τό ἔχω καί τό ἀπολαμβάνω αὐτό ἀπό σᾶς. Καί θέλω νά τό ἀπολαμβάνω γιά πάντα, γιατί οἱ αὐθάδειες καί οἱ ὕπουλες κριτικές μέ πονοῦν πολύ. Καί μέ πονοῦν, γιατί σημαίνουν ἔλλειψη πνευματικότητας καί ἱερατικής εὐπρεπείας γιά ἕκείνον τόν Ἱερέα πού συμπεριφέρεται ἔτσι. Ὅπου ἐγώ σ' αὐτό τό θέμα ἔδωσα κακό μάθημα, σᾶς ζητῶ ταπεινά συγγνώμη καί παρακαλῶ νά μέ συγχωρέσετε καί σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι θά τό κάνω θέμα προσευχῆς καί

ἀγῶνος νά διορθωθῶ. Θέλω ὅμως ἀπό σᾶς, ἐπαναλαμβάνω, νά ἔχω συνεχῶς τό σεβασμό σας, τήν εὐγένειά σας καί τήν ὑπακοή σας. Ὁ Ἱερεὺς καί ὁ Ἀρχιερεὺς, μαζί μέ τίς ἄλλες ἀρετές του, πρέπει νά κοσμεῖται μέ εὐγένεια. Ἐάν ἔχετε κάποια διαφωνία ἢ πικρία μαζί μου, θέλω καί παρακαλῶ, νά μοῦ τή λέτε προσωπικά καί θά δεῖτε πόσο ὠραῖα θά τά λέμε, σάν καλοί συλλειτουργοί ἀδελφοί. Καί θά σᾶς λέω καί εὐχαριστῶ.

3. Ὅσοι ἀπό σᾶς στίς Ἐνορίες σας εἶχατε τή χαρά νά πετύχουν παιδιά στίς φετινές πανελλήνιες ἐξετάσεις – παιδιά ὅμως πού νά κατοικοῦν στό χωριό καί ὄχι νά μένουν σέ ἄλλες πόλεις –, νά τά πλησιάσετε ἰδιαίτερα τά παιδιά αὐτά, νά τά συγχαρεῖτε θερμά καί νά τοὺς δώσετε στό καθένα ὡς δῶρο ἀπό τό ταμεῖο τοῦ Ναοῦ τό ποσό τῶν πεντακοσίων (500) εὐρώ. Τό ξέρω ὅτι εἶναι πτωχές οἱ ἐνορίες σας, ἀλλά ξέρετε σεῖς τόν τρόπο γιά νά ἀνταποκριθεῖτε σέ αὐτό τό ἔργο, πού εἶναι σπουδαία ποιμαντική πράξη. Ἀνακοινῶστε τόν σκοπό σας στοὺς Ἀθηναίους, πού ἔρχονται στό χωριό σας, καί θά σᾶς βοηθήσουν. Ἐάν ὅμως βγάλετε χρήματα ἀπό τό Ναό γιά τό σκοπό πού λέμε, ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι αὐτό πρέπει πρῶτα νά ἐγκριθεῖ ἀπό τό Μητροπολιτικό Συμβούλιο. Ἡ Ἱερά μας Μητρόπολη δέν ἔχει καθόλου τή δύναμη νά ἀνταποκριθεῖ σέ ὅλα αὐτά τά παιδιά, ἐπιθυμῶ ὅμως νά μοῦ στείλετε τόν κατάλογο τῶν ἐφετινῶν ἐπιτυχόντων τοῦ χωριοῦ σας.

Τήν πράξη αὐτή τῆς προσφορᾶς ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἐπιτυχόντας τήν ἔκανε ἤδη μέ πολλή ἐπιτυχία ὁ Ἐφημέριος τῆς Βυτίνας, Πρωτοπρεσβύτερος π. Νικόλαος Ντάβος, πρὸς τόν ὁποῖον ἐκφράζω τά πολλά μου συγχαρητήρια καί τοῦ εὐχομαι πλούσια τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Ἐάν ἐργαζόμαστε ὅλοι, διά τῶν Εὐχῶν τῆς Παναγίας μας, μέ ἀγάπη μεταξύ μας καί μέ ζῆλο γιά τή δόξα τοῦ Χριστοῦ μας, πού μᾶς ἔκανε τή μεγάλη τιμή, χωρίς νά τό ἀξίζουμε, νά μᾶς κάνει Ἱερεῖς Του.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

Μαθήματα αποσπασμένα εβδομαδιαίως στους Ίερείς και τις Ίερές Μονές τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως γιά τήν θεολογική τους κατάρτιση καί γιά χρήση Ἐνοριακῶν Συνάξεων.

Παρακαλῶ τίς σεβάσμιες Ίερές Μονές τό ἀποσπασμένο αὐτό εβδομαδιαῖο Κατηχητικό Μάθημα νά ἀποτελεῖ κάποια ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος ἀνάγνωσμα στήν Τράπεζα.

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ – ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΓΕΝΙΚΟ ΘΕΜΑ: Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ
(Σέ συνέχειες)

Δημητσάνα – Μεγαλόπολη, 1 Σεπτεμβρίου 2008

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ:
ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ
ΠΡΟΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

6) Ὁ Πασχάλιος Ἄμνος

Ὁ Πασχάλιος Ἄμνος καί ἡ φυγή ἀπό τήν Αἴγυπτο (ἡ Ἔξοδος)

Ὅπως ξέρουμε, ὁ Μωυσῆς βόσκοντας τά πρόβατα τοῦ πεθεροῦ του, εἶδε στό βουνό Χωρήβ ἓνα ὄραμα. Τοῦ φανερώθηκε ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου μέσα σέ πύρινη φλόγα, πού ἔβγαινε ἀπό μία βάτο. Ὁ Μωυσῆς ἔβλεπε ὅτι ἐνῶ ἡ βάτος εἶχε πάρει φωτιά καί ἦταν μέσα στίς φλόγες, ὅμως δέν καιγόταν γιά νά γίνει στάχτη (Ἐξ. 3,1-3).

Μετά ἀπό αὐτό τό θεϊκό ὄραμα, πού εἶδε ὁ Μωυσῆς, ἔφυγε ἀπό τόν πεθερό του καί μαζί μέ τήν γυναίκα του καί τά παιδιά του ἐπέστρεψε στήν Αἴγυπτο, γιά νά ἐκτελέσει τήν ἀποστολή πού τοῦ ἀνέθεσε ὁ Θεός: Νά ἐλευθερώσει τόν λαό Του ἀπό τήν σκλαβιά καί νά τόν ὀδηγήσει στήν ὑπεσχημένη χώρα, τήν Χαναάν (Ἐξ. 4,20).

Ὁ Μωυσῆς καί ὁ ἀδελφός του Ἀαρών πῆγαν στό Φαραώ καί τοῦ ζήτησαν νά τοὺς ἐπιτρέψει νά κάνουν μέ τόν λαό τους τρεῖς μέρες πορεία στήν ἔρημο, γιά νά προσφέρουν «θυσία στόν Κύριο τόν Θεό τους» (Ἐξ. 5,3). Ὁ Φαραώ ὅμως δέν γνώριζε τόν Κύριο καί τοὺς ἀρνήθηκε αὐτό πού τοῦ ζητοῦσαν. Καί ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλά ὁ Φαραώ ἐπέβαλε ἀκόμη πιό βαρειά καταναγκαστικά ἔργα στοὺς Ἑβραίους, ὥστε νά μήν ἔχουν χρόνο νά σκέπτονται νά ἐπαναστατήσουν ἐναντίον του καί νά φύγουν ἀπό τήν Αἴγυπτο. Καί, πραγματικά, οἱ Ἰσραηλιῆτες ἔχασαν τό κουράγιο τους καί θύμωσαν ἐναντίον τοῦ Μωυσέως γιά τήν αὔξηση τῶν ἐργασιῶν τους.

Ὁ Θεός ὅμως δέν ἐγκατέλειψε τόν λαό Του καί εἶπε στόν Μωυσῆ νά ἐκτελέσει θαυ-

μαστά φαινόμενα, τά ὁποῖα στήν ἀρχή μὲν δέν θά ἦταν βλαβερά, ἀλλά ἀργότερα θά γίνονταν πραγματικές πληγές καί μάστιγες γιά τούς Αἰγυπτίους. Γιατί ὁ Φαραώ ἀπό ὑπερηφάνεια καί ἀπό συμφέρον συνέχισε γιά πολύ χρόνο νά ἐναντιώνεται στό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Στήν ἀρχή ὁ Θεός ἔκανε τά νερά τοῦ ποταμοῦ Νείλου κόκκινα σάν αἷμα (Ἐξ. 7,14-24) καί στήν συνέχεια ἔχουμε μία σειρά συμφορῶν, πού ἦρθαν ἐναντίον τῶν Αἰγυπτίων: Ἦρθαν βάτραχοι (7,25-8,1-11), κουνούπια (8,12-15), μύγες (8,16-28), θανατικό στά ζῶα (9,1-7), καπνός (9,8-12), χαλάζι (9,13-35), ἀκρίδες (10,1-20) καί σκοτάδι (10,21-29).

Ἄν καί αὐτές οἱ συμφορές μπορεῖ νά φαίνονται ὡς φυσικά φαινόμενα, ὅμως, τό ὅτι συνέβαιναν συνέχεια καί μέ σφοδρότητα ἀνάγκασαν τούς Αἰγυπτίους νά νοήσουν σ' αὐτές τό Χέρι τοῦ Θεοῦ. Ἡ τελευταία, ἡ δέκατη πληγή θά εἶναι πιό σοβαρή καί πιό μυστηριώδης: Ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου θά περάσει τήν νύχτα καί θά θανατώσει ὅλα τά πρωτότοκα τῆς Αἰγύπτου (Ἐξ. 12,12). Ὁ Κύριος εἶπε στόν Μωυσῆ: «Ἀκόμη ἓνα πλήγμα θά φέρω στόν Φαραώ καί στούς Αἰγυπτίους. Μετά ἀπό αὐτό θά σᾶς ἀφήσει νά φύγετε» (Ἐξ. 11,1).

Ὁ Μωυσῆς κάλεσε τούς ἀρχηγούς τοῦ Ἰσραήλ καί εἶπε σ' αὐτούς τίς ὁδηγίες τοῦ Κυρίου:

«Νά πεῖτε στούς Ἰσραηλιῖτες: Τήν δέκατη ἡμέρα αὐτοῦ τοῦ μήνα ὁ κάθε ἓνας νά πάρει ἀπό ἓνα ἀρνί ἢ κατσίκι γιά τήν οἰκογένειά του. Θά τό κρατήσετε ζωντανό ὡς τήν δέκατη τέταρτη ἡμέρα τοῦ μήνα καί τό βράδυ θά τό σφάζετε. Μετά θά πάρετε λίγο ἀπό τό αἷμα του καί θά ἀλείψετε τίς δύο παραστάδες καί τό ἀνώφλι τῆς πόρτας σέ κάθε σπίτι ὅπου θά φᾶτε τό ἀρνί ἢ τό κατσίκι. Θά τό ψήσετε στήν φωτιά καί θά τό φᾶτε τήν ἴδια ἐκείνη νύχτα, μαζί μέ ἄζυμο ψωμί καί χόρτα πικρά. Δέν θά φᾶτε ἀπ' αὐτό καθόλου ὠμό ἢ βραστό κρέας, ἀλλά θά τό ψήσετε ὁλόκληρο μαζί μέ τό κεφάλι, τά πόδια καί τά ἐντόσθια. Δέν θά ἀφήσετε νά περισσέψει τίποτα ὡς τό πρωί. Ἄν τυχόν ἔχει μείνει κάτι τό πρωί, θά τό κάψετε στήν φωτιά. Καί θά τό φᾶτε μέ τόν ἐξῆς τρόπο: Θά εἴστε ζωσμένοι τήν ζώνη σας, μέ τά σανδάλια στά πόδια καί μέ τό ραβδί στό χέρι. Θά τό φᾶτε γρήγορα. Αὐτή θά εἶναι ἡ ἑορτή τοῦ Πάσχα, γιά νά τιμήσετε Ἐμένα τόν Κύριο. Καί ἐγώ τήν νύχτα ἐκείνη θά περάσω μέσα ἀπό τήν Αἴγυπτο καί θά θανατώσω κάθε πρωτότοκο στήν χώρα, τά πρωτότοκα τῶν ἀνθρώπων καί τά πρωτογέννητα τῶν ζώων. Ἐγώ ὁ Κύριος θά ἐκτελέσω τήν ἀπόφασή μου ἐναντία σέ ὅλους τούς θεούς τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλά στά σπίτια πού θά βρῖσκεσθε σεῖς, τό αἷμα θά εἶναι τό σημάδι πού θά σᾶς προστατέψει. Θά τό δῶ καί θά σᾶς προσπεράσω. Ἔτσι θά γλυτώσετε ἀπό τό χτύπημα τοῦ θανάτου, ὅταν θά τιμωρῶ τήν Αἴγυπτο» (Ἐξ. 12,2-13).

Οἱ Ἰσραηλιῖτες ἔκαναν ἀκριβῶς ὅπως τούς διέταξε ὁ Κύριος νά κάνουν. Καί κατά τά μεσάνυχτα ὁ Θεός θανάτωσε κάθε πρωτότοκο ἀγόρι στήν Αἴγυπτο ἀπό τό πλουσιώτερο μέχρι τό πτωχότερο σπίτι. Σ' ὅλη τήν Αἴγυπτο ἔγινε μέγας θρῆνος ἐκείνη τήν νύχτα, γιατί δέν ὑπῆρχε σπίτι Αἰγυπτίων, πού νά μὴν εἶχε καί ἓνα νεκρό.

Ὁ Μωυσῆς τώρα εἶναι ἐλεύθερος νά φύγει καί νά ὀδηγήσει τόν λαό του στήν Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, ἀλλά τοῦ στάθηκαν πολλά ἐμπόδια μέχρι νά πετύχει τόν προορισμό του αὐτόν. Μόλις ἔφυγαν οἱ Ἰσραηλιῖτες ἀπό τήν Αἴγυπτο, οἱ Αἰγύπτιοι κατάλαβαν ὅτι ἔχασαν τήν πηγὴ τοῦ πλούτου τους καί γι' αὐτό τούς κατεδίωξαν μέ τά ἄλογά τους καί τίς πολεμικές ἀμαξες. Ὅταν οἱ Ἰσραηλιῖτες εἶδαν τούς Αἰγυπτίους νά ἔρχονται ἐναντίον τους,

ἔχασαν τό κουράγιο τους καί εἶπαν στόν Μωυσῆ: «Δέν ὑπῆρχαν τάφοι στήν Αἴγυπτο; Γιατί μᾶς ἔφερες νά πεθάνουμε ἐδῶ στήν ἔρημο; Τί ἦταν αὐτό πού μᾶς ἔκανες νά μᾶς βγάλεις ἀπό τήν Αἴγυπτο; Ἐμεῖς θέλαμε νά δουλεύουμε στούς Αἰγυπτίους· προτιμότερο ἦταν αὐτό γιά μᾶς, παρά νά πεθάνουμε ἐδῶ στήν ἔρημο» (Ἐξ. 14,11-12).

Ὁ Μωυσῆς ὅμως δέν ἔχασε τό κουράγιο του. Γιά νά δυναμώσει τόν λαό νά περάσει τήν Ἐρυθρά θάλασσα, μέ τό ἓνα χέρι του σήκωσε ψηλά τό ραβδί του καί τό ἄλλο χέρι του τό τέντωσε ὀριζόντια, ὅπως τοῦ τό εἶπε ὁ Θεός («ἔπαρον τῆ ράβδῳ σου καί ἔκτεινον τήν χεῖρά σου», Ἐξ. 14,16). Δηλαδή ὁ Μωυσῆς ἔκανε τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ. Καί τότε ὁ Θεός, μέ ἓναν ἰσχυρότατο ἀνατολικό ἄνεμο, πού φυσοῦσε ὅλη τήν νύχτα, ἔκανε τά νερά τῆς θάλασσας νά ὑποχωρήσουν καί οἱ Ἰσραηλιῖτες πέρασαν σέ στεριά. Ἐπειτα, ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου, πού βάδιζε μπροστά ἀπό τό στρατόπεδο τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἔφυγε καί πῆγε πίσω τους. Οἱ Αἰγύπτιοι ὅμως συνέχισαν τήν καταδίωξή τους, ἀλλά ὁ Θεός τοῦς ἔκανε νά κολλήσουν οἱ τροχοί τῶν ἀμαξῶν τους καί προχωροῦσαν μέ δυσκολία. Τότε ὁ Μωυσῆς ἄπλωσε πάλι τό χέρι του στήν θάλασσα καί τό πρωί ὁ Θεός ἄλλαξε τήν διεύθυνση τοῦ ἀνέμου. Ἡ θάλασσα τότε ξαναγύρισε στήν θέση της καί τά νερά της σκέπασαν τά ἄρματα τοῦ Φαραώ καί πνίγηκαν οἱ Αἰγύπτιοι.

Αὕτη, μέ ἀπλᾶ λόγια, εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Πάσχα τῶν Ἑβραίων, πού ἔλαβε χώρα περί τό 1225 π.Χ., πιθανόν κατά τήν βασιλεία τοῦ Φαραώ Ραμσή τοῦ Β'. Τήν λέξη «Πάσχα» (Ἑβρ. «Pesah») τήν παράγουν μᾶλλον ἀπό τό ρῆμα «πεσά», πού σημαίνει «ὑπερπηδῶ», «διαβαίνω». Πραγματικά, οἱ Ἑβραῖοι εἶδαν τόν Ἐξολοθρευτή Ἄγγελο νά «ὑπερπηδᾷ», νά προσπερνᾷ τά σπίτια τῶν Ἰσραηλιτῶν, πού τό ἀνώφλι τῆς πόρτας τους ἦταν βαμμένο μέ τό αἷμα τοῦ πασχάλιου Ἀμνοῦ. Καί εἶδαν πάλι νά περνοῦν θαυματουργικά τήν Ἐρυθρά θάλασσα, γιατί «διάβαση», «πέρασμα» σημαίνει ἐπίσης ἡ λέξη «Πάσχα». Αὐτό τό πέρασμα εἶναι διάβαση ἀπό τήν σκλαβιά πρὸς τήν ἐλευθερία στήν γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Καί αὕτη ἡ θαυματουργική διάβαση τῶν Ἰσραηλιτῶν διά μέσου τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας προτυπώνει τήν δική μας διάβαση ἀπό τά νερά τοῦ βαπτίσματος πρὸς τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ κοσμική ζωή, ἀγαπητοί μου, εἶναι γεμάτη ἀπό ἀμαρτωλές διασκεδάσεις πού, παρά τήν φαινομενική τους χαρά, εἶναι μιά πνευματική δουλεία, πού τυφλώνει τόν νοῦ ὅσων ἀσχολοῦνται μέ αὐτές καί τοῦς φέρει μιά πνευματική νάρκη. Ἀλλά ἄς τινάξουμε αὕτη τήν νάρκη καί ἄς κάνουμε τό πνευματικό μας «πάσχα», τό ὑπερπήδημα δηλαδή αὐτῆς τῆς ἀμαρτωλῆς ζωῆς, τό πέρασμα ἀπ' αὐτήν. Ἄς κάνουμε τό «πάσχα» μας, ὅπως εἶπε ὁ Θεός στούς Ἰσραηλιῖτες (βλ. Ἐξ. 12,12): Μέ τό ραβδί στό χέρι, δηλαδή, μέ τήν βοήθεια τοῦ Σταυροῦ, γιατί τόν Σταυρό συμβόλιζε ἡ ράβδος στήν Παλαιά Διαθήκη· μέ τήν ζώνη στήν μέση μας καί μέ σανδάλια στά πόδια, δηλαδή μέ ἀπόφαση καί μέ προθυμία γιά τήν πορεία μας. Καί ἡ πορεία μας εἶναι πρὸς τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πού ὑποσχέθηκε ὁ Θεός στούς «πτωχοῦς τῷ πνεύματι», δηλαδή, στούς ταπεινοῦς (Ματθ. 5,3).

Μαθήματα αποσπελλόμενα εβδομαδιαίως στους Ἱερείς καί τίς Ἱερές Μονές τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως γιά τήν θεολογική τους κατάρτιση καί γιά χρήση Ἐνοριακῶν Συνάξεων.

**ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ – ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΓΕΝΙΚΟ ΘΕΜΑ: Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ
(Σέ συνέχειες)**

Δημητσάνα – Μεγαλόπολη, 7 Σεπτεμβρίου 2008

**ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ:
ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

**ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ
ΠΡΟΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ**

Ὁ Πασχάλιος Ἄμνος στήν Βιβλική Παράδοση

1) Ἡ ἑορτή τοῦ Πάσχα

«Καί ὅταν θά σᾶς ρωτᾶνε τά παιδιά σας, τί νόημα ἔχει αὐτή ἡ ἑορτή γιά σᾶς, θά τοῦς ἀπαντᾶτε: “Εἶναι ἡ πασχαλινή θυσία γιά νά τιμήσουμε τον Κύριο, πού ὅταν κτυποῦσε τοῦς Αἴγυπτιούς, προσπέρασε τά σπίτια τῶν Ἰσραηλιτῶν στήν Αἴγυπτο καί ἔσωσε τίς οἰκογένειές μας”». (Ἐξ. 12,26-27)

Οἱ πατέρες μεταφέρουν τήν ἑορτή αὐτή μέ τήν σημασία της στά παιδιά τους ἀπό γενεά σέ γενεά. Ὁ πασχάλιος ἄμνος δέν πρέπει νά τελεῖται σάν μία θυσία, χωρίς νά γνωρίζουν τήν σημασία της. Ἀπό τά παλαιότερα χρόνια, μέ τόν Νόμο, πού δόθηκε ἀπό τόν Θεό στόν Μωυσῆ καί ἀπό τόν Μωυσῆ στόν λαό (Δευτ. 6,20-25), τό σύμβολο τοῦ ἄμνου διατηρήθηκε μέ σεβασμό καί παρέμεινε ζωντανό στήν μνήμη τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ ἄμμος ἄμνος ὑπενθύμιζε στούς Ἑβραίους ὅτι τά πρωτότοκά τους παιδιά σώθηκαν ἀπό τόν θάνατο καί ὅτι ἀπελευθερώθηκαν ἀπό τήν δουλεία καί πορεύθηκαν πρὸς τή Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μωυσῆ ἡ ἑορτή τοῦ Πάσχα ἐορτάστηκε σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τοῦ Νόμου. Τό μικρότερο μέλος τῆς οἰκογένειας ρωτοῦσε: «Γιατί εἶναι αὐτή ἡ νύχτα διαφορετική ἀπό τίς ἄλλες νύχτες;»¹. Ἐπειτα, τό μεγαλύτερο μέλος τῆς οἰκογένειας, καθισμένο μπροστά στόν θυσιασμένο ἄμνο, διηγεῖτο γιά τήν ἔξοδο τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ἀπό τήν Αἴγυπτο, γιά τήν ἀναχώρηση κατά τά μεσάνυχτα μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Ἰδίου τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν παρών στόν στύλο τῆς νεφέλης καί τοῦ πυρός. Ὁ ἠλικιωμένος ἄνθρωπος στό ἐντυπωσιασμένο παιδί, πού ρωτοῦσε, ζωντάνευε τήν εἰκόνα τοῦ Μωυσῆ, ὁ ὁποῖος χτύπησε μέ τήν ράβδο του τήν

1. Ἐάν σημειώσουμε ὅτι οἱ ἐρωτήσεις καί ἀπαντήσεις βασίζονται στήν Ἰουδαϊκή παράδοση.

Ἐρυθρά θάλασσα καί αὐτή χωρίστηκε στά δύο καί πέρασαν οἱ Ἰσραηλῖτες, σάν νά περνοῦσαν ἀνάμεσα ἀπό ὑδάτινα τείχη. Πῆγαν νά περάσουν καί οἱ Αἰγύπτιοι ἀπό τόν ἴδιο αὐτόν δρόμο τῆς θάλασσας κυνηγώντας τούς Ἰσραηλῖτες, ἀλλά τό παντοδύναμο Χέρι τοῦ Θεοῦ ἔκανε πάλι τό θαῦμα καί ἔσωσε τούς Ἰσραηλῖτες ἀπό τούς Αἰγύπτιους καταπιεστές τους· γιατί τά νερά ἐνώθησαν πάλι καί κάλυψαν τόν Φαραώ, τά ἄρματα του καί τούς ἵππεῖς του καί τούς κατέπνιξαν.

2) Ὁ Ἡσαΐας καί ὁ Πασχάλιος Ἄμνος

«Μέ παροιμίες θά μιλήσω·
θά πῶ ἀπό τόν παλιόν καιρό παράδοξα,
πού ἀκούσαμε καί μάθαμε·
καί μᾶς τά διηγήθηκαν οἱ πατεράδες μας.
Δέ θά τά κρύψουμε ἀπό τούς ἀπογόνους τους.
Θά διηγηθοῦμε στήν γενεά πού ἔρχεται
τά ἐνδοξα τοῦ Κυρίου ἔργα,
τή δύναμή Του
καί τά θαύματα πού ἔκανε». (Ψαλμ. 78,2-4)

Ὅπως ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι καί ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἔλαβε τήν κληρονομιά τοῦ Πασχάλιου ἀμνοῦ ἀπό τούς πατέρες του. Ὅταν ὁ προφήτης περιγράφει τίς θλίψεις τοῦ Πάσχοντος Δούλου (τοῦ Μεσσίου), τοῦ ἀνθρώπου τῶν θλίψεων, ὁ ὁποῖος δίδει τά νῶτα του στό μαστίγιο καί ἀποδέχεται τά ραπίσματα καί τούς ἐμπτυσμούς, χωρίς νά ἀποστρέφει τό πρόσωπό του ἀπ' αὐτά (Ἦσ. 50,4-9), ταυτίζει αὐτή τήν ἐκούσια καί ἐξιλαστήρια θυσία τοῦ μελλοντικοῦ Μεσσίου (Ἦσ. 53,4-5) μέ τήν ἐξιλαστήρια θυσία τοῦ ἀμνοῦ τῆς Μωσαϊκῆς παραδόσεως. Πραγματικά, τό τέταρτο ἄσμα τοῦ Δούλου τοῦ Θεοῦ τελειώνει μέ τήν σφαγή τοῦ ἁθώου Ἄμνοῦ:

«Βασανίστηκε καί ὅμως ὑπέμεινε, οὔτε ἄνοιξε τό στόμα του. Σάν τό πρόβατο πού πηγαίνει γιά σφαγή καί σάν τόν ἀμνό πού ἄφωνος στέκεται μπροστά σ' αὐτόν πού τόν κείρει (ἔτσι δέν ἄνοιξε τό στόμα του). Διά κακώσεως καί κρίσεως ἀνηρπάγη, μεταξύ δέ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ποιός τόν σκέπτεται; Ἀποχωρίστηκε ἀπό τήν γῆ τῶν ζώντων, λόγῳ τῆς ἀσέβειας τοῦ λαοῦ μου θανατώθηκε. Καί ἔθεσαν τόν τάφο του μεταξύ τῶν ἀσεβῶν καί τό μνημα του μεταξύ τῶν κακούργων, ἄν καί καμμία ἀδικία δέν ἔπραξε, οὔτε ἀπάτη βρέθηκε στό στόμα του... Γι' αὐτό μεταξύ τῶν πολλῶν θά δώσω σ' αὐτόν μερίδα καί μέ τούς ἰσχυρούς θά μοιράζει λάφυρα, διότι παρέδωσε τή ζωή του σέ θάνατο καί μεταξύ τῶν ἁμαρτωλῶν συγκαταριθμῆθηκε, ἐνῶ αὐτός τήν ἁμαρτία τῶν πολλῶν ἐβάστασε καί ὑπέρ τῶν ἁμαρτωλῶν μεσιτεύει» (Ἦσ. 53,7-9. 12).

3) Ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής καί ὁ Πασχάλιος Ἄμνος

Ἡ εἰκόνα τοῦ λυτρωτικοῦ ἀμνοῦ, ἡ ὁποία μεταφερόταν ἀπό τόν πατέρα στόν υἱό, ἐνέπνευσε καί τόν προφήτη τοῦ Ὑψίστου, τόν Ἰωάννη τόν Βαπτιστή. Αὐτός, ὅταν εἶδε τόν Μεσσία νά ἔρχεται στίς ὄχθες τοῦ Ἰορδάνου, ἄν καί φαινόταν ταπεινός στήν ἐμφάνιση, ὅμως ἔκραξε καί εἶπε γι' αὐτόν: «Ἴδε ὁ ἀμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου!» (Ἰω. 1,29). Ἐτσι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής ταυτίζει τόν Ἰησοῦ μέ τόν Πάσχοντα Δούλο, τόν ὁποῖο περιγράφει ὁ Ἡσαΐας, πού θά παραδοθεῖ στόν θάνατο γιά τίς ἁμαρτίες ὅλων μας.

4) Ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής καί ὁ Πασχάλιος Ἄμνος

Ὁ Πάσχων Δούλος, «τραυματίστηκε γιά τίς ἀνομίες μας», ὅπως μᾶς εἶπε ὁ Ἡσαΐας (53,5). Ὁ ἄμωμος Ἄμνος, ὑπενθυμίζεται καί ἀπό τόν ἄλλο Ἰωάννη, τόν ἀπόστολο καί εὐαγγελιστή, τόν ἀγαπημένο μαθητή, τόν μάρτυρα τῆς καταδίκης καί τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ. Αὐτός ἐνθυμεῖται ὅτι, σύμφωνα μέ τίς ἐντολές τοῦ Μωυσῆ, στόν ἄμωμο ἄμνό δέν ἔπρεπε νά σπάσουν τά ὀστᾶ καί θαυμάζει γιά τό ὅτι ὁ στρατιώτης στόν Γολγοθᾶ, ἐνῶ λόγγευσε τήν πλευρά τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ, ὅμως δέν τοῦ ἔσπασε τά ὀστᾶ (Ἰω. 19,33-37).

Ἐτσι ἡ παράδοση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ μεταφέρει τό ἴδιο σύμβολο ἀπό τήν Παλαιά στήν Καινή Διαθήκη. Τό αἷμα τοῦ Ἄμνου, μέ τό ὁποῖο οἱ Ἑβραῖοι σημείωναν τίς πόρτες τους, γίνεται τό Αἷμα τῆς Καινῆς Διαθήκης, τό Αἷμα τοῦ Ἐσταυρωμένου καί Ἀναστημένου Χριστοῦ. Τό σύμβολο τοῦ ἄμνου θά συνεχίσει νά ἐμφανίζεται ἀπό αἶωνα σέ αἶωνα, ἀλλά καί στόν μέλλοντα αἶωνα. Πράγματι, τό Βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως μᾶς λέει ὅτι καί μετά τό τέλος τοῦ κόσμου αὐτοῦ, στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ οἱ δίκαιοι θά εἶναι καλεσμένοι καί θά παρακάθονται στό «δεῖπνο τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου» (Ἀποκ. 19,9)!

Ἄς μή χάσουμε τήν θεία κληρονομιά, ἡ ὁποία ἔρχεται σέ μᾶς ἀπό τόν Μωυσῆ καί ἀπεικονίζεται ἀπό τόν Ἡσαΐα καί ὑποδεικνύεται ἀπό τόν Ἰωάννη τόν Βαπτιστή, τόν φίλο τοῦ Νυμφίου, καί ἀναγνωρίζεται ἀπό τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη κατὰ τήν λόγγευση τοῦ Ἰησοῦ. Ἄς ἀναζητήσουμε τόν Ἄμνό τοῦ Θεοῦ καί ἄς τρέξουμε στό γαμήλιο δεῖπνο Του. Τό «ἄμωμο Πάσχα» ἔχει ἐτοιμαστῆ γιά μᾶς: Ἄς καθάρουμε τούς ἑαυτούς μας γιά νά λάβουμε μέρος σ' αὐτό.² Ἐτσι μᾶς λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «Πετάξτε τό παλαιό γιά νά γίνετε νέο ζυμάρι, ἀφοῦ εἶστε χωρίς προζύμι. Διότι καί ὁ πασχαλινός ἄμνος μας, ὁ Χριστός, γιά μᾶς θυσιάστηκε. Ὡστε, ἄς ἐορτάζουμε ὄχι μέ τό παλαιό προζύμι, οὔτε μέ προζύμι κακίας καί πονηρίας, ἀλλά μέ ἄζυμα εὐκρινείας καί ἀληθείας»! (Α' Κορ. 5,7-8).³

2. Τό τεμάχιο τοῦ ἄρτου τό ὁποῖο λαμβάνουμε ἀπό τό κέντρο τοῦ προσφόρου καί τό τοποθετοῦμε στό ἅγιο Δισκᾶριο ὀνομάζεται Ἄμνος. Ὅταν ὁ ἱερεὺς κόβει αὐτό τό τεμάχιο ἀπό τήν προσφορά τῆς Εὐχαριστίας, λέγει ἕνα στίχο ἀπό τόν Ἡσαΐα: «Ὡς πρόβατον ἐπί σφαγήν ἤχθη· καί ὡς ἄμνος ἄμωμος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτοῦ ἄφωνος, οὔτως οὐκ ἀνοίγει τό στόμα αὐτοῦ» (Ἡσ. 53,7).

3. Σέ αὐτό τό κείμενο ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὑπενθυμίζει τίς ἐντολές τοῦ Νόμου τοῦ Πάσχα, τά ἄζυμα, πού πρέπει νά τρώγονται μέ τόν πασχάλιο ἄμνό.

Μαθήματα ἀποσπελλόμενα ἐβδομαδιαίως στοὺς Ἱερεῖς καὶ τίς Ἱερές Μονές τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως γιὰ τὴν θεολογική τους κατάρτιση καὶ γιὰ χρῆση Ἐνοριακῶν Συνάξεων.

ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ – ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΓΕΝΙΚΟ ΘΕΜΑ: Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΙΣΤΗ ΜΑΣ
(Σέ συνέχειες)

Δημητσάνα – Μεγαλόπολη, 29 Σεπτεμβρίου 2008

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ:
ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ
ΠΡΟΤΥΠΟΥΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

γ) Τό σημεῖο τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ

1. Ὁ Θάνατος καὶ ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ προλέγονται ἐπίσης στήν Παλαιά Διαθήκη, στό βιβλίο τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς ἀναγνώρισε τὴν προφητεία τοῦ βιβλίου αὐτοῦ περὶ τοῦ Θανάτου Του καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του ὅταν εἶπε: «Κανένα σημάδι δέν θά δοθεῖ στή γενεά αὐτή, παρά μόνο τό σημάδι τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ. Ὅπως δηλαδή ὁ προφήτης Ἰωνᾶς ἦταν στήν κοιλιά τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρες καὶ τρεῖς νύχτες, ἔτσι θά εἶναι καὶ ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου στήν καρδιά τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρες καὶ τρεῖς νύχτες» (Ματθ. 12,39-40).

Ὁ Ἰωνᾶς ἦταν ἓνας προφήτης, πού ἔζησε πιθανόν τόν 6ο αἰ. π.Χ. Ἡ ἱστορία του, πού διηγεῖται τό μικρό του βιβλίο, εἶναι κάπως περίεργη καὶ μυστηριώδης.

Ὁ Ἰουδαῖος Ἰωνᾶς κλήθηκε ἀπό τόν Θεό νά κηρύξει μετάνοια στή Νινευί, τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἀσσυρίας. Ἡ περιοχή αὐτή ἀνταποκρίνεται περίπου στό σημερινό Ἰράκ.¹ Ὁ Ἰωνᾶς δέν ἤθελε νά ἐκτελέσει τὴν ἀποστολή πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, γιατί ἤξερε ὅτι ὁ Θεός θά συγχωρήσει τὴ Νινευί καὶ ἔτσι αὐτός θά ἐγελοιοποιεῖτο, ἂν δέν πραγματοποιοῦνταν οἱ ἀπειλές του. Γιὰ νά τονίσει τὴν ἄρνησή του, ξεκίνησε ἀπό τὴν Ἰόππη (τὴν σημερινή Γιάφα, ἓνα ἰσραηλιτικό λιμάνι) γιὰ νά πάει στήν Ταρσίς (πιθανόν τὴν Tarstessos τῆς Ἰσπανίας, ἡ ὁποία τότε ἐθεωρεῖτο ὅτι εἶναι τό τέλος τοῦ κόσμου. Ἡ πιθανόν τό ὄνομα αὐτό νά ἀναφέρεται στήν Ταρσό τῆς Μικρᾶς Ἀσίας).

1. Ἡ Νινευί τοποθετεῖται σήμερα στὰ προάστια τῆς Μοσούλης, στήν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Τίγρη. Ὁ προφήτης Ἰωνᾶς (Nabi Younis στὰ Ἀραβικά) τιμᾶται ἀκόμη ἐκεῖ καὶ ἀπό τοὺς χριστιανούς καὶ ἀπό τοὺς μουσουλμάνους. Πολυάριθμοι προσκυνητές ἔρχονται νά τιμήσουν τόν τάφο του.

2. Όταν τό πλοῖο ἦταν στό μέσον τῆς θάλασσας τό χτύπησε ἕνας βίαιος ἄνεμος. Οἱ ναῦτες πανικοβλήθηκαν καί ἄρχισε ὁ καθένας νά ἐπικαλεῖται τόν θεό του. Μόνο ὁ Ἰωνᾶς κοιμόταν βαθιά μέσα στό πλοῖο. Παρά τίς προσευχές ὄλων ἡ τρικυμία δυνάμωσε. Ὁ Ἰωνᾶς τότε ξύπνησε καί ἔρριξαν κλήρους γιά νά δοῦν ποιός εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν θεία ὀργή, ἡ ὁποία τούς ἔφερε τήν τρικυμία. Ὁ κλῆρος ἔπεσε στόν Ἰωνᾶ, ὁ ὁποῖος ὁμολόγησε τήν ἐνοχή του. Εἶπε μάλιστα ὅτι ἡ τρικυμία δέν θά σταματοῦσε, ἄν δέν τόν ἔρριχναν στή θάλασσα. Παρά τό δισταγμό τῶν συμπαθητικῶν ἀνθρώπων τοῦ πλοίου, ὁ Ἰωνᾶς πραγματικά ρίχτηκε στήν θάλασσα. Ἡ τρικυμία ἀμέσως σταμάτησε καί τό πλήρωμα εὐχαρίστησε τόν Θεό. Ὁ Ἰωνᾶς πάλευε μέ τά κύματα καί τόν κατάπτε ἕνα μεγάλο ψάρι, μία φάλαινα ἢ ἕνας καρχαρίας. Ἀπό τήν κοιλιά τοῦ κήτους ὁ Ἰωνᾶς ἔκραξε στό Θεό καί ζήτησε μέ ἕνα ἄσμα του νά τόν ἀπελευθερώσει. Αὐτή ἡ ἀπελευθέρωση ἔγινε μετά ἀπό «τρεις μέρες καί τρεις νύχτες», ὅταν τό ζῶο τόν ξέρασε σέ μία ἀμμόωδη παραλία.

Ὁ προφήτης τότε πῆρε τό δρόμο γιά τή Νινευί. Όταν ἔφτασε ἐκεῖ, κήρυξε τήν ἀμεση καταστροφή τῆς πόλης, ὅπως τόν εἶχε διατάξει ὁ Θεός. «Νινευί, Νινευί», κήρυττε, «ἀκόμη τρεῖς μέρες καί θά καταστραφεῖς» (Ἰωνᾶς 3,4).² Ἀλλά, προτοῦ ὁ Ἰωνᾶς ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν πόλη, ὄλοι οἱ Νινευῖτες ἄρχισαν νά μετανοοῦν. Ἀπό τόν δοῦλο μέχρι τόν βασιλιά καλύφθηκαν ὄλοι μέ σάκκο καί μέ στάχτη, δείγματα αὐτά τῆς μετανοίας τους. Τότε ὁ Θεός συγχώρησε τούς Νινευῖτες καί δέν κατέστρεψε τήν πόλη τους.

3. Τοῦ Ἰωνᾶ τοῦ κακοφάνηκε αὐτό, ἀκριβῶς ὅπως συνέβη καί μέ τόν πρεσβύτερο υἱό τῆς παραβολῆς, ὁ ὁποῖος θύμωσε, ἐπειδή ὁ πατέρας του συγχώρησε τόν ἄσωτο υἱό. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, πού συγχώρησε τούς Νινευῖτες, ἔκανε ψευδῆ τήν προφητεία τοῦ Ἰωνᾶ γιά τήν καταστροφή τῆς Νινευῖ καί ὁ προφήτης, θυμωμένος καί πληγωμένος γι' αὐτό, ζήτησε καταφύγιο ἔξω ἀπό τήν πόλη. Ἐκεῖ πού κατέφυγε ὁ Ἰωνᾶς ὁ Θεός ἔκανε νά φυτρώσει μία μεγάλη κολοκυθιά, πού ἔκανε σκιά γιά τόν Ἰωνᾶ καί αὐτός ἐνοιωθε ἄνετα. Ἀλλά ὁ Θεός τώρα ὁδήγησε ἕνα μικρό σκουλήκι στήν κολοκυθιά γιά νά τή φάει. Ἡ κολοκυθιά τότε ξεράθηκε καί οἱ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου χτυποῦσαν τό κεφάλι τοῦ Ἰωνᾶ καί αὐτός ξύπνησε. Ὁ Ἰωνᾶς ἐνοχλήθηκε πολύ, γι' αὐτό καί ἄρχισε νά παραπονεῖται. Τότε ὁ Θεός τοῦ εἶπε: «Ἐσύ, Ἰωνᾶ, λυπήθηκες γιά τήν κολοκυθιά, πού οὔτε κοπιάσες γι' αὐτήν, οὔτε τήν ἔκανες νά μεγαλώσει. Μόνη της μεγάλωσε σέ μία νύχτα καί τήν ἄλλη μέρα ξεράθηκε. Κι ὅμως λυπήθηκες γι' αὐτήν. Καί ἐγώ δέν ἔπρεπε νά λυπηθῶ γιά τή Νινευί, τή μεγάλη πόλη, στήν ὁποία ὑπάρχουν περισσότερο ἀπό ἕκατόν εἴκοσι χιλιάδες ἄνθρωποι;» (Ἰων. 4,10-11).

4. Παρά τήν ἐπαναστατικότητα του, ὁ Ἰωνᾶς ἔζησε σέ στενή σχέση μέ τόν Θεό καί μέσα στή θλίψη του, ἀπέκτησε ἀρκετή πίστη γιά νά ἐπικαλεῖται στό ἔξῃς τόν Θεό μέ ἐμπιστοσύνη καί ἀγάπη. Ἡ διήγηση περί τοῦ Ἰωνᾶ διαβάζεται ὀλόκληρη στόν ἔσπερινό τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅταν θυμόμαστε τήν κάθοδο τοῦ Ἰησοῦ στόν Ἄδη, περιμένοντας τήν Ἀνάστασή Του (στήν πρώτη Ἐκκλησία οἱ κατηχούμενοι βαπτίζονταν αὐτήν τήν ὥρα). Πραγματικά, τό βιβλίο τοῦ Ἰωνᾶ τόν παρουσιάζει ὅτι ἐκπλήρωσε τήν ἀποστολή πού τοῦ ἀνέθεσε ὁ Θεός μετά τόν βυθισμό του στή θάλασσα καί τήν ἀνάδυσή του ἀπ' αὐτήν. Κα-

2. Τό πρωτότυπο Ἑβραϊκό κείμενο ὁμιλεῖ γιά 40 ἡμέρες.

τά τόν ἴδιο τρόπο καί ἐμεῖς ἀναδυόμαστε ἀπό τά νερά τοῦ βαπτίσματος ἔχοντας ἀποκτήσει τή ζωντανή Χάρη τοῦ Χριστοῦ καί τή δύναμη τῆς διδασκαλίας Του. Οἱ εὐαγγελιστές ἀναφέρονται στόν Ἰωνᾶ, ὅταν ὁ Χριστός προλέγει τήν Ἀνάστασή Του μέ ἕνα κεκαλυμμένο τρόπο, λέγοντας: «Κανένα σημεῖο δέν θά δοθεῖ σ' αὐτή τή γενεά ἐκτός ἀπό τό σημεῖο τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ». Ὁ Ἰωνᾶς ἔμεινε γιά «τρεῖς μέρες καί τρεῖς νύχτες» στό βάθος τῆς ἀβύσσου, ἀκριβῶς ὅπως ὁ Χριστός ἔμεινε στήν καρδιά τῆς γῆς, πρὶν ἀπό τήν Ἀνάστασή Του (Λουκ. 11,29-32. Ματθ. 12,38-42). Ὁ Χριστός μᾶς ὑπενθυμίζει τή μετάνοια τῶν Νινευιτῶν μετά ἀπό τό κήρυγμα τοῦ Ἰωνᾶ.

5. Πρὶν ἀπό τή μεταστροφή τῶν Νινευιτῶν (Ἰων. 3,1-10) ἔχουμε τό ἄσμα τοῦ Ἰωνᾶ στήν κοιλία τοῦ κήτους (Ἰων. 2,2-9). Αὐτό τό ἄσμα ἐμπνέει τό θέμα τῆς 6ης Ὠδῆς τοῦ Κανόνα, τόν ὁποῖο ψάλλουμε κάθε φορά στήν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου. Ὁ Εἶρμός³ αὐτῆς τῆς Ὠδῆς ἐκφράζει τήν ἰδέα ὅτι αὐτή ἡ ζωὴ εἶναι μιά καταιγίδα καί περιγράφει λοιπόν ἡ Ὠδὴ τήν ἄβυσσο πού εἶναι ἡ ἁμαρτία: «Ναυτιῶν τῶ σάλῳ τῶν βιοτικῶν μελημάτων, συμπλόοις ποντούμενος ἁμαρτίαις καί ψυχοφθόρῳ θηρί προσριπούμενος ὡς ὁ Ἰωνᾶς, Χριστέ, βοῶ σοι· Ἐκ θανατηφόρου με βυθοῦ ἀνάγαγε» (Παρακλητικὴ Ἦχος βαρῦς, Κυριακὴ πρῶτῃ, εἶρμός στ' ὠδῆς).

Σέ μερικές εἰκόνες τῆς καθόδου τοῦ Χριστοῦ στόν Ἄδη, βλέπουμε τόν Κύριο νά ὑψώνει τόν Ἀδάμ καί τήν Εὐά καί τούς ἀπογόνους τους μέσα ἀπό τό ἀνοιχτό στόμα ἑνός θαλασσιῦ τέρατος, τό ὁποῖο συμβολίζει τόν Ἄδη. Ἀκολουθώντας τά εὐαγγέλια ἡ Ἐκκλησία βλέπει στήν ἱστορία τοῦ Ἰωνᾶ μιά προφητεία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἀλλά καί τῆς δικῆς μας λύτρωσης ἀπό τόν βυθό τῆς ἁμαρτίας μέ τό ἅγιο βάπτισμα.

3. Μεταξὺ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου καί τῆς ψαλμωδίας τῶν Αἰνῶν τοῦ Ὁρθρου ψάλλεται μιά ποιητικὴ σύνθεση πού καλεῖται Κανόνας. Ὁ Κανόνας ἀποτελεῖται ἀπὸ 9 Ὠδές. Κάθε Ὠδὴ συντίθεται ἀπὸ πολλά τροπάρια, τά ὁποῖα εἰσάγονται μέ ἕνα τροπάριο πού καλεῖται Εἶρμός. Ὁ κάθε Εἶρμός ἐμπνέεται ἀπὸ τήν ἀντίστοιχη βιβλικὴ ὠδὴ καί παρουσιάζει ἕνα ὠραῖο «σύνδεσμο» (ὁ σύνδεσμος στήν ἀρχαία ἐλληνικὴ λέγεται «εἶρμός») μεταξύ τῆς βιβλικῆς ὠδῆς καί τῆς ἐορτῆς τῆς ἡμέρας. Οἱ βιβλικές Ὠδές εἶναι: 1. Ἐξὸδ. 15,1-18. 2. Δευτ. 32,1-43. 3. Α' Βασ. 2,1-10. 4. Ἀββ. 3,2-19. 5. Ἦσ. 26,8-21. 6. Ἰων. 2,2-9. 7. Δαν. 3,26-45.52-56. 8. Δαν. 3,57-88. 9. Λουκ. 1,46-55.68-79. Ἡ δευτέρα Ὠδὴ διαβάζεται μόνο κατὰ τήν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ.

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

(Κάθε Τρίτη ἑσπέρας, ὥρα 9,30' μ.μ. στό Ραδιοφωνικό Σταθμό
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος)

Παραθέτουμε τό περιεχόμενο τῶν ἐκπομπῶν μας κατά τόν μήνα Σεπτέμβριο.

ΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ*

Δυσκολίες

1. Γιά νά σπουδάσουμε τήν Παλαιά Διαθήκη θά ἀρχίσουμε ἀπό τούς Πατριάρχες τοῦ Ἰσραήλ μέ τούς ὁποίους καί ἀρχίζει ἡ Ἰσραηλιτική ἱστορία. Σάν μόνη ὅμως πηγή γιά τήν μελέτη μας αὐτή ἔχουμε τίς διηγήσεις τῆς Γενέσεως, τοῦ πρώτου αὐτοῦ βιβλίου τῆς Πεντατεύχου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καί λέγουμε ὅτι σάν μόνη πηγή ἔχουμε τίς διηγήσεις αὐτές, γιατί σπάνια ἄλλοῦ μιλάει ἡ Παλαιά Διαθήκη γιά τούς Πατριάρχες, ἀλλά καί ὅπου μιλάει γι' αὐτούς δέν μᾶς λέγει τίποτε τό περισσότερο ἀπό ὅσα μᾶς λέγει ἡ Γένεση. Ἀλλά καί αὐτές οἱ ἀνασκαφές, πού ἔγιναν στήν Παλαιστίνη καί στίς γειτονικές μέ αὐτήν χῶρες τῆς Παλαιᾶς Ἀνατολῆς, ἐνῶ μᾶς δίνουν πολλές πληροφορίες γιά τόν πολιτισμό καί τήν θρησκευτική ζωή κατά τά χρόνια πού ἔζησαν οἱ Πατριάρχες, δέν μᾶς λέγουν τίποτε γιά τούς ἴδιους τούς Πατριάρχες, ἐκτός βέβαια ἀπό τά εὑρήματα τῆς Ras-Shamra (τῆς ἀρχαίας Ugarit), πού, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, πιθανόν νά μᾶς δίνουν κάποια στοιχεῖα.

Ἀλλά καί αὐτές οἱ ἴδιες οἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως δέν εἶναι γραμμένες ἔτσι, ὥστε νά μᾶς δίνουν μιά πλήρη εἰκόνα τῶν Πατριαρχῶν, γιατί εἶναι διηγήσεις

γιά κάποιο μόνο γεγονός καί γιά κάποιο μόνο ἐπεισόδιο τῆς ζωῆς τους. Παρουσιάζουν δέ οἱ πατριαρχικές αὐτές διηγήσεις τά ἐξῆς χαρακτηριστικά: Εἶναι ἀπλές, διπλές καί αὐτοτελεῖς. Θά ἐξηγήσουμε ἀμέσως τί σημαίνουν τά χαρακτηριστικά αὐτά:

Λέγουμε ὅτι εἶναι ἀπλές οἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως περί τῶν Πατριαρχῶν, γιατί διηγῶνται μέ ἀπλότητα καί μέ χάρη καί παραστατικότητα αὐτό πού θέλουν νά ποῦν. Τήν ἴδια δέ διήγηση συναντοῦμε καί παρακάτω μέ ἄλλα λόγια καί ἄλλο χρωματισμό καί κάπως διαφορετικά, γι' αὐτό καί λέγουμε ὅτι οἱ διηγήσεις μας εἶναι διπλές. Καί ἀκόμη οἱ διηγήσεις αὐτές εἶναι ὀλοκληρωμένες μέ δική τους εἰσαγωγή καί δικό τους τέλος, ὥστε καί ἂν τίς ἀποσπάσουμε ἀπό τήν θέση τους δέν διαταράσσεται ἡ συνάφεια τοῦ κειμένου· αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ διηγήσεις μας εἶναι αὐτοτελεῖς.

Τό ἀξιοπρόσεκτο αὐτό φαινόμενο ἐξηγεῖται ἀπό τό ὅτι οἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως περί τῶν Πατριαρχῶν εἶναι δημιουργήματα τοῦ λαοῦ, ὅτι εἶναι στοματικές παραδόσεις. Ὅπως κάθε λαός, ἔτσι καί ὁ Ἰσραήλ ὑμνοῦσε ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἱστορίας του τά κατορθώματα τῶν ἡρώων του, τῶν Πατριαρχῶν του. Καί τά ἄσματα αὐτά τοῦ λαοῦ περί τῶν Πατριαρχῶν,

* Μέ βάση καί πηγή τό σπουδαῖο παλαιό ἔργο τοῦ μακαριστοῦ Διδασκάλου Β. Βέλλα, *Θρησκευτικά καί Προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης*, εἰσέτι χρήσιμο καί ἀξεπέραστο.

οί λαϊκές αυτές διηγήσεις για διάφορα περιστατικά τους, έλαβαν μιά πάγια σύνθεση και άπετέλεσαν μιά ώραία λαϊκή παράδοση. Και αυτή τήν λαϊκή παράδοση ο συγγραφεύς ή καλύτερα ο συνθέτης του βιβλίου τής Γενέσεως τήν σεβάστηκε και τήν περιέλαβε στό βιβλίο του.¹ Έτσι, λοιπόν, εξηγείται ή άπλότητα και ή ζωντάνια τών διηγήσεών μας, γιατί προέρχονται από τό στόμα και τήν καρδιά του λαού. Και έτσι πάλι εξηγείται τό ότι οί διηγήσεις παρουσιάζονται ως διπλές: Γιατί σάν στοματικές παραδόσεις έποίκιλαν κατά τόπους και φυλές και μās διατηρήθηκαν μέ διάφορες παραλλαγές. Έτσι δέ πάλι εξηγείται τό ότι οί περί τών Πατριαρχών διηγήσεις τής Γενέσεως, αλλά και άλλες

διηγήσεις τής Παλαιάς Διαθήκης, είναι άυτοτελείς: Γιατί συνετέθησαν από τόν λαό για νά εξυμνήσουν ένα ιδιαίτερο γεγονός και έμφανίζεται, λοιπόν, ή κάθε μιά μέ άρχή και τέλος σάν ιδιαίτερο διήγημα.

2. Άλλά ακριβώς έπειδή οί διηγήσεις μας έχουν τέτοια προέλευση και παρουσιάζουν τέτοια χαρακτηριστικά, μερικοί έρευνητές, τήν παλαιότερη έποχή ιδιαίτερα – και έννοω κυρίως τόν Γερμανό Wellhausen² –, χωρίς βέβαια σοβαρό λόγο, άρνήθηκαν όποιοδήποτε ιστορικό πυρήνα στις ιερές αυτές διηγήσεις μας και μάλιστα είπαν ότι γράφθηκαν από διάφορους συγγραφείς τόν 8ο π.Χ. αιώνα και μετά. Άλλά θά δώσουμε μερικά έπιχειρήματα, για νά άποδείξουμε ότι οί διηγήσεις τής

1. Ο Καθηγητής Βέλλας λέγει ώραία μέ τήν χαρακτηρίζουσαν αυτόν ιδίαν γλαφυράν έκφρασιν: «Η στοματική αυτή παράδοσις άρχίζει νά διαμορφώνεται άπ' αυτής τής Πατριαρχικής έποχής. Έκει παρά τās προχείρους κατασκευώσεις, όπου κατηυλίζοντο οί μετά τών Πατριαρχών εις Παλαιστίνην κατελθόντες, παρά τās πηγάς και τά φρέατα, όπου συνηθοίζοντο οί νομαδικόν βίον διάγοντες άπόγονοι τών Πατριαρχών, παρά τά ιερά όπου συνήρχοντο νά τελέσουν τά τής λατρείας των, παρά τās πύλας τών πόλεων, όπου εξελίσσετο ή ζωή τών πόλεων, οί Ίσραηλιται διηγούντο τās πράξεις και τά κατορθώματα τών Πατριαρχών, ών αι μορφαί μέ τήν πάροδον του χρόνου εξιδανικεύοντο και αι πράξεις και τά έργα αυτών έλάμβανον πλέον έν τή στοματική παραδόσει τήν μορφήν τής διηγήσεως, ένω και άοιδοί δέν έλλειπον, οίτινες έν ποιητικώ λόγω εξύμνουν τά κατορθώματα τών Πατριαρχών εκείνων. Ούτω σύν τω χρόνω δημιουργούνται άυτοτελείς διηγήσεις και κύκλοι διηγήσεων, οίτινες ως κέντρον έχουν τούς διάφορους τόπους, δι' ών διήλθον ή έν οίς κατεσκήνωσαν οί Πατριαρχαι. Αί διηγήσεις αυται ποικίλλουσαι κατ' αρχάς, κατά τόπους ή και κατά φυλάς, προσλαμβάνουν σύν τω χρόνω ώρισμένην σταθεράν μορφήν πριν ή καταγραφούν. Ο συγγραφεύς του βιβλίου τής Γενέσεως παρέλαβε τās διηγήσεις άποτετελεσμένας ήδη εκ τής στοματικής παραδόσεως και άπετέλεσε όλόκληρον τόν κύκλον τών Πατριαρχικών διηγήσεων. Η άνάλυσις τών ούτω καταγεγραμμένων διηγήσεων δεικνύει ότι ο καταγράψας αυτάς δέν επεξεργάσθη αυτάς κατά τρόπον άλλιοιούντα ούσιωδώς τόν χαρακτήρα αυτών. Έντεϋθεν έρμηνεύεται και ή άυτοτέλεια τών διηγήσεων και τά λοιπά χαρακτηριστικά των, ως και ή ώραιότης και ή χάρις, ήτις άπανθει επί τών διηγήσεων, αι όποια προέρχονται εκ τής στοματικής παραδόσεως, εκ τής ψυχής του λαού» (Θρησκευτικάί Προσωπικότητες Π.Δ. τόμ. Α', σ. 13.14). Βλ. και Π. Μπρατσιώτου, *Εισαγωγή εις τήν Παλαιάν Διαθήκην*, Έν Αθήναις 1993, σ. 33.37.).

2. Γι' αυτόν τόν Wellhausen († 1918), ο όποιος έγινε άρχηγός σχολής φερουσής τό όνομά του, ο ισχυρός αντίπαλός του και νικητής του μακαριστός Καθηγητής μας Π. Μπρατσιώτης λέγει μέ τό ιδιάζον εις αυτόν καλπάζον και μεγαλοπρεπές ύφος τής πέννης του: «Ήτο (ο Wellhausen) άνήρ εκτάκτου μέν όξυνοίας και σπανίας φιλολογικής συγκροτήσεως και θαυμαστής πολυμαθείας, άμα δέ και πειστικωτάτου καλάμου, άλλ' εις άκρον αυθαίρετος και ριζοσπαστικός και ύβρεως προς τούς άλλως φρονούντας έμπλεως» (Π. Μπρατσιώτου, *Εισαγωγή εις τήν Παλαιάν Διαθήκην*, Έν Αθήναις 1936, σ. 21).

Γενέσεως περί τῶν Πατριαρχῶν εἶναι ἱστορικές. Θά ἀναφέρω ἐννέα δυνατά ἐπιχειρήματα τοῦ Διδασκάλου Βασιλείου Βέλλα μέ ἀπλότητα διατυπούμενα ἐδῶ³:

(α) Οἱ ἐμφανιζόμενες διπλές διηγήσεις τῆς Γενέσεως, γιά τίς ὁποῖες μιλήσαμε, παρά τίς παρατηρούμενες διαφορές, ὅμως στά κύρια σημεῖα καί στό σύνολό τους συμφωνοῦν μεταξύ τους. Αὐτό σημαίνει ὅτι αὐτές ἀποδίδουν κάτι τό πραγματικό καί ἱστορικό· γιατί, ἂν ἦταν φανταστικές, δέν θά παρουσιάζαν αὐτή τήν βασική συμφωνία, πού κατανοεῖται, μόνο ἂν δεχθοῦμε ὅτι οἱ διηγήσεις μας ἀναφέρονται σέ ἱστορικό γεγονός.

(β) Ἄν ἀρνηθοῦμε τήν ἱστορικότητα τῶν διηγήσεων περί τῶν Πατριαρχῶν, ἀρνούμεθα τήν ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ πρῖν ἀπό τήν Ἔξοδό του ἀπό τήν Αἴγυπτο. «Ποῦ δέ ἀλλαχοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δυνάμεθα νά ἀναζητήσωμεν τήν ἱστορίαν ταύτην ἥ εἰς τάς διασωθείσας ταύτας διηγήσεις;» (Βέλλας, *Θρησκευτ. Προσωπικ. τῆς Π.Δ.* τόμ. Α', σ. 13).

(γ) Ἄν ποῦμε ὅτι οἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως περί τῶν Πατριαρχῶν δέν εἶναι ἱστορικές (πραγματικές), ἀλλά εἶναι δημιουργήματα τοῦ Η' αἰῶνος καί ἔπειτα, ὅπως λέχθηκε, τότε ἀντιμετωπίζουμε τό ἐξῆς πρόβλημα: Πῶς θά ἐξηγήσουμε τό ὅτι οἱ θρησκευτικές καί πολιτιστικές παραστάσεις τῶν διηγήσεών μας διαφέρουν ἀπό τό θρησκευτικό καί πολιτιστικό ἐπίπεδο τοῦ Η' αἰῶνος καί ἔπειτα; Γιά παράδειγμα: Οἱ διηγήσεις μας παρουσιάζουν

τούς Πατριάρχες ὡς ἡμινομάδες, ὡς παραμένοντες γιά λίγο διάστημα σ' ἕναν τόπο καί ἔπειτα νά μετακινοῦνται σέ ἄλλον, ὅπως καί πράγματι ἔτσι συνέβαινε. Τόν Η' ὅμως αἰῶνα καί μετά οἱ Ἰσραηλιτες ἐγκαθίστανται μονίμως σ' ἕναν τόπο καί διάγουν γεωργικό καί ἀστικό βίο. Δέν μπορούμε, δηλαδή, νά ποῦμε ὅτι οἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως περί τῶν Πατριαρχῶν εἶναι γραμμένες ἀργότερα, τόν Η' αἰῶνα καί μετά, γιατί αὐτές δέν παρουσιάζουν τά πολιτιστικά χαρακτηριστικά τῶν μετέπειτα αὐτῶν χρόνων, ἀλλά, ἀντίθετα, παρουσιάζουν τά χαρακτηριστικά τῆς παλαιότερας ἐποχῆς, αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς ἐποχῆς στήν ὁποία παρουσιάζει ἡ Γένεση ζήσαντας τούς Πατριάρχες.

(δ) Οἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως, γιά τίς ὁποῖες ὁμιλοῦμε, μᾶς παρουσιάζουν τούς Πατριάρχες νά ἀκολουθοῦν εἰρηνικό καί ταπεινό τρόπο γιά νά συμβιώσουν μέ τούς ἰθαγενεῖς τοῦ τόπου καί μάλιστα μᾶς τούς παρουσιάζουν νά συνάπτουν μαζί τους συνθήκες γιά νά ἐξομαλυνθοῦν οἱ διαφορές τους. Αὐτό πάλι ἀποδεικνύει τήν ἱστορικότητα τῶν διηγήσεών μας, γιατί στά μετέπειτα χρόνια οἱ Ἰσραηλιτες προσπαθοῦν μέ πόλεμο νά ἐκδιώξουν τούς πρῖν ἀπό αὐτούς κατοίκους τῆς Παλαιστίνης, γιά νά ἐπικρατήσουν αὐτοί ἐκεῖ. Ἀλλά ἔχουμε καί ἄλλα συναφῆ πρὸς τά παραπάνω ἐπιχειρήματα:

(ε) Καμμιά ἀπό τίς διηγήσεις μας δέν παρουσιάζει τούς Πατριάρχες νά ἔχουν κατακτήσει ὀλόκληρη τήν Παλαιστίνη.

3. Βλ. καί τίς Εἰσαγωγές στήν Πεντάτευχο τῶν ἔργων *The Jerome Biblical Commentary, La Sante Bible, La Genese* κ.ἄ. Κονιορτοποίηση ὅμως τῆς θεωρίας τοῦ Wellhausen βλ. στό ἀναφερθέν ἔργο τοῦ Π. Μπρατσιώτου, *Εἰσαγωγή εἰς τήν Π.Δ.*, σ. 82 - 147. Γιά τήν ἱστορικότητα γενικά τῶν πατριαρχικῶν διηγήσεων βλ. W. F. Albright, *Von der Steinzeit zum Christentum*, 1949, σ. 60 ἔξ. R. Kittel, *Geschichte des Volkes Israel*,⁶ 1923. A. Alt, *Der Gott der Väter*, 1929. O. Procksch, *Theologie des A.T.*, 1950.

Αυτό είναι μὲν ἱστορικά ὀρθό, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νά γραφεῖ στά μετέπειτα χρόνια, κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ Ἰσραηλιῆτες εἶχαν κατακτήσει ἢ προσπαθοῦσαν νά κατακτήσουν ὀλόκληρη τήν χώρα.

(ς) Διαβάζοντας τίς διηγήσεις βλέπουμε σ' αὐτές ἱερά, τὰ ὁποῖα καθιερώθηκαν ὡς τοιαῦτα ἀπό τούς Πατριάρχες. Τά ἱερά αὐτά κατὰ τήν μετέπειτα ἐποχή, καί μάλιστα τήν ἐποχή τοῦ Η' αἰώνα, δὲν ἔχουν οὐδεμία σημασία. Δὲν μπορούμε λοιπόν νά νοήσουμε ὅτι τόν Η' αἰώνα γράφτηκαν διηγήσεις πού ἀναγράφουν ἱερούς τόπους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν καμμία ἐντελῶς σημασία στήν ἐποχή αὐτή.

(ζ) Ἀντίθετα, βλέπουμε ἄλλα ἱερά, πού σχετίζονται μέ τούς Πατριάρχες, ὅπως τῆς Χεβρών, τῆς Βεερσεβά κ.ἄ., νά καταλαμβάνουν ἤδη ἀπό τήν ἐποχή τῶν Κριτῶν καί τῶν πρώτων βασιλέων κεντρική θέση στήν ζωὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν καί νά θεωροῦνται σεβαστά ἀπό αὐτούς, πράγμα πού ἐξηγεῖται ἂν δεχθοῦμε ὅτι τά ἱερά αὐτά συνδέονται μέ τήν ζωὴ τῶν Πατριαρχῶν, ὅπως καί πραγματικά συμβαίνει.

(η) Ἄλλο στοιχεῖο πού δείχνει τήν ἀρχαιότητα τῶν διηγήσεών μας, εἶναι ἡ τελεία σχεδόν ἀπουσία ἀπ' αὐτές τῶν ἱε-

ρέων. Ὅλα τὰ τῆς λατρείας καί αὐτές τίς θυσίες τίς τελοῦν οἱ λαϊκοί, οἱ Πατριάρχες, ἐνῶ στήν μετέπειτα ἐποχή τίς θυσίες τίς τελοῦν οἱ ἱερεῖς.

(θ) Ἀκόμη, ὑπὲρ τῆς ἱστορικότητας καί ἀρχαιότητας τῶν διηγήσεών μας τόνιστηκε τό ὅτι σ' αὐτές δὲν γίνεται καμμιά μνεία τῶν Φιλισταίων, οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται στήν Παλαιστίνη τόν ΙΓ' αἰώνα π.Χ., τήν ἐποχή δηλαδή τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καί τῶν Κριτῶν. Ἄρα οἱ διηγήσεις μας περί τῶν Πατριαρχῶν, πού δὲν ἀναφέρουν τούς Φιλισταίους, διαμορφώθηκαν πρὶν ἀπό τήν περίοδο αὐτή.⁴

Ἐξωβιβλική μαρτυρία περί τῶν Πατριαρχῶν

Ὡς ἐξωβιβλική μαρτυρία γιά τήν ἱστορικότητα τῶν πατριαρχικῶν διηγήσεων τῆς Γενέσεως ἀναφέρουμε τά εὑρεθέντα κατὰ τό 1929 κείμενα τῆς Ras-Shamra. Τά κείμενα αὐτά προέρχονται ἀπό τόν ΙΣΤ' καί ΙΕ' αἰώνα π.Χ. καί μᾶς δίνουν εἰκόνα τῆς ζωῆς τῆς Παλαιστίνης κατὰ τὰ χρόνια ἐκεῖνα.⁵ Σέ ἓνα ἀπό αὐτά τὰ κείμενα γίνεται λόγος γιά τούς ἀπογόνους ἑνός Τεράχ, οἱ ὁποῖοι λατρεύουν τήν σελήνη καί εἰσβάλλουν στήν

4. Βλ. γιά τὰ παραπάνω τό μνημονευθέν ἔργο τοῦ Β. Βέλλα, *Θρησκευτικαὶ Προσωπικότητες τῆς Π. Δ. τόμ. Α', σ.13. 14.* Ἐπίσης βλ. Π. Μπρατσιώτου, *Εἰσαγωγή εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην*, Ἐν Ἀθήναις 1993, σ. 88-147.

5. Τά κείμενα αὐτά, ὅπως ἀπεδείχθη μέ τήν ἐπιτυχή ἀνάγνωσή τους ἀπό τούς Η. Bauer καί Ε. Dhorme, ἔχουν κυρίως θρησκευτικό περιεχόμενο, περιλαμβάνουν μύθους καί διηγήσεις καί ἀνήκουν, ὅπως εἶπαμε, στόν ΙΣΤ' ἢ ΙΕ' αἰώνα π.Χ. Εἶναι δέ γραμμένα σέ γλῶσσα Σημιτική, τήν ὁποίαν ὠνόμασαν πρωτοεβραϊκή. Βλ. Ἀθ. Χαστούπη, *Τά ἐν Ras-Shamra (ἀρχ. Ugarit) ἀρχαιολογικά εὑρήματα 1951*, ὅπου καί βιβλιογραφία. Βλ. ἐπίσης περί τῆς Οὐγγαρίτ τὰ διάφορα ἔργα τοῦ Peter C. Craigie καθὼς καί τό ὑπόμνημά του στοὺς Ψάλμους εἰς τήν Σειρά Word Biblical Commentary, Dallas, Texas, ὅπου, πάλι, πλούσια βιβλιογραφία. Περὶ τῆς οὐγγαριτικῆς γλῶσσας βλέπε τό ἔργο τοῦ Stanislav Segert, *Ugaritic Grammar*, University of California Press, 1985. Τά σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ κείμενα τῆς Ras-Shamra ἔχουμε μεταφρασμένα στήν συλλογὴ τοῦ J. Pritchard ANET (Ancient Near Eastern Texts², 1955).

Παλαιστίνη. Από τις διηγήσεις τῆς Γενέσεως γνωρίζουμε ὅτι ὁ πατέρας τοῦ Ἀβραάμ, πού ἐκαλεῖτο καί αὐτός Τεράχ, προέρχεται ἀπό τήν Χαράν τῆς Μεσοποταμίας, ὅπου ἐπικρατοῦσε κατ' ἐξοχήν ἡ λατρεία τῆς σελήνης, καί εἰσβάλλει μέ ομάδα ἰδικῶν του ἀνθρώπων πρὸς νότον, πρὸς τήν Παλαιστίνην· γι' αὐτό καί συνταυτίζουσαν τόν Τεράχ τῶν κειμένων τῆς Ras-Shamra μέ τόν Τεράχ τόν πατέρα τοῦ Ἀβραάμ. Ἀλλά δέν γνωρίζουμε ἂν εἶναι ὀρθή ἡ συνταύτιση αὕτη. Ἐκεῖνο ὅμως πού ἔχει πολλή σημασία, εἶναι τό ὅτι ἡ εἰκόνα πού μᾶς παρέχουν τά κείμενα αὐτά γιά τήν ζωή τῆς Παλαιστίνης ἀντιστοιχεῖ μέ τήν εἰκόνα πού μᾶς δίνει ἡ Παλαιά Διαθήκη γιά τήν ζωή τῆς ἐποχῆς τῶν Πατριαρχῶν. Συμπέρασμα τῶν παραπάνω εἶναι τό ἑξῆς: «Αἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως προέρχονται ἐκ χρόνων ἀρχαιοτάτων ἐγγύς πρὸς τά ἀναφερόμενα γεγονότα καί ὅτι παρέχουν ἱστορικά γεγονότα, ἱστορίαν. Βεβαίως μερικά στοιχεῖα ὀφείλονται εἰς τήν λογοτεχνικήν διάκθην τῶν διηγήσεων καί μερικαί ἀνωμαλίας ἐρμηνεύονται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς συστάσεως καί τῆς προελεύσεως τῶν διηγήσεων. Ἀλλά ταῦτα δέν ἐμποδίζουν νά διῶδῃ τις τόν ἱστορικό πυρῆνα καί νά καθορίσῃ τόν γενικό σκελετόν τῆς ἱστορίας τῆς ὅλης ἐκείνης ἐποχῆς» (Βέλλας).⁶ Καί ὁ S. H. Hook λέγει ὅτι, «τό γενικό συμπέρασμα τῶν ἀνασκαφῶν

τῆς τελευταίας δεκαετίας ὑπῆρξε νά βεβαιώσωμεν τήν οὐσιώδη ἀκρίβειαν τῆς εἰκόνος τῆς ζωῆς ἐν Χαναάν κατά τήν 6' χιλιετηρίδα π.Χ., ὡς αὕτη περιγράφεται εἰς τάς περί τῶν Πατριαρχῶν διηγήσεις τῆς Γενέσεως».⁷

Κατάσταση τῆς Παλαιστίνης κατά τήν ἐποχή τῶν Πατριαρχῶν

Ἄν καί οἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως δέν μᾶς παρέχουν κανένα σταθερό σημεῖο γιά τήν χρονολόγησιν τῶν Πατριαρχῶν, ὅμως μέ βεβαιότητα μπορούμε νά ποῦμε ὅτι αὐτοί ἐμφανίστηκαν στήν Παλαιστίνην κατά τό πρῶτο ἥμισυ τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος π.Χ. (1750 π.Χ.). Ὁ ἐρχομός δέ αὐτῶν τῶν Πατριαρχῶν στήν Παλαιστίνην νοεῖται εὐκόλως ὑπό τό πρῖσμα τῶν μεταναστεύσεων διαφόρων λαῶν, πού συνέβαιναν σέ ὅλα τά μέρη τῆς Ἀνατολῆς καθ' ὅλην τήν δευτέρα χιλιετηρίδα.

1. Κατά τήν ἐποχή αὕτη, πού οἱ Πατριάρχες εἰσέβαλαν καί ἐγκατεστάθησαν στήν Παλαιστίνην, ἡ χώρα αὕτη κατοικεῖτο ἀπό Σημιτικούς λαούς. Καί αἰγυπτιακά κείμενα παρουσιάζουν τήν Συρία καί τήν Παλαιστίνην ἀπό τό τέλος τῆς Δ' καί τίς ἀρχές τῆς Γ' χιλιετηρίδος νά κατοικεῖται ἀπό Σημίτες.⁸

Οἱ Πατριάρχες κατέφυγαν στήν Παλαιστίνην, γιατί σ' αὐτήν ὡς ἐπί τό πλεῖ-

6. Θρησκευτικά Προσωπικότητες τῆς Π. Δ. τόμ. Α', σ. 16.

7. Στό βιβλίον του *Archaeology and the Old Testament*, 1938. Παρά Β. Βέλλα, ὅπ. παρ. σ.15.16.

8. Σημίτες εἶναι οἱ λαοί πού παλαιότερα κατοικοῦσαν τήν Βαβυλώνα, Ἀσσυρία, Φοινίκη, Παλαιστίνην, Σιναϊτική Χερσόνησο, Ἀραβία, Αἰθιοπία καί πολλά παράλια τῆς Ἀφρικῆς. Λέγονται ἔτσι, γιατί, κατά τόν γενεαλογικό πίνακα Γεν. κεφ. 10, αὐτοί κατάγονται ἀπό τόν Σήμ, τόν υἱό τοῦ Νῶε. Κατά πᾶσαν πιθανότητα οἱ λαοί αὐτοί, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν συγγένεια στήν ἐν γένει ζωή τους, ξεκινοῦν κατά κύματα ἀπό τήν Ἀραβία καί καταλαμβάνουν τόν παραπάνω γεωγραφικό χῶρο. Βλ. Β. Βέλλα, *Χρονολογικοί Πίνακες τῆς Ἰσραηλιτικῆς Ἱστορίας*, Ἀθήναι 1956, σ. 8.9.

στον εισέβαλαν τότε οι διάφοροι μεταναστεύοντες λαοί. Ἀλλά και γενικά ἡ Παλαιστίνη, λόγω τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως, ἀπετέλεσε ἀπό παλαιά τό μῆλο ἔριδος τῶν μεγάλων δυνάμεων, τῶν Βαβυλωνίων και τῶν Αἰγυπτίων, γιατί βρίσκεται μεταξύ αὐτῶν και ὅποιος τήν κατακτοῦσε αὐτό ἐσήμαινε ὅτι θά ἔχει και περαιτέρω διείσδυση. Γι' αὐτό και οἱ Βαβυλώνιοι ἀπό παλαιά προσπαθοῦσαν νά κυριαρχήσουν στήν Παλαιστίνη. Ἡδὴ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλώνας Σαργών Α' (2750 π.Χ.) φέρεται ὅτι κατέκτησε τήν χώρα Amurru, ὅπως ἐκαλεῖτο τότε ἡ Παλαιστίνη, και μάλιστα τό βόρειο τμήμα της, ἀπό τούς Ἀμορραίους, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦσαν τότε ἐκεῖ. Παράλληλα ὅμως και οἱ Αἰγύπτιοι προσπαθοῦσαν νά καταλάβουν τήν Παλαιστίνη. Τελικῶς υπέταξε ὀριστικά τήν Παλαιστίνη στήν Αἰγυπτιακή κυριαρχία ὁ Φαραώ Thutmosis I (1501-1447) π.Χ.).

Τήν εισβολή τῶν διαφόρων φυλῶν στήν Παλαιστίνη κατά τήν περίοδο τοῦ ἐρχομοῦ τῶν Πατριαρχῶν σ' αὐτήν τήν μαρτυροῦν και ἄλλα κείμενα. Πραγματικά κατά τό πρῶτο ἡμισυ τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος π.Χ. διάφορα κείμενα μαρτυροῦν ὅτι ἡ Παλαιστίνη βρίσκεται σέ ἀναστάτωση, γιατί διάφορες φυλές εἰσβάλλουν σ' αὐτήν για μόνιμη ἐγκατάσταση. Τό ἴδιο μᾶς δείχνει και ἡ Γένεση για τήν Παλαιστίνη τήν περίοδο αὐτή, γιατί μᾶς παρουσιάζει τόν Ἀβραάμ μέ τήν συνοδεία του νά κατέρχεται ἀπό τόν Βορρά στήν Παλαι-

στίνη και νά περιφέρεται σ' αὐτήν. Μάλιστα ἡ Γένεση (κεφ. 14) μᾶς λέγει ὅτι ὁ Ἀβραάμ συμμάχησε μέ τούς ἰθαγενεῖς, για νά ἀποκρούσει τήν ἐπιδρομή ξένων φυλῶν κατά τῆς Παλαιστίνης, οἱ ὁποῖες εἶχαν εἰσβάλει σ' αὐτήν μέ τό ἴδιο πνεῦμα πού εἰσέβαλε και αὐτός, μέ τό πνεῦμα δηλαδή τῶν μεταναστεύσεων τῶν λαῶν. Και οἱ Ὑξῶς.⁹ διέρχονται και αὐτοί διά τῆς Παλαιστίνης, για νά εἰσβάλουν στήν Αἴγυπτο. Και οἱ Χεττίτες κατέρχονται και αὐτοί ἀπό τόν Βορρά πρὸς Νότο. Και τά κείμενα ὁμοίως τῆς Ras Shamra, για τά ὁποῖα μιλήσαμε, παρουσιάζουν τούς κατοίκους τῆς Νοτίου Παλαιστίνης (Negerb) νά ἀποκρούουν ἐπιδρομείς ἐρχομένους ἀπό τόν Βορρά.

2. Ὅπως φαίνεται ἀπό τά κείμενα πού μνημονεύσαμε, ἀλλά και ἀπό τά δικά μας κείμενα (Γένεση) και ἀπό ἄλλες ἀκόμη μαρτυρίες, ἡ κατάσταση τῆς Παλαιστίνης τόν καιρό αὐτό διευκόλυνε τήν κάθοδο ξένων φυλῶν σ' αὐτή. Γιατί ἡ χώρα ἦταν χωρισμένη σέ μικρά κρατίδια μέ ἐπί κεφαλῆς μικροῦς βασιλεῖς ἢ δυνάστες, χωρίς ὅμως νά ὑπάρχει συνοχή τῶν κρατιδίων αὐτῶν· λόγω δέ τῆς ἐλαφρᾶς κυριαρχίας τῆς Αἰγύπτου ἐπί τῆς Παλαιστίνης, τά κρατίδια αὐτά ἀπολάμβαναν ἐλευθερία και ἀνεξαρτησία. Τήν ἴδια εἰκόνα για τήν Παλαιστίνη δίνουν και οἱ περιφημες ἐπιστολές τῆς Tell el-Amarna.¹⁰ Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι ἡ πολιτική κατάσταση τῆς Παλαιστίνης κατά τό α' ἡμι-

9. Οἱ Ὑξῶς εἶναι λαός μή Σημιτικῆς προελεύσεως και πιθανόν κατῆλθαν ἀπό τήν Μεσοποταμία πρὸς Νότο περί τό τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος π. Χ. Ἦταν τόσο ἰσχυροί, ὥστε, ὅταν ἔφθασαν στήν Αἴγυπτο διά μέσου τῆς Παλαιστίνης, κατέρχθησαν νά καταβιάσουν τήν Αἰγυπτιακή δυναστεία και νά κυριαρχήσουν για ἕνα περίπου αἰῶνα (1700-1600 π. Χ.: Ἐποχή τῶν Ὑξῶς).

10. Οἱ ἐπιστολές αὐτές προέρχονται ἀπό τό πρῶτο ἡμισυ τοῦ ΙΔ' αἰ. π. Χ. σέ βαβυλωνιακή γλώσσ-

συ τῆς Β' χιλιετηρίδος π.Χ. ἦταν εὐνοϊκή γιὰ μιά κάθοδο τοῦ Ἀβραάμ σ' αὐτήν, τήν ὁποία κάθοδο, ἐπαναλαμβάνουμε, πρέπει νά νοήσουμε μέ τό πρῖσμα τῶν μεταναστεύσεων τῶν λαῶν κατά τήν ἐποχή αὐτή. Καί σ' αὐτό βλέπουμε πάλι κατά τόν Βέλλα τήν ιστορικότητα τῶν ἱερῶν διηγήσεών μας.

3. Γιὰ τό κοινωνικό ἐπίπεδο τῆς Παλαιστίνης κατά τήν ἐποχή τῆς καθόδου τῶν Πατριαρχῶν σ' αὐτήν ἔχουμε νά ποῦμε γενικά τά ἑξῆς: Κατά τό ἀΐημισυ τῆς Β' χιλιετηρίδος π.Χ., ἐποχή κατά τήν ὁποία, ὅπως εἶπαμε, εἰσῆλθαν οἱ Πατριάρχες στήν Παλαιστίνη, ἡ ἐπαφή τῆς Παλαιστίνης μέ τόν ἐξωτερικό κόσμον ἦταν πολύ στενή καί ἡ διάδοση τοῦ Βαβυλωνιακοῦ καί Αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ σ' αὐτήν ἦταν καί αὐτή πολύ εὐρεῖα, γιατί ὑπῆρχε μεγάλη ἐμπορική ἐπικοινωνία καί ἐπαφή μέ τίς χῶρες αὐτές.¹¹ Ὅπως

εἶναι φυσικό, στά βόρεια μέρη τῆς χώρας ἐπικρατοῦσε ὁ Βαβυλωνιακός πολιτισμός, ἐνῶ στά νότια ὁ Αἰγυπτιακός. Περιττόν νά ποῦμε ὅτι οἱ πολιτισμοί αὐτοί προήγαγον κατά πολύ τήν ζωή τῶν κατοίκων σέ ὅλες τίς ἐκφάνσεις.

Κατά τήν περίοδο αὐτή γιὰ τήν ὁποία μιλοῦμε ὁ λαός τῆς Παλαιστίνης εἶχε μεταβεῖ ἀπό τήν νομαδική (ποιμενική) στήν γεωργική ζωή. Καί αὐτό φαίνεται ἀπό τίς διηγήσεις τῆς Γενέσεως, ἀλλά καί ἀπό αὐτά τά κείμενα τῆς Ras Shamra, γι' αὐτό καί οἱ λατρευόμενοι θεοί στά κείμενα αὐτά καί οἱ τελούμενες γι' αὐτούς λατρευτικές πράξεις συνδέονται μέ τήν καλλιέργεια τῆς γῆς, τήν βλάστηση καί τήν καλή συγκομιδή. Οἱ ἄνθρωποι καλλιεργοῦν τούς ἀγρούς, τούς κήπους καί τούς ἀμπελώνες καί περιποιοῦνται τούς ἐλαιῶνες.¹²

Παράλληλα μέ τήν ἀγροτική ζωή καί τήν ἐποχή αὐτή ἦταν ἀνεπτυγμένη

σα καί σφηνοειδῆ γραφή γραμμένες. Ἀπευθύνονται ἀπό τούς ἡγεμόνες τῆς Συρίας καί τῆς Παλαιστίνης πρὸς τόν Φαραῶ Ἀμένωφιν Γ' (1413-1377) καί Ἀμένωφιν Δ' (1377-1360). Οἱ ἐπιστολές ἀνακαλύφθηκαν τό 1887 στήν Αἴγυπτο παρά τήν Tell el - Amarna στά ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πρωτεύουσας τοῦ Ἀμένωφι Δ'.

11. Πραγματικά, κατά τήν ὑπ' ὄψιν χρονική περίοδο διά τῶν τότε ἐπικοινωνιακῶν μέσων ὑπῆρχε μεγάλη ἐπικοινωνία τῆς Παλαιστίνης μέ τά τότε μεγάλα κέντρα: Μία μεγάλη ὁδική ἀρτηρία ἀπό τήν Αἴγυπτο διά μέσου τῆς Σιναίτικῆς Χερσονήσου ἔβαινε κατά μῆκος τῶν παραλίων τῆς Παλαιστίνης μέχρι τοῦ Καρμήλου καί ἀπό ἐκεῖ συνεχιζόταν πρὸς βορρᾶν· ἄλλη δέ διακλάδωση αὐτῆς τῆς ἀρτηρίας ἀπό τόν Κάρμηλο, κατευθυνόμενη πρὸς Ἀνατολάς καί διερχόμενη τόν Ἰορδάνη, κατέληγε στήν Δαμασκό, ἡ ὁποία μέ ὁδικό δίκτυο συνδεόταν μέ τήν Ἀσσυρία καί τήν Βαβυλώνα. Ἄλλη ὁδός, πού ἀρχιζε ἀπό τόν κόλπο τῆς σημερινῆς Ἀκκαβα καί ἔβαινε ἀνατολικά τῆς Ν. Θαλάσσης καί τοῦ Ἰορδάνου, συνέδεε τήν Παλαιστίνη μέ τήν Ἐρυθρά Θάλασσα. Ἡ θαλάσσια ἔπειτα ὁδός διά τῆς Μεσογείου συνέδεε τήν Παλαιστίνη μέ τήν Μεσόγειο Θάλασσα. Διά μέσου τῶν κυρίων αὐτῶν ἀρτηριῶν διεξήγετο ζωηρό τό ἐμπόριο καί διά τῆς Παλαιστίνης ἐπικοινωνοῦσε ἡ Ἀσία μέ τήν Αἴγυπτο.

12. Ἕνας Αἰγύπτιος πολιτικός φυγάς, Sinuhe ὀνόματι, ὁ ὁποῖος βρῆκε ἄσυλο στήν Παλαιστίνη, περιγράφει ὡς ἑξῆς τήν ἀφθονία τῶν καρπῶν τῆς γῆς στήν Παλαιστίνη κατά τήν περίοδο αὐτή: «Σῦκα ὑπῆρχαν ἐκεῖ καί σταφυλαί, περισσότερο κρασί παρά νερό. Ἄφθονον ἦτο τό μέλι καί τό λάδι καί διάφοροι ὀπῶραι ἐκρέμαντο ἀπό τῶν δένδρων τῆς. Σίτος καί κριθή ὑπῆρχον καί ἀναρίθμητα ποίμνια... Καθ' ἡμέραν εἶχον ἄρτον καί οἶνον, κρέας, χῆνας ψητάς καί θηράματα κυνηγίου· γάλα καί παντοειδῆ ἄλλα κατασκευάσματα» (H. Gressmann, *Altorientalische Bibel zum Alten Testament*², παρά Β. Βέλλα, *Θρησκευτικαί Προσωπικότητες Α'*, σ.19.20).

καί ἡ ἀστική ζωή. Ἦδη κατά τήν 3η χιλιετηρίδα εἶναι στήν Παλαιστίνη οἰκοδομημένες μεγάλες καί σπουδαῖες πόλεις, μέ πολλή τέχνη καί ἀσφάλεια, ὅπως τό δεικνύουν τά τείχη τῆς Ταανάχ, τῆς Μεγιδδώ καί πρό παντός τῆς Ἱεριχώ. Ὁμοίως ἐξασκοῦνται καί ἐξελίσσονται κατά τήν ἐποχή αὐτή διάφορα ἐπαγγέλματα: Τοῦ μεταλλουργοῦ, πού κατασκευάζει ἀπό χαλκό, χρυσό καί ἄργυρο διάφορα ἀντικείμενα καί κοσμήματα· τοῦ κεραμοποιοῦ, τοῦ ξυλουργοῦ καί ἰδιαίτερα τοῦ ὑφαντουργοῦ, πού κατασκευάζει ὠραῖες κεντητές καί πολύχρωμες ἐνδυμασίες, ὅπως αὐτό τό προϋποθέτει καί ἡ Παλαιά Διαθήκη (Γεν. 37, 3). Ἀλλά καί ἄλλα ἐπαγγέλματα, ὅπως τοῦ κουρέως, τοῦ μυροποιοῦ, τοῦ ὑποδήματοποιοῦ κ. ἄ. ἐξασκοῦνται μέ εὐρύτητα στίς πόλεις. Παράλληλα σέ ὅλη τήν χώρα διεξάγεται ζωηρό ἐμπόριο, τό ὁποῖο μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ἀναπτύσσεται περισσότερο. Διάφορα πλοῖα εἰσπλέουν καί ἐκπλέουν ἀπό τούς λιμένες τῆς Παλαιστίνης, διεξάγοντα τό ἐμπόριο αὐτό. Ἐπίσης, ὅπως βλέπουμε καί στίς διηγήσεις τῆς Γενέσεως, καί πολλά караβάνια ἀπό καμήλες, φορτωμένες μέ διάφορα ἀντικείμενα, διαυλακώνουν τήν χώρα σέ ὅλες τίς κατευθύνσεις.

4. Παράλληλα μέ τό κοινωνικό καί τό πνευματικό ἐπίπεδο τῆς Παλαιστίνης ἦταν ἐξυψωμένο κατά τήν περίοδο αὐτή. Ἡ συγνή καί στενή ἐπικοινωνία μέ τούς Βαβυλωνίους ἔφερε στήν Παλαιστίνη τά πνευματικά δημιουργήματα τοῦ Βαβυλωνιακοῦ πολιτισμοῦ. Στήν Παλαιστίνη τώρα γίνονται γνωστοί οἱ μῦθοι τῶν Βαβυλωνίων γιά τήν γένεση τοῦ κόσμου, γί-

νονται γνωστοί οἱ θρησκευτικές παραστάσεις καί ἡ λατρεία τους, ὅπως ἐπίσης ὁ λαός τῆς Παλαιστίνης μαθαίνει τήν βαβυλωνιακή ποίηση καί φιλολογία καί ἀνοίγει ἔτσι ὁ ὀρίζοντας τῆς σκέψεως καί τῆς διανοήσεώς του. Ἀκόμη καί τά πνευματικά δημιουργήματα τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ εἰσέρχονται καί αὐτά στήν Παλαιστίνη, σέ μικρότερη ὅμως κλίμακα καί κυρίως στό νότιο τμήμα της. Οἱ διατάξεις τοῦ περίφημου Κώδικα τοῦ Hammurabi ἔγιναν καί αὐτές γνωστές στήν Παλαιστίνη, καί μάλιστα οἱ κάτοικοι ἐρρύθμιζαν σύμφωνα μέ αὐτές τήν ζωή τους.

5. Σχετικά μέ τήν γλώσσα καί τήν γραφή πού χρησιμοποιοῦν στήν Παλαιστίνη κατά τήν περίοδο αὐτή πού μελετᾶμε λέγουμε ὅτι οἱ κάτοικοί της ὀμιλοῦν τήν χαναανιτική γλώσσα, τήν γλώσσα πιθανόν τῶν κειμένων τῆς Ras Shamra, ἐνῶ ἡ βαβυλωνιακή γλώσσα, πού ὀμιλεῖτο στά ἀνώτερα στρώματα, ἦταν γλώσσα τῆς διπλωματίας. Σέ αὐτή τήν γλώσσα καί σέ σφηνοειδῆ γραφή ἐγράφοντο τά ἐπίσημα κείμενα καί ἡ διπλωματική ἀλληλογραφία. Τό μέγα ὁμως γεγονός πού συντελεῖται κατά τήν ἐποχή αὐτή στά μέρη τῆς Συρίας καί τῆς Παλαιστίνης εἶναι ἡ δημιουργία ἀλφαβήτου πρὶν ἀκόμη καί ἀπό τήν δημιουργία τοῦ Φοινικικοῦ ἀλφαβήτου. Στό ἀλφάβητο αὐτό εἶναι γραμμένα καί τά κείμενα τῆς Ras Shamra· ἀποτελεῖται δέ τό ἀλφάβητο αὐτό ἀπό 24 γράμματα μέ ὀρισμένη φθογγολογική σημασία. Ἐτσι, ἀντί τῆς πολύπλοκης σφηνοειδοῦς γραφῆς μέ τά πολυάριθμα σημεῖα καί συμπλέγματά της, ὁ ἄνθρωπος ἔχει πλέον

ένα απλούστερο σύστημα και μπορεί να γράφει και να διαβάσει με ευχέρεια. Η δημιουργία του αλφαβήτου αυτού πρέπει να έγινε κατά το πρώτο ήμισυ της Β' χιλιετηρίδος π.Χ., αφού τά κείμενα της Ras Shamra, πού είναι γραμμένα με το αλφάβητο αυτό, ανήκουν στον ΙΣΤ΄ ή ΙΕ΄ αιώνα. Τά κείμενα πάντως αυτά δείχνουν ότι και προτού ακόμη να καταγραφούν οι διηγήσεις της Γενέσεως υπήρχε στην Παλαιστίνη και την Συρία ανεπτυγμένη γραπτή φιλολογία, διηγηματογραφία και ποίηση με θρησκευτικό κυρίως περιεχόμενο. Όταν, λοιπόν, ο Άβραάμ κατέβηκε από τον Βορρά στην Παλαιστίνη, ένας πλούσιος πνευματικός κόσμος ήταν δημιουργημένος σ' αυτήν.

6. Η θρησκεία της Παλαιστίνης κατά την εποχή της καθόδου των Πατριαρχών σ' αυτήν είναι ο πολυθεϊσμός, συχνά δέ έρχονται απ' έξω και άλλοι λατρευόμενοι θεοί. Επί κεφαλής όλων των θεών, κατά τά κείμενα της Ras Shamra, είναι ο Έλ, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως βασιλεύς και ανώτερος κριτής, προικισμένος με σοφία και δύναμη. Σύζυγος του θεού αυτού είναι η Αστάρτη, η θεά της γονιμοποίησης. Η θεά αυτή έχει πολλά ειδώλια και παραστάσεις και αυτό δείχνει την αγάπη πού έτρεφε ο λαός σ' αυτήν, ως θεά της γονιμοποίησης. Ως υίός του Έλ στά κείμενα της Ras Shamra είναι ο Βάαλ, ο πάροχος της βροχής. Και οι Βαβυλώνιοι είχαν ένα τέτοιο θεό, τον Hadad, και φαίνεται ότι ο Βάαλ ταυτίζεται με τον θεό αυτόν. Με τον Βάαλ στά κείμενα της Ras Shamra

ταυτίζεται και ο Άλιγιάν, λεγόμενος Άλιγιάν Βάαλ. Αυτός αντιπροσωπεύει την βλάστηση και έχει ως έχθρό τον Mot, τον θεό του καύσιμου και της ξηρασίας, ο οποίος επιφέρει τον θάνατο του θεού Βάαλ, τον όποιο αναζητεί με θρήνη ή αγαπημένη του Άνάθ.¹³

Οί θεοί αυτοί, όπως και πολλοί άλλοι, λατρεύονται σε ιερά πού είναι ιδρυμένα πάνω σε λόφους κοντά σε πηγές και δένδρα. Εκεί προσέφεραν αιματηρή θυσία, έπιναν οίνο και έκαναν ιερό χορό, όπως και σε τέτοια ιερά έξασκείτο επίσης ο ιερός γάμος και η λιθολατρεία. Σε προηγούμενες εποχές προσέφεραν ακόμη και ανθρώπους για θυσία (πρόβλ. Γεν. 22,1 έξ.). Παράλληλα προς τους θεούς έπίστευαν και στους δαίμονες, καλούς και κακούς. Επίσης πίστευαν στην έξακολούθηση της ζωής μετά θάνατο, γι' αυτό και είχαν αφιερώματα στους τάφους. Η νεκρομαντεία και η μαγεία κατά την εποχή αυτή ήταν και αυτές εύρήτατα διαδεδομένα στην Παλαιστίνη.

Αυτή γενικά είναι η εικόνα της θρησκευτικής, πολιτικής και πολιτιστικής καταστάσεως της Παλαιστίνης την εποχή πού οι Πατριάρχες εισήλθαν στην χώρα αυτή.

Χρονολόγηση της εποχής των Πατριαρχών

Δυστυχώς ούτε η ίδια η Παλαιά Διαθήκη, ούτε άλλες έξωβιβλικές μαρτυρίες μάς δίνουν την δυνατότητα να χρονολογήσουμε ακριβώς τους Πατριάρχες. Μέ βάση όμως τό 14ο κεφ. της Γενέσεως με

13. Το ίδιο θέμα έχουμε εδώ της θνησκούσης και αναζωογονημένης φύσεως, πού βρίσκουμε στους μύθους του Ταμμούζ, Άδώνιδος και Όσίριδος.

βεβαιότητα μπορούμε να πούμε ότι η εμφάνιση τῶν Πατριαρχῶν πίπτει τό πρῶτο ἡμισυ τῆς Β' χιλιετηρίδος π.Χ. Στό κεφάλαιο αὐτό ὁ Ἀβραάμ φέρεται ὅτι ἐνίκησε τέσσερις βασιλεῖς καί μεταξύ αὐτῶν τόν Ἀμαρφάλ, ὅπως τόν λέγουν οἱ Ο' (Ἑβρ. Amraphel) τόν βασιλέα τῆς Σενάαρ. Τόν Amraphel δέ αὐτόν συνταυτίζουν μέ τόν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος Χαμουραμί (Hammurapi)¹⁴ καί ἔτσι τόν Ἀβραάμ τόν θεωροῦν σύγχρονο μέ τόν βασιλέα αὐτόν, μέ τόν περίφημο τῆς ἱστορίας Χαμουραμί. Παλαιότερα δέ, ὅλοι σχεδόν οἱ ἱστορικοί, τοποθετοῦσαν τόν Hammurapi περί τό 2.000 π.Χ. Μετά ὅμως τήν ἀνακάλυψη τῶν κειμένων τῶν Mari,¹⁵ ἡ βασιλεία τοῦ Hammurapi τοποθετήθηκε λίγο νωρίτερα, περί τό τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος π.Χ. Ἐπομένως καί γιά τόν Ἀβραάμ πρέπει νά δεχθοῦμε ὅτι ἤρθε στήν Παλαιστίνη κατά τόν ΙΗ' αἰῶνα π.Χ. Ἄς λάβουμε ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ συνταύτιση τοῦ Amraphel καί τοῦ Hammurapi δέν εἶναι ἀπόλυτα ἀσφαλῆς καί ἀκόμη ἔχουν διατυπωθεῖ ἀμφιβολίες γιά τήν ἱστορικότητα τοῦ 14ου κεφ. τῆς Γενέσ.¹⁶

Ἄλλως ὁ Βέλλας λέγει: «Κατά τήν γνώμην μου τό Γεν. 14 πρέπει νά ἔχει ἱστορικόν πυρῆνα». Καί δίνει ἐπιχειρήματα γιά τήν ἱστορικότητα τοῦ ἀξιολό-

γου αὐτοῦ κεφαλαίου. Κατά πρῶτον, ὅλη ἡ διήγησις εἶναι ἀρχαϊκή. Τά ὀνόματα τῶν βασιλέων πού ἐνίκησε ὁ Ἀβραάμ φαίνεται νά εἶναι Ἑλαμιτικά καί τά γεωγραφικά ὀνόματα ἐπίσης εἶναι καί αὐτά γνωστά καί ὄχι φανταστικά. Ἀλλά καί τό ἄλλο ἀκόμη εἶναι ἀξιοπρόσεκτο: Οἱ διηγήσεις τῆς Γενέσεως οἱ σχετικές μέ τόν Ἀβραάμ δέν τόν παρουσιάζουν πουθενά ἥρωα πολεμικῶν κατορθωμάτων. Τό ὅτι ὅμως στό κεφάλαιό μας ὁ Ἀβραάμ παρουσιάζεται ὡς τοιοῦτος, γιατί φαίνεται νικήσας τέσσερις βασιλεῖς, πρέπει σ' αὐτό νά δοῦμε ἱστορική ἀλήθεια. Ὁμοίως φαίνεται ὡς πολύ πιθανή ἡ ταύτιση τοῦ Amraphel καί τοῦ Hammurapi, ἂν βεβαίως τά ὀνόματα παραδόθηκαν ἀκριβῶς. Ἀλλά, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψιν τήν φύση τῶν κειμένων, δέν μπορούμε, δυστυχῶς, νά μιλήσουμε μέ βεβαιότητα γιά τό θέμα καί μόνο μέ πιθανότητα μπορεῖ νά λεχθεῖ ὅτι ὁ Ἀβραάμ ἔζησε κατά τό τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Τήν ἴδια ἀβεβαιότητα μᾶς παρέχουν καί τά κείμενα τῆς Ras Shamra. Μνημονεύουν βέβαια τά κείμενα αὐτά τά ὀνόματα Τεράχ, Ἀσσέρ καί Ζαβουλών, ἀλλά ἡ συνταύτισή τους μέ τά γνωστά ὀνόματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι μόνο πιθανή, γιατί δέν γνωρίζουμε πῶς ἀκριβῶς φωνηεντίζονται καί διαβάζονται ἀπό τά

14. Βλ. Π. Μπρατσιώτου, *Εἰσαγωγή εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην*, Ἐν Ἀθήναις 1936, σ. 48.

15. Οἱ Mari ἦταν κάτοικοι ὁμωνύμου πόλεως περί τό μέσον τοῦ Εὐφράτη. Οἱ γενόμενες ἀνασκαφές κατά τά ἔτη 1935 - 1938 στήν περιοχή τους ἔφεραν σέ φῶς πολλά κείμενα σέ σφηνοειδῆ γραφή, προερχόμενα ἀπό τό τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος π.Χ. Ἀρίστη ἔκδοσις αὐτῶν ἔγινε ἀπό τούς G. Dossin, C. F. Jean, J. Kupper, *Archives royales de Mari* 1950. Κατά τά κείμενα αὐτά ὁ Hammurapi φαίνεται νά εἶναι σύγχρονος τοῦ Shamshi-Adad I, βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας, ὁ ὁποῖος ἤκμασε περί τό τέλος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος π.Χ. Αὐτήν τήν χρονολογία περί τοῦ Hammurapi, τό τέλος δηλαδή τοῦ ΙΗ' αἰῶνος π.Χ., δέχονται σήμερα ὅλοι σχεδόν οἱ ἐρευνητές.

16. Βλ. Rowley, *From Joseph to Joshua* 1950, σ. 57 καί R. de Vaux ἄρθρο *Israel* εἰς *Dictionnaire de la Bible Suppl.* IV 1949.

κείμενα τῆς Ras Shamra τά ὀνόματα αὐτά. Μὲ μεγάλη πιθανότητα πάντως λέγουμε ὅτι, λόγω τοῦ ἀκριβέστερου καθορισμοῦ τῆς βασιλείας τοῦ Hammurabi, μετὰ τὴν ἀνακάλυψη τῶν κειμένων τῶν Mari, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, καί λόγω

τοῦ ἀσφαλέστερου καθορισμοῦ τῆς χρονολογίας τῆς Ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ὅπως θά ποῦμε στό κεφ. τοῦ Μωυσέως, τοποθετοῦν τὸν Ἄβραάμ μερικές ἑκατοντάδες μετὰ τὸ 2.000 π.Χ.

ΑΠΛΗ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Μηνιαία Ἐκδόση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως

Σεπτέμβριος 2008 – Τεύχος 21

Ἰδιοκτῆτης

Ἱερὰ Μητρόπολις Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως

Δημητσάνα 220 07 Κ.Τ. 8294

Ἐκδότης-Συντάκτης

Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

Διευθυντής

Ἀρχμ. Ἰάκωβος Κανάκης

220 07 Δημητσάνα - Τηλ. 27950-31217

Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου

Ἀρχμ. Γρηγόριος Κιούσης